

Toerisme Monitor 2012

Onderzoek naar de ontwikkelingen van de toeristische sector in de provincies Fryslân en Groningen in het jaar 2012

European Tourism Futures Institute

Stenden

exploring opportunities

Colofon

Dit rapport is een onderzoek naar de ontwikkeling van de toeristische sector in de provincies Fryslân en Groningen in het jaar 2012. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de provincies Fryslân en Groningen.

Copyright © 2013, European Tourism Futures Institute

Het European Tourism Futures Institute (ETFI) is houder van de intellectuele eigendomsrechten van de in dit onderzoek gepubliceerde gegevens, waaronder in ieder geval het auteursrecht. De provincies Fryslân en Groningen zijn mede-eigenaren van de gegevens. Overname van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits met bronvermelding. Het staat derden niet vrij gegevens uit dit rapport te gebruiken voor commerciële dan wel betaalde activiteiten zonder schriftelijke toestemming van het ETFI.

Voor meer informatie:

European Tourism Futures Institute

Email: info@etfi.eu

Website: www.etfi.eu

www.etfi.nl

ISBN- 978-94-91589-03-4

Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Onderzoek naar de ontwikkeling van de toeristische sector in de provincies Fryslân en Groningen in het jaar 2012.

Toerisme Monitor Fryslân en Groningen is opgesteld in samenwerking met de provincies Groningen en Fryslân. In opdracht van:

provinsje fryslân
provincie fryslân

Stenden

Uitgevoerd door:

European	Tourism	Futures	Institute
Bezoekadres:	Rengerslaan 8,	8917 DD,	Leeuwarden
Postadres:	Postbus 1298,	8900 CG,	Leeuwarden
Telefoonnr.:	058	244	1992

info@etfi.eu / www.etfi.eu

Inhoudsopgave

1	Inleiding	10
1.1	Toerisme Monitor Fryslân en Groningen	10
1.2	Methodologie	10
1.3	Verklaring verschillen Toerisme Monitor Fryslân en Groningen en CBS–statistiek	12
1.4	Leeswijzer	13
2	Management samenvatting	14
2.1	Algemeen beeld	14
2.2	Ontwikkelingen in perspectief	17
2.3	Het weer in 2012	23
3	Overnachtingen in Fryslân en Groningen	24
3.1	Inleiding	24
3.1	Overnachtingen per provincie	24
4	Werkgelegenheid	28
4.1	Landelijke standaard	28
4.2	Totale toeristisch–recreatieve werkgelegenheid	29
4.3	Werkgelegenheid in de watersport in Fryslân	35
4.4	Economische betekenis recreatie en toerisme	36
5	Bestedingen	37
5.1	Inleiding	37
5.2	Bestedingen dagrecreanten in Groningen en Fryslân	37
5.3	Bestedingen verblijfstoeristen in Fryslân en Groningen	37
6	Verblijfsrecreatie	41
6.1	Inleiding	41
6.2	Hotels en pensions	41
6.3	Logies & ontbijt	46
6.4	Kampeerterreinen	51
6.5	Recreatie woningen	57
6.6	Groepsaccommodaties	62

7	Vaarrecreatie	67
7.1	Inleiding	67
7.2	Jachthavens	67
7.3	Samenvatting	67
7.4	Jacht en bootverhuur (excl. Kanoverhuurders, incl. Sloepenverhuur)	71
7.5	Brug- en sluisstellingen	76
8	Dagattracties	79
	Bijlage 1: Gehanteerde definities	83
	Bijlage 2: Tabellenboek	85

Lijst met tabellen

Tabel 1: Verschillen CBS / Toerisme Monitor Fryslân en Groningen met betrekking tot de gehanteerde onderzoeksopzet	12
Tabel 2: Overzicht stijging/daling cijfers alle categorieën Groningen en Fryslân, t.o.v. 2011	16
Tabel 3: Totale aantal overnachtingen (x 1000) Groningen naar verblijfs categorie (2010-2012)	24
Tabel 4: Totale aantal overnachtingen (x 1000) Fryslân naar verblijfs categorie (2010-2012).....	27
Tabel 5: Werkgelegenheid (fulltime + parttime) in de sector R&T naar deelsector, 2012	29
Tabel 6: Werkgelegenheidsontwikkeling (fulltime + parttime) watersport, 2008–2012.....	35
Tabel 7: Schatting van het totale economische belang van R&T (fulltime + parttime banen) in 2012	36
Tabel 8: Totale uitgaven dagrecreanten in Groningen en Fryslân in 2012	37
Tabel 9: Totale uitgaven verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân naar accommodatievorm, 2010–2012 (x 1 mln.)	39
Tabel 10: Totale uitgaven dag- en verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân in 2012.....	40
Tabel 11: Methode en bronnen	40
Tabel 12: Capaciteitsontwikkeling jacht en bootverhuurders (aantal jachten/boten, alle categorieën) in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012	72
Tabel 13: Brug- en sluisstellingen recreatievaart 2008–2012, geïndexeerd.....	76
Tabel 14: Aantal dagattracties met meer dan 500 bezoekers in Groningen, Fryslân en totaal, 2012	81
Tabel 15: Tien beste bezochte dagattracties in Groningen, 2008-2012	81
Tabel 16: Tien beste bezochte dagattracties in Fryslân , 2008-2012	82

Lijst met grafieken

Grafiek 1: Ontwikkeling totale aantal overnachtingen (x 1000) Groningen naar verblijfscategorie (2010-2012) <i>Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen</i>	24
Grafiek 2: Ontwikkeling totale aantal overnachtingen (x 1000) Fryslân naar verblijfscategorie (2010-2012).....	26
Grafiek 3: Werkgelegenheidsontwikkeling R&T, geïndexeerd 2008–2012	30
Grafiek 4: Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Groningen, 2008–2012	31
Grafiek 5: Werkgelegenheid sector R&T, afgezet tegen andere sectoren in Groningen, 2012	31
Grafiek 6: Samenstelling sector R&T Groningen, 2012	32
Grafiek 7: Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Fryslân, 2008–2012	33
Grafiek 8: Werkgelegenheid sector R&T, afgezet tegen andere sectoren in Fryslân,.....	33
Grafiek 9: Samenstelling sector R&T Fryslân, 2012	34
Grafiek 10: Uitgaven verblijfstoeristen in Groningen naar accommodatievorm, 2010-2012 (x 1 mln.)	38
Grafiek 11: Uitgaven verblijfstoeristen in Fryslân naar accommodatievorm, 2010-2012 (x 1 mln.) .	38
Grafiek 12: Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van hotels/pensions in Groningen en Fryslân, 2008-2012	42
Grafiek 13: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions Groningen/Fryslân.....	42
Grafiek 14: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions in Groningen en Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 ` (2008=100).....	43
Grafiek 15: Hotelovernachtingen in Groningen, 2012 (x1000)	43
Grafiek 16: Hotelovernachtingen in Fryslân, 2012 (x1000).....	44
Grafiek 17: Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van logies en ontbijt in Groningen en Fryslân, 2008-2012	46
Grafiek 18: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) logies en ontbijt Groningen/Fryslân geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)	47
Grafiek 19: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) logies en ontbijt in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012	47
Grafiek 20: Logies en ontbijt overnachtingen in Groningen, 2012 (x1000)	48
Grafiek 21: Logies en ontbijt overnachtingen in Fryslân, 2012 (x1000)	49

Grafiek 22: Capaciteitsontwikkeling (toeristische standplaatsen) kampeerterrainen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012.....	51
Grafiek 23: Capaciteitsontwikkeling (toeristische standplaatsen) kampeerterrainen in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)	52
Grafiek 24: Capaciteitsontwikkeling (vaste standplaatsen) kampeerterrainen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012	52
Grafiek 25: Capaciteitsontwikkeling (vaste standplaatsen) kampeerterrainen in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100).....	53
Grafiek 26: Bezettingsgraad toeristische plaatsen kampeerterrainen Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012	53
Grafiek 27: Verhuurgraad vaste plaatsen kampeerterrainen Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012.....	54
Grafiek 28: Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Groningen, 2012 (x1000).....	54
Grafiek 29: Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Fryslân, 2012 (x1000)	55
Grafiek 30: Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008 = 100).....	58
Grafiek 31: Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Groningen, Fryslân en totaal 2008-2012	58
Grafiek 32: Gemiddelde bezettingsgraad verhuurwoningen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012.....	59
Grafiek 33: Overnachtingen verhuurwoningen in Groningen (x 1000), 2012.....	60
Grafiek 34: Overnachtingen verhuurwoningen in Fryslân (x 1000), 2012	61
Grafiek 35: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012	62
Grafiek 36: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 ` (2008=100).....	63
Grafiek 37: Gemiddelde bezettingsgraad groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân, 2008-2012	63
Grafiek 38: Overnachtingen in groepsaccommodaties in Groningen, 2012 (x1000).....	64
Grafiek 39: Overnachtingen in groepsaccommodaties in Fryslân, 2012 (x1000).....	65
Grafiek 40: Capaciteitsontwikkeling (aantal passantenligplaatsen) jachthavens in Groningen en Fryslân en totaal.....	68
Grafiek 41: Gemiddelde verhuurgraad jachthavens in Groningen en Fryslân, 2008-2012.....	68
Grafiek 42: Overnachtingen in jachthavens in Groningen (x 1000), 2012	69

Grafiek 43: Overnachtingen in jachthavens in Fryslân (x 1000), 2012	70
Grafiek 44: Capaciteitsontwikkeling jacht en bootverhuurders (aantal jachten/boten) in Groningen en Fryslân en totaal (excl. rondvaartboten en open motorboten), geïndexeerd 2008-2012 (2008 = 100).....	73
Grafiek 45: Jacht en bootverhuur: Aantallen per categorie Fryslân , 2008-2012.....	73
Grafiek 46: Jacht en bootverhuur: Aantal verhuurdagen alle categorieën Fryslân en Groningen en totaal, 2008-2012, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100).....	74
Grafiek 47: Jacht en bootverhuur: Aantal verhuurdagen per categorie Fryslân, 2008-2012.....	74
Grafiek 48: De drie drukste passagepunten in Groningen, 2008-2012 (waarvan data bekend zijn) .	77
Grafiek 49: De vijf drukste passagepunten in Fryslân, 2008-2012 (waarvan data bekend zijn)	78
Grafiek 50: Index bezoekersaantallen in Groningen, Fryslân en totaal (periode 2008-2012, index is 2008).....	80
Grafiek 51: Bezoekersaantallen in Groningen, Fryslân en totaal 2008-2012	80

1 Inleiding

1.1 Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

De werkgroep Toerdata Noord publiceert vanaf 1996 een analyse van de vraag en aanbod zijde van het toerisme in Groningen Fryslân en Drenthe. De werkgroep heeft in het verleden de volgende rapporten gepubliceerd:

Consumentenonderzoek toerisme (één keer per drie jaar)

Het consumentenonderzoek geeft een beschrijving van het profiel, het keuze-, boekings- en vakantiegedrag en de waardering van toeristen die hun vakantie in Groningen, Fryslân of Drenthe hebben doorgebracht. In juni 2010 is de laatste versie van dit rapport verschenen.

Toerisme Monitor (jaarlijks)

Het rapport Toerisme Monitor (voorheen Toerisme in cijfers) geeft een overzicht van de capaciteit, bezettingsgraad en overnachtingscijfers van de logiesverstrekkers (kampeertreinen, hotels, etc.) in Groningen en Fryslân. Daarnaast wordt aandacht besteed aan toeristische werkgelegenheid, bestedingen en watersport. Tot slot komen de bezoekersaantallen van dagattracties aan bod.

In 2013 is het onderzoek en de rapportage, onder de titel Toerisme Monitor Fryslân en Groningen, uitgevoerd door het European Tourism Futures Institute (ETFI).

1.2 Methodologie

Met ingang van 2012 is gekozen voor een nieuwe methode van dataverzameling. Alle toeristische bedrijven in Groningen en Fryslân zijn elektronisch benaderd met het verzoek een online enquête in te vullen. Het doel van een online enquête is tweeledig. Allereerst om het proces van datacollectie te vereenvoudigen voor zowel de deelnemende bedrijven als voor ETFI. Het tweede doel is het creëren van een instrument waarmee bedrijven hun eigen cijfers kunnen vergelijken met provinciale of regionale cijfers uit hun bedrijfstak. Over dit laatste later meer.

ETFI streeft naar een hoge respons van de toeristisch-recreatieve bedrijven in Noord-Nederland. Daarom zijn alle bedrijven in de toeristisch-recreatieve sector benaderd met een digitale vragenlijst. Dit in tegenstelling tot de bekende landelijke toeristische onderzoeken van CVO/CBS die zich baseren op beperkte steekproeven en een belangrijk deel van de bedrijfstak (vooral kleine bedrijven) buiten het onderzoek laten, of niet jaarlijks onderzoeken (watersport). Bovendien splitsen CVO/CBS in hun onderzoek niet op naar alle verblijfscategorieën die ETFI in haar monitor hanteert. Alleen bij een dergelijk opsplitsing kunnen bedrijven hun bedrijfsgegevens toetsen aan regionale ontwikkelingen van vergelijkbare bedrijven.

De gemiddelde respons van bedrijven (op basis van totaalcapaciteit) is tussen 50% en 60%. Het is moeilijk om exact aan te geven hoe hoog de respons is omdat bedrijven de vragenlijst op verschillende manieren hebben ingevuld. Er zijn bedrijven die bijvoorbeeld wel de capaciteitsgegevens hebben aangeleverd, maar bijvoorbeeld niet het aantal overnachtingen. Deze bedrijven zijn wel meegenomen in de berekeningen. Voor het aantal overnachtingen zijn dan berekeningen toegepast op basis van de gemiddelde bezettingsgraad van de regio voortkomend uit de wel responderende bedrijven. Hierbij is gebruik gemaakt van gewogen

gemiddelden. Ook zijn er bedrijven die wel een deel van hun overnachtingen hebben ingevuld, maar niet de overnachtingen van alle bedrijfsonderdelen. Kortom voor de respons kunnen verschillende uitgangspunten genomen worden.

Verder moet bedacht worden dat het niet om een steekproef gaat, maar om een integrale benadering van alle toeristisch-recreatieve bedrijven in Fryslân en Groningen.

Het versterken van de betrokkenheid van bedrijven bij deze nieuwe digitale methodiek vergt tijd en veel communicatie. In de achterliggende periode zijn alle relevante bedrijven in Groningen en Fryslân benaderd met een digitale vragenlijst met het verzoek deze in te vullen en te retourneren. Ook zijn na verloop van enkele weken herinneringen verstuurd om de respons op te hogen. Tussentijds zijn bedrijven die nog niet geantwoord hadden telefonisch benaderd met een vragenlijst en in sommige gevallen is de vragenlijst op verzoek per mail naar een bedrijfsvertegenwoordiger gestuurd met het verzoek alsnog de vragen te beantwoorden. De focus bij al deze activiteiten heeft met name gelegen op het verzamelen van de gegevens voor de grootse bedrijven per categorie, om zo gegevens te verkrijgen voor een zo groot mogelijk deel van de totaalcapaciteit binnen een categorie. De respons is daarmee aanzienlijk opgehoogd en voldoende om te extrapoleren op het niveau van toeristische regio's en op provinciaal niveau.

Zoals reeds gezegd, is één van de vernieuwingen gericht op het creëren van een benchmark mogelijkheid voor bedrijven. In het verleden werd het rapport in sterke mate gebruikt door overheden, belangenorganisaties en consultants. Door het ontwikkelen van een online beschikbare benchmark optie, wordt de beschikbare informatie interessanter voor deelnemende bedrijven. Op dit moment wordt de beschikbare data ontsloten per toeristische regio en per bedrijfscategorie (bootverhuur, recreatiewoningen, enz.). Vanaf medio dit jaar kan een individueel bedrijf interactief toegang krijgen tot zijn gegevens en die vergelijken met de gegevens van zijn bedrijfscategorie op provinciaal of regionaal niveau. Hiermee wordt de beschikbare informatie meer toegespitst op de behoeften van het bedrijfsleven.

Ook dit jaar is een update gemaakt van de bedrijfsbestanden in de monitor. Daardoor zijn er een aantal bedrijven verdwenen, maar zijn er een aantal nieuwe bedrijven aan het bestand toegevoegd. Door deze update van de registratie van bedrijven kan het zijn dat het aantal bedrijven in een bepaalde categorie in 2012 afwijkt van het aantal bedrijven van 2011. Ook kunnen cijfers hierdoor afwijken cijfers uit voorgaande rapportages.

1.3 Verklaring verschillen Toerisme Monitor Fryslân en Groningen en CBS–statistiek

Er zijn net als vorig jaar enkele verschillen met vergelijkbare rapportages van het CBS. Deze verschillen zijn verklaard in onderstaande tabel.

Tabel 1: Verschillen CBS / Toerisme Monitor Fryslân en Groningen met betrekking tot de gehanteerde onderzoeksofzet

	Toerisme Monitor Fryslân en Groningen	CBS: het gebruik van logiesaccommodaties
Onderzoeksmethode	Integraal	Gestratificeerd (regio, type en grootte); steekproef (ca 30%)
Hotels	Geen ondergrens	Ondergrens (>5 slaappleatsen)
Logies en ontbijt	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Toeristische standplaatsen	Geen ondergrens 4 slaappleatsen per standplaats	Ondergrens (>20 standplaatsen) 5 slaappleatsen per standplaats
Vaste standplaatsen	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Huurbungalows	Geen ondergrens	Alleen complexen met >20 slaappleatsen
Tweede woningen	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Groepsaccommodatie	Geen ondergrens	Ondergrens (>20 slaappleatsen)
Watersport	Verhuur jachten, slaappleatsen	1x per 3 jaar statistiek watersport
Seizoen	Standaard openingstijden ¹	Maatwerk openingstijden
Frequentie	Jaarlijks	Maandelijks

Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen, CBS

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Toerisme Monitor Fryslân en Groningen een groter deel van de toeristische sector in beeld brengt. Naast de hierboven genoemde verschillen publiceert Toerisme Monitor Fryslân en Groningen cijfermateriaal per provincie en regio, opgesplitst naar verblijfs categorie. Dit concept is uniek in Nederland.

¹ Toerisme Monitor Fryslân en Groningen houdt alleen bij campings rekening met seizoensopeningstijden.

1.4 Leeswijzer

Het rapport start in hoofdstuk twee met een samenvatting van de belangrijkste resultaten, inclusief een vergelijking met landelijke trends. In hoofdstuk drie worden de belangrijkste kengetallen met betrekking tot het aantal overnachtingen gepresenteerd. Vervolgens wordt er dieper ingegaan op het economisch belang van de sector. In hoofdstuk vier wordt de invloed op de werkgelegenheid geanalyseerd, gevolgd door een beschrijving van de bestedingen in hoofdstuk vijf. De hoofdstukken zes, zeven, acht en negen besluiten het rapport met een meer gedetailleerde beschrijving van de ontwikkelingen in respectievelijk de verblijfsrecreatie, watersport, dagattracties en logies en ontbijt.

2 Management samenvatting

In dit hoofdstuk wordt een samenvattend beeld geschetst van de belangrijkste ontwikkelingen die zich in 2012 volgens de analyses hebben voorgedaan in de capaciteit van verschillende logiesaccommodaties en het gebruik daarvan. Daarnaast worden de belangrijkste ontwikkelingen geschetst in de bestedingen van dagrecreanten en verblijfstoeristen.

2.1 Algemeen beeld

In deze paragraaf wordt het algemene beeld van de toeristische ontwikkelingen in 2012 in Groningen en Fryslân beschreven. Tabel 2 geeft een meer visuele weergave van deze cijfers om zo een algemeen overzicht te krijgen van de ontwikkelingen in de cijfers voor de verschillende categorieën. In de samenvattingen per categorie worden delen van deze tabel wederom gebruikt ter ondersteuning van de tekst.

2.1.1 Groningen

In 2012 zijn in de hotelsector in Groningen zowel de bedcapaciteit, het aantal overnachtingen, als de bezettingsgraad licht gedaald. In de sector van L&O is het aantal bedden, het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad juist (licht) gestegen.

Het aanbod van toeristische plaatsen op kampeerterreinen is in 2012 licht gegroeid, het aantal overnachtingen was hetzelfde als het jaar daarvoor, en de bezettingsgraad is enigszins toegenomen. Bij de vaste standplaatsen zijn zowel het aanbod, het aantal overnachtingen als de verhuurgraad in 2012 toegenomen.

Voor het aantal recreatiewoningen (verhuurwoningen + tweede woningen) waren vanuit het CBS (Statline) geen gegevens bekend, hiervoor zijn dus de meest recente gegevens uit 2011 genomen. De ontwikkeling in het aantal verhuurwoningen (komend uit de Toerisme Monitor) is wel geregistreerd. Een analyse hiervan laat zien dat het aantal verhuurwoningen t.o.v. 2011 iets is afgenomen. Het aantal overnachtingen in de verhuurwoningen is licht gedaald; de bezettingsgraad liet een lichte stijging zien ten opzichte van 2011.

Bij de groepsaccommodaties is het aantal bedden iets teruggelopen. Het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad laten echter een positieve ontwikkeling zien.

Het aanbod van passantenplaatsen in Groningen is in 2012 gedaald, terwijl het aantal vaste ligplaatsen iets is gegroeid. De verhuurgraad van deze vaste ligplaatsen is in 2012 verbeterd.

Het totaal aantal verhuurdagen in de bootverhuur is ten opzichte van 2011 licht gestegen en herstelt daarmee weer iets van de dip die zich in 2011 voordeed. Gekeken naar de brug en sluisstellingen kan er geconstateerd worden dat in Groningen het aantal passages bij bruggen en sluisen iets is toegenomen.

In Groningen hebben de dagrecreanten in 2012 €490 miljoen besteed en de verblijfstoeristen €123 miljoen. In totaal werd er dus €613 miljoen besteed door dag- en verblijfstoeristen. De bestedingen door verblijfstoeristen zijn voor het grootste deel toe te schrijven aan de hotelsector. De sector Recreatie&Toerisme (R&T) heeft qua werkgelegenheid een aandeel van 5,7% in de totale werkgelegenheid in Groningen. De werkgelegenheid in de R&T sector is gestegen met 1,8% ten opzichte van 2011.

2.1.2 Fryslân

In Fryslân is de bedcapaciteit in de hotelsector licht gestegen; het aantal overnachtingen is ook licht toegenomen en de bezettingsgraad is in 2012 vrijwel gelijk gebleven. In de L&O-sector is de bedcapaciteit heel licht gedaald, maar zijn het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad gestegen.

Het aantal toeristische plaatsen op kampeerterreinen is licht toegenomen, terwijl het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad er zijn gedaald. Het aantal vaste plaatsen op kampeerterreinen in Fryslân is in 2012 vrijwel gelijk gebleven, maar het aantal overnachtingen en de verhuurgraad zijn enigszins teruggelopen.

Ook voor Fryslân geldt dat voor 2012 er geen gegevens bekend waren vanuit het CBS (Statline) voor het aantal recreatiewoningen (verhuurwoningen + tweede woningen). De ontwikkeling in het aantal verhuurwoningen (komend uit de Toerisme Monitor) is wel geregistreerd en deze laat een lichte stijging zien. Het aantal overnachtingen in de verhuurwoningen is iets teruggelopen ten opzichte van 2011. De bezettingsgraad was nagenoeg gelijk aan die in 2011.

De capaciteit van de groepsaccommodaties in Fryslân is in 2012 (licht) gedaald en dat geldt ook voor het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad.

In 2012 is het aanbod van passantenplaatsen door jachthavens toegenomen, terwijl het aantal vaste plaatsen dat jaar juist licht daalde. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen bleef in 2012 vrijwel gelijk.

In Fryslân herstelt het totaal aantal bootverhuurdagen zich en stijgt weer richting het niveau van voorgaande jaren. De totale capaciteit aan boten is licht gestegen, alhoewel hier rekening gehouden dient te worden met de toevoeging van de openmotorboten categorie in 2012. Zowel het aantal overnachtingen op kajuitmotorboten als die op kajuitzeilboten laten een herstel zien ten opzichte van de dip in 2011. Er was sprake van iets minder brug- en sluispassages t.o.v. 2011.

In Fryslân hebben de dagrecreanten in 2012 €485 miljoen besteed en de verblijfsrecreanten €544 miljoen. In totaal werd er dus €1029 miljoen besteed door dag- en verblijfstoeristen. Met name de sector woningverhuur heeft een relatief groot belang in de bestedingen van verblijfstoeristen. Kijkend naar het belang van de sector Recreatie&Toerisme (R&T) qua werkgelegenheid dan heeft deze een aandeel van 6,6% in de totale werkgelegenheid in Fryslân. De werkgelegenheid in de R&T sector is gedaald met 0,6% ten opzichte van 2011.

Tabel 2: Overzicht stijging/daling cijfers alle categorieën Groningen en Fryslân, t.o.v. 2011

Hotels	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad			
Groningen	↓	↓	↓	↓			
Fryslân	=	↑	↑	=			
Logies en ontbijt	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad			
Groningen	↑↑	↑↑	↑↑↑	↑↑			
Fryslân	↓	↓	↑↑	↑			
Kampeertreinen	Bedrijven	Aantal toer. standplaatsen	Overnachtingen toer. standplaatsen	Bezettingsgraad toer. standplaatsen	Aantal vaste standplaatsen	Overnachtingen vaste standplaatsen	Verhuurgraad vaste standplaatsen
Groningen	↑	↑	=	↑	↑	↑↑	↑↑
Fryslân	↑	↑	↓	↓	=	↓	↓
Recreatiewoningen	Bedrijven	Aantal recreatiewoningen	Aantal verhuurwoningen	Overnachtingen verhuurwoningen	Bezettingsgraad verhuurwoningen	Aantal tweede woningen	
Groningen	=	=	↓	↓	↑	↑	
Fryslân	↑	=	↑	↓	=	↓	
Groepsaccommodaties	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad			
Groningen	=	↓	↑↑	↑			
Fryslân	=	↓	↓	↓			
Jachthavens	Bedrijven	Passantenplaatsen	Vaste ligplaatsen	Verhuurgraad vaste ligplaatsen	Overnachtingen vaste ligplaatsen		
Groningen	=	↓	↑	↑↑	↑		
Fryslân	=	↑↑	↓	=	↓		
Jacht en bootverhuur*	Bedrijven	Totaal aantal boten	Totaal aantal verhuurdagen	Overnachtingen kajuitmotorboten	Overnachtingen kajuitzeilboten		
Groningen	=	↑↑	↑↑	↑↑			
Fryslân	↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑		
Procentuele verandering t.o.v. afgelopen jaar**							
Vanaf 4%		↑↑					
Vanaf 0,1 t/m 3,99%		↑					
Tussen -0,1% en 0,1 %		=					
Vanaf -0,1% t/m -3,99%		↓					
Vanaf -4%		↓↓					

* Bij jacht- en bootverhuur vindt er een trendbreuk plaats i.v.m. de toevoeging van de open motorboten categorie

** Bij verhuurgraden en bezettingsgraden gaat het om %punt stijgingen

2.2 Ontwikkelingen in perspectief

Toerdata Noord is in 1996 opgezet omdat de CBS statistieken op regionaal niveau te weinig data en informatie bevatten. De mate van detail van de gegevens van Toerdata verschilt van die van het CBS. Ook de methodiek, het aantal categorieën en de definities van die categorieën zijn verschillend. In de Toerisme Monitor 2012 (TM 2012) is voor dezelfde categorieën data verzameld als voorheen met Toerdata Noord en in 2011 met de eerste uitgave van de Toerisme Monitor. Dat betekent dat er net als in voorgaande rapportages geen goede vergelijking kan worden gemaakt tussen de trends in de TM2012 gegevens en die van het CBS. Op basis van ervaringen van de afgelopen jaren blijkt dat de fluctuaties in CBS-cijfers doorgaans aanzienlijk groter zijn dan in de Toerisme Monitor-gegevens.

2.2.1 Werkgelegenheid

Groningen

In Groningen heeft de R&T sector een aandeel van 5,7% in de totale werkgelegenheid. Groningen laat ten opzichte van 2008 een werkgelegenheids groei zien van 7,4% binnen de R&T sector. Deze stijgende tendens was ook het afgelopen jaar zichtbaar (+1,8%). Wanneer naar subsectoren wordt gekeken dan is in Groningen *horeca* verreweg de belangrijkste subsector met 43%. De werkgelegenheids groei tussen 2011 en 2012 is vooral een gevolg van de groei in de 'logiesverstreking' (+9,2%).

Fryslân

In Fryslân heeft de R&T sector een aandeel van 6,6% in de totale werkgelegenheid. Ten opzichte van 2008 laat de werkgelegenheid een daling zien van 4,0%. Deze dalende tendens in Fryslân was ook het afgelopen jaar zichtbaar (-0,6%). In deze provincie is *horeca* eveneens veruit de grootste subsector (54%). De algehele licht dalende tendens in R&T werkgelegenheid in Fryslân is een gevolg van de lichte daling in detailhandel/ groothandel (-1,2%), logiesverstreking (-1,9%), sport (-0,8%), vervoer (-1%) en de categorie overig (-2,5%).

Een analyse van de werkgelegenheidsontwikkeling in de watersportsector in Fryslân laat zien dat deze sinds 2008 is gedaald met 12,0%. In feite is de daling sinds 2008 zichtbaar in alle watersportgerelateerde sectoren, met name bij de jachtwerven (-15,9%) en de bootverhuur (-14,4%). Het laatste jaar 2011-2012 laat voor enkele categorieën een herstel zien. Alleen de bootverhuur, overige watersportgebonden industrie en watersportgebonden handel en diensten nemen nog af. De overige categorieën vertonen een lichte stijging. De werkgelegenheids cijfers in de Toerisme Monitor 2011 zijn volgens de landelijke standaard berekend.

2.2.2 Bestedingen

De bestedingen van verblijfstoeristen zijn afgeleid uit cijfers afkomstig uit de Toerdata Noord-rapportage "Consumentenonderzoek Toerisme 2009". Die van dagrecreanten uit de CBS publicatie "Toerisme en recreatie in cijfers 2012", welke op haar beurt weer gebaseerd zijn op het rapport "Dagrecreatie in Nederland 2006 / 2007" van het NRIT².

² Dit rapport wordt eens in de vijf jaar gepubliceerd.

Groningen

Wanneer een jaarlijkse inflatiecorrectie wordt toegepast bedragen de uitgaven van dagrecreanten per persoon per dag in 2012 €15,45. De totale uitgaven door dagrecreanten in Groningen bedragen €490 miljoen.

Rekening houdend met een inflatiecorrectie blijken de verblijfstoeristen in 2012 in Groningen samen € 123 miljoen te hebben besteed. Gedurende de afgelopen vier jaar (2009, 2010, 2011, en 2012) laten de bestedingen door verblijfstoeristen enige fluctuatie zien. In 2011 was er een lichte stijging te zien ten opzichte van het voorgaande jaar, terwijl er voor 2012 een lichte daling te zien is. In Groningen zijn de bestedingen voor een belangrijk deel toe te schrijven aan gasten die verblijven in hotels.

Samen hebben dagrecreanten en verblijfstoeristen in Groningen dus ruim € 613 miljoen uitgegeven. Verder kan geconcludeerd worden dat de bestedingen van dagrecreanten in verhouding een veel grotere betekenis hebben in het totaal.

Fryslân

Ook voor Fryslân bedragen de uitgaven van dagrecreanten (na jaarlijkse inflatiecorrectie) per persoon per dag €15,45 in 2012. De totale uitgaven door dagrecreanten in Fryslân bedragen €485 miljoen.

Ook hier rekening houdend met een inflatiecorrectie, is te concluderen dat de verblijfstoeristen in 2012 in Fryslân €544 miljoen hebben besteed. Gedurende de afgelopen vier jaar (2009, 2010, 2011, en 2012) is voor de bestedingen door verblijfstoeristen in Fryslân een licht stijgende lijn te zien. Met name de verhuur van woningen heeft een relatief groot aandeel in de totale bestedingen door verblijfstoeristen.

Samen hebben dagrecreanten en verblijfstoeristen in Fryslân dus €1029 miljoen uitgegeven. In tegenstelling tot Groningen zijn in Fryslân de totaalbestedingen voor een een groter deel afhankelijk van verblijfstoeristen.

2.2.3 Hotels, Pensions

In de Toerisme Monitor over 2011 waren hotels/pensions samengevoegd met Logies & Ontbijt. Dit jaar zijn beide categorieën afzonderlijk geanalyseerd. In de database van de Toerisme Monitor en in de analyses wordt geen ondergrens gehanteerd met betrekking tot de omvang van de accommodatie, zoals te doen gebruikelijk bij het CBS.

In de hotelsector zijn in Groningen zowel de bedcapaciteit (-0,5%), het aantal overnachtingen (-2,6%) als de bezettingsgraad (-0,9%punt) in 2012 licht gedaald.

Het beeld in Fryslân is anders. Hier is de bedcapaciteit licht gestegen (+1,8%punt); het aantal overnachtingen stijgt ook heel licht (+0,5%) en de bezettingsgraad blijft vrijwel gelijk.

Hotels	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad
Groningen	↓	↓	↓	↓
Fryslân	=	↑	↑	=

2.2.4 Logies & Ontbijt

In de Logies & Ontbijt sector is in Groningen het aantal bedden licht gestegen (+2,8%). Omdat de stijging in het aantal overnachtingen nog wat groter is (+6,1%) wordt dit weerspiegeld in een iets toegenomen bezettingsgraad (+0,85%punt).

In Fryslân is de bedcapaciteit in 2012 vrijwel gelijk gebleven. Maar omdat, net als in Groningen, sprake was van een redelijke stijging in het aantal overnachtingen, mondt dit uit in een licht gestegen bezettingsgraad (+1,77%punt).

<i>Logies en ontbijt</i>	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad
Groningen	↑	↑	↑↑	↑
Fryslân	↓	↓	↑↑	↑

2.2.5 Kampeerterreinen

Bij de kampeerterreinen wordt onderscheid gemaakt in toeristische en vaste plaatsen.

In Groningen is het aantal toeristische plaatsen licht gestegen. Ondanks een stabiel aantal overnachtingen laat de gemiddelde bezettingsgraad toch een kleine toename zien (0,5%punt). Het aantal vaste plaatsen is enigszins toegenomen (+0,5%), maar dat geldt nog meer voor het aantal overnachtingen (+5,3%). Hierdoor is de verhuurgraad verbeterd met 4,6%punt. Het beeld in Fryslân wijkt enigszins af van dat van Groningen. Het aantal toeristische plaatsen is net als in Groningen licht toegenomen, maar het aantal overnachtingen is er gedaald (-3,7%). Daardoor is er een kleine daling van de bezettingsgraad (-0,15%punt).

In Fryslân is het aantal vaste plaatsen vrijwel gelijk gebleven in 2012. Het aantal overnachtingen is met 0,2% afgenomen en de verhuurgraad van de vaste plaatsen is met 0,6%punt teruggelopen.

<i>Kampeertreinen</i>	Bedrijven	Aantal toer. standplaatsen	Overnachtingen toer. standplaatsen	Bezettingsgraad toer. standplaatsen
Groningen	↑	↑	=	↑
Fryslân	↑	↑	↓	↓

<i>Kampeertreinen</i>	Aantal vaste standplaatsen	Overnachtingen vaste standplaatsen	Verhuurgraad vaste standplaatsen
Groningen	↑	↑↑	↑↑
Fryslân	=	↓	↓

2.2.6 Recreatiewoningen op huisjesterreinen

De recreatiewoningen op huisjesterreinen worden onderverdeeld in twee subcategorieën: verhuurwoningen en tweede woningen. Voor het aantal recreatiewoningen (verhuurwoningen

+ tweede woningen) waren vanuit het CBS (Statline) geen gegevens bekend, hiervoor zijn dus de meest recente gegevens uit 2011 genomen. De ontwikkeling in het aantal verhuurwoningen (komend uit de Toerisme Monitor) is wel geregistreerd. Het aantal tweede woningen is uit deze cijfers berekend.

In Groningen is het aantal verhuurwoningen in 2012 enigszins gedaald (-2,8%), net als het aantal overnachtingen in verhuurwoningen (-0,9%). De bezettingsgraad is met 0,48%punt gestegen. Het aantal overnachtingen in tweede woningen is met 2,4% gestegen.

Het aantal verhuurwoningen in Fryslân is met 0,3% toegenomen. Het aantal overnachtingen in deze woningen is in 2012 iets teruggelopen (-1,7%), met als resultaat een gelijke bezettingsgraad als in 2011. Het aantal overnachtingen in tweede woningen is met 0,6% gedaald.

Recreatiewoningen	Bedrijven	Aantal recreatiewoningen	Aantal verhuurwoningen
Groningen	=	=	↓
Fryslân	↑	=	↑

Recreatiewoningen	Overnachtingen verhuurwoningen	Bezettingsgraad verhuurwoningen	Aantal tweede woningen
Groningen	↓	↑	↑
Fryslân	↓	=	↓

2.2.7 Groepsaccommodaties

Bij de registratie en analyse van de groepsaccommodaties is geen rekening gehouden met een bepaalde ondergrens van de grootte van de bedrijven, zoals dat bij het CBS wel gebruikelijk is.

In Groningen is het aantal groepsaccommodaties zeer klein. Daardoor werken fluctuaties op bedrijfsniveau sterk door in het verloop van de cijfers op provinciaal niveau. Het aantal bedden is in de provincie in 2012 licht afgenomen (-0,9%) en het aantal overnachtingen is gestegen (+8,7%). Hoewel de bezettingsgraad eveneens licht is toegenomen (+0,45%punt) blijft de bezetting evenwel laag (17,3%).

De bedcapaciteit van de groepsaccommodaties in Fryslân is in 2012 licht gedaald (-1%) en dat geldt ook voor het aantal overnachtingen (-5,3%) en de bezettingsgraad (-1%punt). Ook in Fryslân is de bezettingsgraad van groepsaccommodaties laag te noemen (18,1%).

Groepsaccommodaties	Bedrijven	Bedden	Overnachtingen	Bezettingsgraad
Groningen	=	↓	↑↑	↑
Fryslân	=	↓	↓↓	↓

2.2.8 Vaarrecreatie

De vaarrecreatiesector wordt beschreven aan de hand van drie categorieën: jachthavens, jacht en bootverhuur, en brug- en sluitstellingen.

2.2.9 Jachthavens

Ook jachthavens die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd (bijvoorbeeld jachthavens van verenigingen of stichtingen) zijn in de rapportage opgenomen. In veel gevallen wordt de exploitatie van jachthavens gecombineerd met een andere activiteit, zoals een jachtwerf of bootverhuur. Bij de jachthavens wordt voorts onderscheid gemaakt in vaste ligplaatsen en passantenligplaatsen.

Tips om binnenkort onbezorgd te water te gaan

11 april 2013 - 19:30 Door: Bert Voorn

Eindelijk is het zover: de zon schijnt en de ergste kou is uit de lucht. We kunnen weer te water. Graag delen we een aantal tips met u voor het vaarklaar maken van uw boot, zodat u verzekerd bent van een onbezorgde tijd op het water.
 In het verleden hebben wij een aantal artikelen opgesteld met daarin meerdere praktische tips. Om het geheugen op te frissen hieronder een korte terugblik.
Overgang van IJsselmeer winterpeil naar zomerpeil
 In de zomerperiode staat het water van het IJsselmeer twintig centimeter hoger dan in de winter. Hiervoor zorgt Rijkswaterstaat. Het zomerpeil is 0.20m onder NAP. Het winterpeil 0.40m onder NAP... Klik hier om verder te lezen.

In Groningen zijn er niet zoveel jachthavens (44). Dat betekent dat fluctuaties van individuele bedrijven sterk doorwerken in de cijfers van de provincie als totaal. Het aantal passantenplaatsen is in Groningen in 2012 afgenomen (-9,3%, 103 plaatsen). Het aantal vaste ligplaatsen is met bijna datzelfde aantal toegenomen (+3,1%). Deze capaciteitsontwikkelingen zijn echter voor een deel te verklaren door het feit dat jachthavens vaste ligplaatsen omvormen tot passantenligplaatsen of vice versa. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen is in 2012 gestegen naar 88,2%.

Fryslân telde in 2012 225 jachthavens. In 2012 is het totaal aanbod van passantenplaatsen door jachthavens toegenomen (+4,9%), terwijl het aantal vaste plaatsen dat jaar juist licht daalde (-1,3%). Ook hier dient rekening gehouden te worden met het omvormen van vaste ligplaatsen tot passantenligplaatsen of vice versa. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen aat in 2012 een minimale toename zien (87,7% naar 87,8%).

Het totaal aantal verhuurdagen in de jacht- en bootverhuur is ten opzichte van 2011 iets gestegen en herstelt daarmee weer enigszins van de dip die zich in 2011 voordeed in beide provincies. Hier dient echter rekening gehouden te worden met deels een trendbreuk sinds 2011 door de toevoeging van de categorieën rondvaartboten (2011) en openmotorboten (2012). Bij de jacht- en bootverhuur is met name de situatie in Fryslân bekeken. Het aantal overnachtingen op kajuitmotorboten en kajuitzeilboten is ten opzichte van 2011 ook gestegen en komt daarmee weer op het niveau van 2010. Het aantal jacht- en bootverhuurders in Groningen is te beperkt om hier gedegen uitspraken over te doen.

<i>Jachthavens</i>	Bedrijven	Passanten plaatsen	Vaste ligplaatsen	Verhuurgraad vaste ligplaatsen	Overnachtingen vaste ligplaatsen
Groningen	=	↓↓	↑	↑↑	↑
Fryslân	=	↑↑	↓	=	↓

<i>Jacht- en bootverhuur</i>	Bedrijven	Totaal boten	Totaal verhuurdagen	Overnachtingen kajuitmotorboten	Overnachtingen kajuitzeilboten
Groningen	=	↑↑	↑↑	↑↑	
Fryslân	↑	↑↑	↑↑	↑↑	↑↑

2.2.10 Brug- en sluistellingen

In Groningen is het aantal passages bij bruggen en sluisen iets toegenomen, terwijl in Fryslân er sprake was van iets minder brug- en sluispassages. Het drukste punt in Groningen was dit jaar de Robbengatsluis (Lauwersoog), in Fryslân was dit wederom Brug Warns .

2.2.11 Dagattracties

In Groningen lag het bezoekersaantal op bijna 1,5 miljoen bezoekers voor bedrijven die in de afgelopen 5 jaar voor elk jaar hebben gerespondeerd. Dit staat gelijk aan een daling van bijna 5,1% t.o.v. 2011.

In Fryslân was een lichte stijging (ongeveer 1,0%) te zien voor het bezoekersaantal voor dagattracties. In totaal lag dit aantal op 1,8 miljoen voor de groep bedrijven die de afgelopen 5 jaar voor elk jaar hebben gerespondeerd. Deze stijging was niet specifiek toe te wijzen aan één of enkele individuele dagattracties.

Het totaal van de bezoekers aan dagattracties van bedrijven die voor 2012 hebben gerespondeerd lag op bijna 4,3 miljoen.

2.3 Het weer in 2012

Het weer in 2012: zonniger en natter dan gebruikelijk

In juli was er veel regen en onweer, maar in augustus was het zonnig en warm. Foto NRC / Thomas Boleich

BINNENLAND Nederland heeft dit jaar meer zonuren en meer regen gehad dan gemiddeld. De zon was 1717 uren te zien, tegenover een gemiddelde van 1639. Daarbij viel negenhonderd millimeter neerslag, vijftig millimeter meer dan gemiddeld. Dat blijkt uit een jaaroverzicht van WeerOnline.

door Lex Boon

Het was dit jaar gemiddeld 10,4 graden in De Bilt, dat is 0,3 graden warmer dan normaal. De laagste temperatuur werd gemeten in Lelystad tijdens de nacht van 3 op 4 februari boven een dik pak sneeuw: -22,9 graden

2012 was een jaar waarin het weer afweek van de norm: het was niet alleen een zonniger maar ook een natter jaar dan gewoonlijk. Zowel het aantal uren zonneshijn als het aantal millimeters neerslag lag ruim boven het gemiddelde. Het Waddengebied en de Friese IJsselmeerkust waren de zonnigste plekken in Nederland. Leeuwarden was de natste plek van Nederland. Gemiddeld lag de temperatuur in De Bilt op 10,3 graden. Dat is iets hoger dan het langjarig gemiddelde (10,1 graden), maar wat lager dan 2011 (10,9 graden).

Overigens was het weer in 2012 erg wisselvallig en een jaar van uitersten. Vooral het begin van het jaar was erg nat, vooral in het Noorden. In februari was sprake van de eerste koudegolf sinds 15 jaar waarbij de Elfstedenkoorts naar een hoogtepunt steeg, maar het zachte weer dat aan de vorstperiode vooraf ging, de vele sneeuw en de harde wind, gooiden roet in het eten. De rest van de winter verliep zacht en dat geldt ook voor het voorjaar, vooral in maart en mei: maart was één van de zachtste maanden in ruim honderd jaar. De zomer begon met koel, nat en somber weer en de maanden juni en juli vielen volgens het KNMI grotendeels in het water. Augustus daarentegen was een wat warmere maand, met toptemperaturen op 18 en 19 augustus, maar soms ook hevige onweersbuien die hier en daar tot wateroverlast leidden. Zo kreeg Fryslân eind augustus te maken met hevige regen. De herfst verliep zonnig en droog met enkele fraaie nazomerdagen. En hoewel december koud en sneeuwrijk begon keerde het zachte weer al weer snel terug.

Met een zacht voorjaar, twee koele en natte zomermaanden en een zachte augustus, was het weer wellicht iets beter dan in 2011, maar toch in grote lijnen vergelijkbaar. Toen werd het voorjaar gekenmerkt door zomerweer, de zomer door koud en nat herfstweer en wat zachtere augustusmaand. Hoewel het weer daarmee van negatieve invloed kan zijn geweest op het algehele beeld van overnachtingen en bezettingsgraden, kan het weer niet als belangrijke verklarende factor worden beschouwd voor eventuele verschillen tussen 2011 en 2012 in de prestaties.

3 Overnachtingen in Fryslân en Groningen

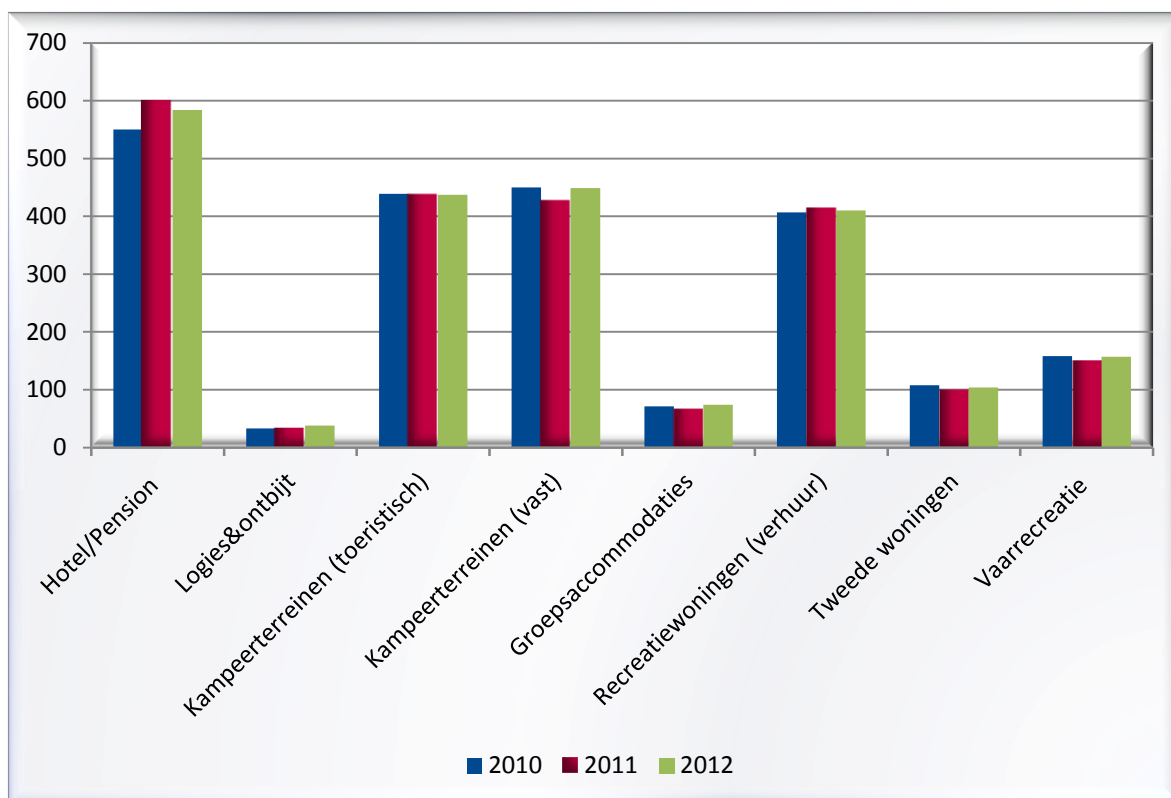
3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de overnachtingscijfers van de verschillende logiesverstrekkende ondernemingen samengevoegd. Het geeft een totaalbeeld van het aantal overnachtingen per jaar, uitgesplitst naar provincie.

3.1 Overnachtingen per provincie

Groningen

Grafiek 1: Ontwikkeling totale aantal overnachtingen (x 1000) Groningen naar verblijfs categorie (2010-2012)

Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

In Groningen steeg het totaal aantal overnachtingen voor alle categorieën met bijna 1,0% ten opzichte van 2011 (tabel 3). Het aantal overnachtingen in de categorie hotel/pension is in Groningen licht gedaald (-2,6%) terwijl deze voor de categorie logies en ontbijt toenam met 6,1%. Bij kampeerterrainen stabiliseert het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen voor Groningen. Kijkend naar de vaste standplaatsen dan betekent dit een stijging van 5,3%. Ook voor groepsaccommodaties (+8,7%), tweede woningen (+2,4%) en de vaarrecreatie (+4,0%) is in Groningen een lichte stijging te zien wat betreft het aantal overnachtingen. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen daalde licht (-0,9%). Voor de berekeningen van stijgingen en dalingen is uitgegaan van de niet afgeronde aantallen zodat de cijfers overeenkomen met die in de verdere hoofdstukken in deze rapportage.

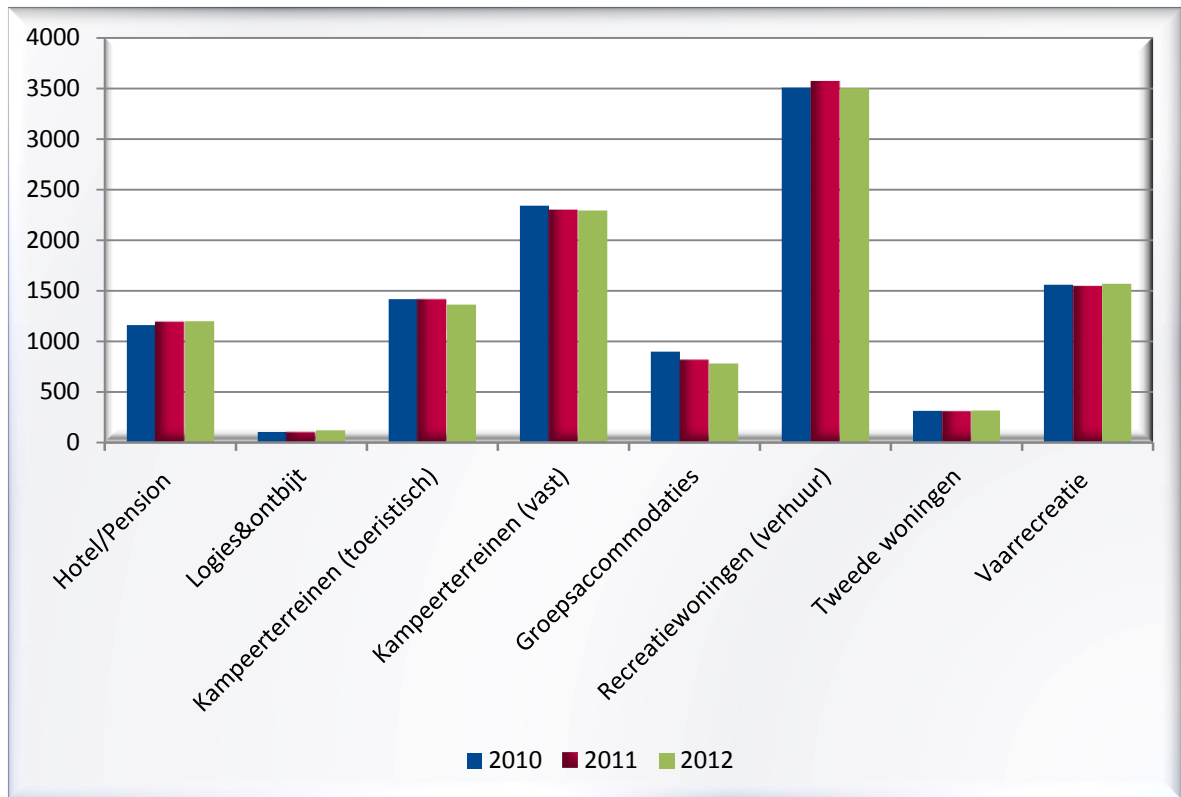
Tabel 3: Totale aantal overnachtingen (x 1000) Groningen naar verblijfs categorie (2010-2012)

Groningen			
	2010	2011	2012
Hotel/Pension	550	599	584
Logies&ontbijt	33	35	38
Kampeertreinen (toeristisch)	439	437	437
Kampeertreinen (vast)	450	427	449
Groepsaccommodaties	71	68	74
Recreatiewoningen (verhuur)	407	414	410
Tweede woningen	108	101	104
Vaarrecreatie (jacht/bootverhuur en jachthavens)	158	151	157
Totaal	2.216	2.232	2.253

Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Fryslân

Grafiek 2: Ontwikkeling totale aantal overnachtingen (x 1000) Fryslân naar verblijfscategorie (2010-2012)

Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

In Fryslân daalde het totaal aantal overnachtingen voor alle categorieën met 1,1% ten opzichte van 2011 (tabel 4 en grafiek 2). Het aantal overnachtingen in de categorie hotel/pensioen is in Fryslân heel licht toegenomen (+0,4%). De logies en ontbijt categorie vertoont ook een stijging (8,7%). Bij de kampeerterreinen is er een lichte daling te zien voor het aantal overnachtingen op zowel de toeristische standplaatsen (-3,7%) als de vaste standplaatsen (-0,2%). In Fryslân stijgt voor de vaarrecreatie het aantal overnachtingen licht met 1,4%. De overige categorieën laten een lichte daling zien. Voor groepsaccommodaties was deze daling 5,3%. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen daalde met 1,7% en voor tweede woningen was de daling 0,6%. Voor de berekeningen van stijgingen en dalingen is uitgegaan van de niet afgeronde aantallen zodat de cijfers overeenkomen met die in de verdere hoofdstukken in deze rapportage.

Tabel 4: Totale aantal overnachtingen (x 1000) Fryslân naar verblijfscategorie (2010-2012)

Fryslân			
	2010	2011	2012
Hotel/Pension	1.161	1.194	1.199
Logies&ontbijt	103	111	120
Kampeerterreinen (toeristisch)	1.417	1.416	1.364
Kampeerterreinen (vast)	2.341	2.297	2.293
Groepsaccommodaties	897	823	780
Recreatiewoningen (verhuur)	3.509	3.562	3.503
Tweede woningen	311	316	314
Vaarrecreatie (jacht/bootverhuur en jachthavens)	1.559	1.545	1.567
Totaal	11.298	11.264	11.140

Bron: Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

4 Werkgelegenheid

4.1 Landelijke standaard

Zoals in de rapportage van de afgelopen 2 jaar ook is omschreven wordt voor de berekening van de werkgelegenheid in de sector recreatie en toerisme aangesloten bij een nieuwe methodiek die landelijk is ontwikkeld³. Deze methodiek, kortweg de landelijke standaard genoemd, wijkt op twee punten af van de oude methodiek die tot 2010 door Toerdata Noord werd toegepast. In de eerste plaats wijkt de selectie van SBI-codes iets af van die van Toerdata Noord. Dit verschil is echter zeer beperkt. Een tweede, veel belangrijker verschil is dat niet alle SBI-codes volledig worden meegeteld, maar dat er wordt gewerkt met wegingsfactoren die aangeven voor hoeveel procent iedere SBI-code meetelt. Een aantal SBI-codes heeft namelijk wel een zijdelingse relatie met de sector Recreatie en Toerisme (R&T), maar niet volledig. In de oude methodiek werden de banen van deze SBI-codes volledig toegerekend aan de sector R&T, wat eigenlijk onjuist was.

In de nieuwe methode van de landelijke standaard wordt dit ondervangen door deze SBI-codes slechts voor een deel (10%, 30%, 50%) mee te tellen. Het gevolg is dat de uitkomsten gemiddeld ongeveer 15% lager zijn in vergelijking met de cijfers volgens de oude methode. Voor de ontwikkeling van het aantal banen in de sector R&T heeft deze methodiek weinig gevolgen. De procentuele banengroei over een wat langere periode is volgens beide methoden vrijwel gelijk.

De werkgelegenheidscijfers van de voorliggende jaren zijn alle herzien volgens de nieuwe methodiek. Dat betekent dus dat alle in dit hoofdstuk gepresenteerde cijfers volgens de landelijke standaard zijn berekend.

³ Kennis As: De Landelijke R&T Standaard. Notitie over bepalen bestedingen en werkgelegenheid in de vrijetijdssector op provinciaal niveau. Oktober 2009

4.2 Totale toeristisch–recreatieve werkgelegenheid

In Groningen was er qua totale werkgelegenheid een lichte groei van 0,2% ten opzichte van 2011. Wat betreft de werkgelegenheid in de sector R&T was er een stijging van 1,8% in deze provincie. Het aantal banen binnen de sector R&T ten opzichte van 2008 is toegenomen met 7,4%.

De totale werkgelegenheid in Fryslân is gedaald met 0,3%. De werkgelegenheid in de sector R&T liep ook licht terug (-0,6%) in Fryslân. Het aantal banen binnen de sector R&T ten opzichte van 2008 is gedaald met 4,0%.

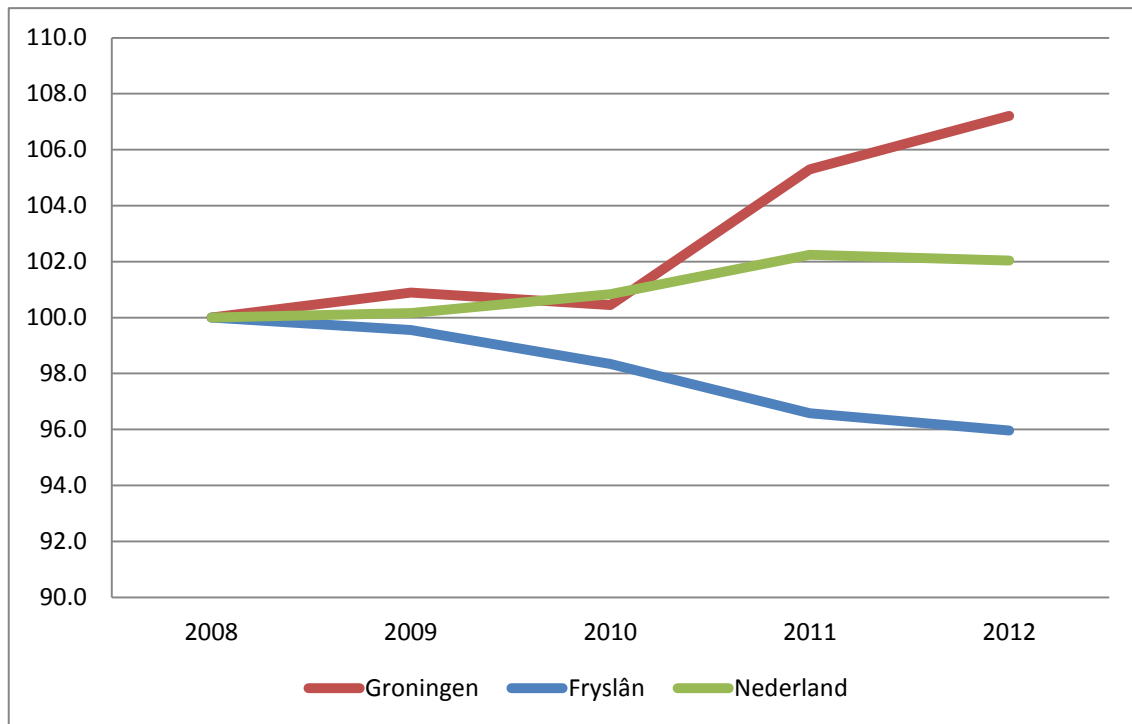
Tabel 5 geeft de werkgelegenheid (fulltime+parttime) in de sector R&T weer naar deelsector in absolute aantallen. Grafieken 6 en 9 geven daarnaast ook inzicht in het belang van elke deelsector binnen de sector R&T voor beide provincies.

Tabel 5: Werkgelegenheid (fulltime + parttime) in de sector R&T naar deelsector, 2012

	Fryslân	Groningen	Nederland (x1000)
Cultuur, recreatie en amusement	1.432	1.886	54,4
Detailhandel/groothandel	824	524	17,1
Horeca	8.091	8.622	249,5
Logiesverstrekking	3.568	1740	72,9
Overig	2.706	1.383	40,3
Sport	1.322	831	26,2
Vervoer	1.039	963	39,3
Totaal R&T	18.983	15.950	499,8
Totaal werkgelegenheid	286.767	281.493	8.084,70
<i>Aandeel R&T in totale werkgelegenheid</i>	<i>6,6%</i>	<i>5,7%</i>	<i>6,2%</i>

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters, LISA

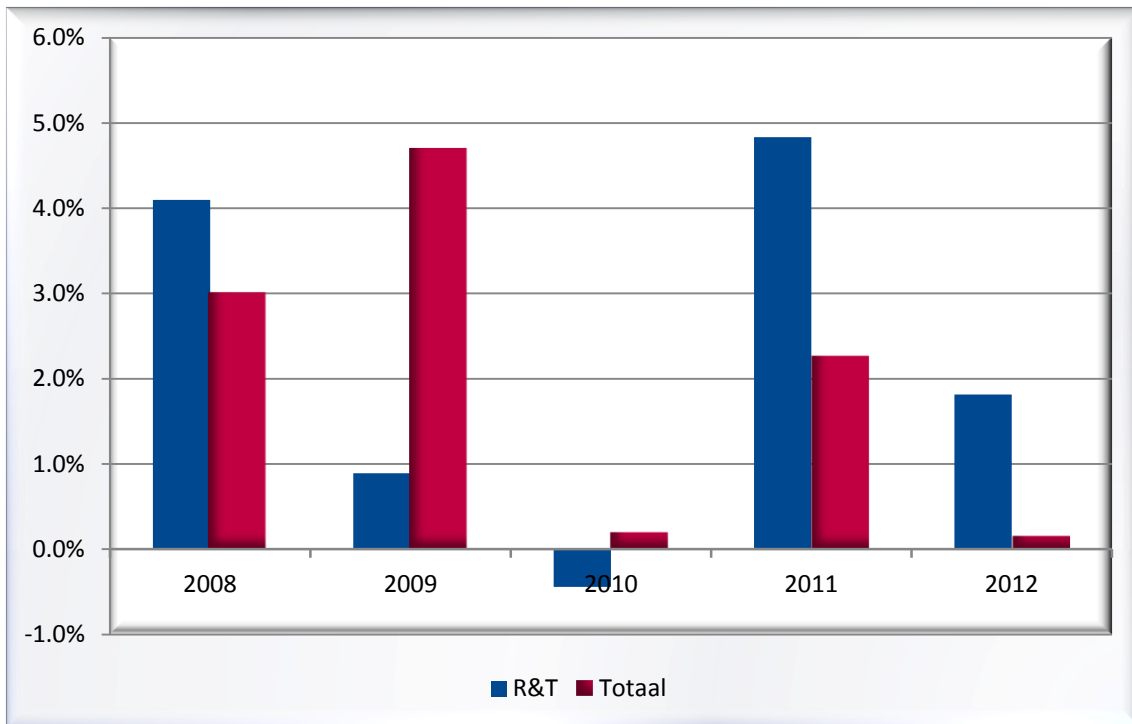
Grafiek 3: Werkgelegenheidsontwikkeling R&T, geïndexeerd 2008–2012

4.2.1 Groningen

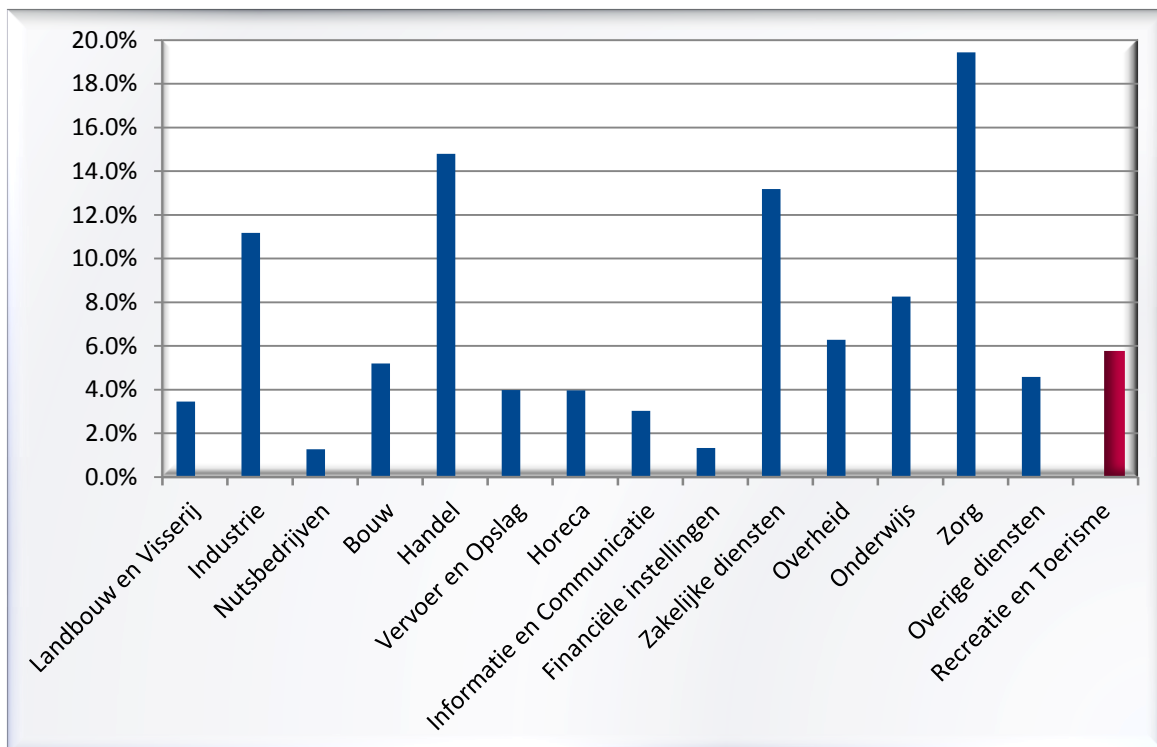
In Groningen laat de sector R&T een stijging zien van 1,8% ten opzichte van het jaar ervoor. Ook de totale werkgelegenheid in Groningen laat een lichte stijging zien (+0,2%). In grafiek 4 is de jaarlijkse ontwikkeling weergegeven van de toeristische werkgelegenheid in vergelijking met de totale werkgelegenheid.

Grafiek 4: Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Groningen, 2008–2012

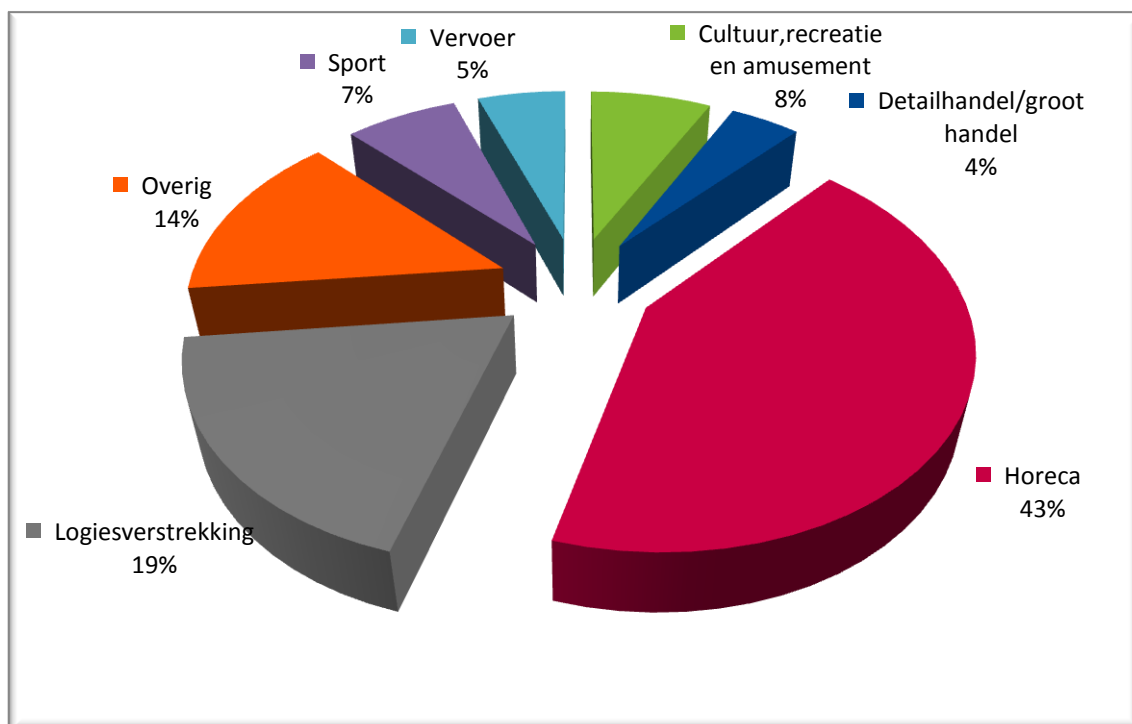
Om het belang van de sector R&T wat betreft werkgelegenheid weer te geven is in grafiek 5 de omvang van deze sector weergegeven in vergelijking met de andere sectoren. Uit deze grafiek blijkt dat de sector R&T met een aandeel van 5,7%, groter is dan bijvoorbeeld de landbouw (3,5%) en iets kleiner dan bijvoorbeeld de overheid (6,3%).

Grafiek 5: Werkgelegenheid sector R&T, afgezet tegen andere sectoren in Groningen, 2012

De sector R&T is opgedeeld in een zevental deelsectoren. In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de sector in Groningen is samengesteld.

Grafiek 6: Samenstelling sector R&T Groningen, 2012

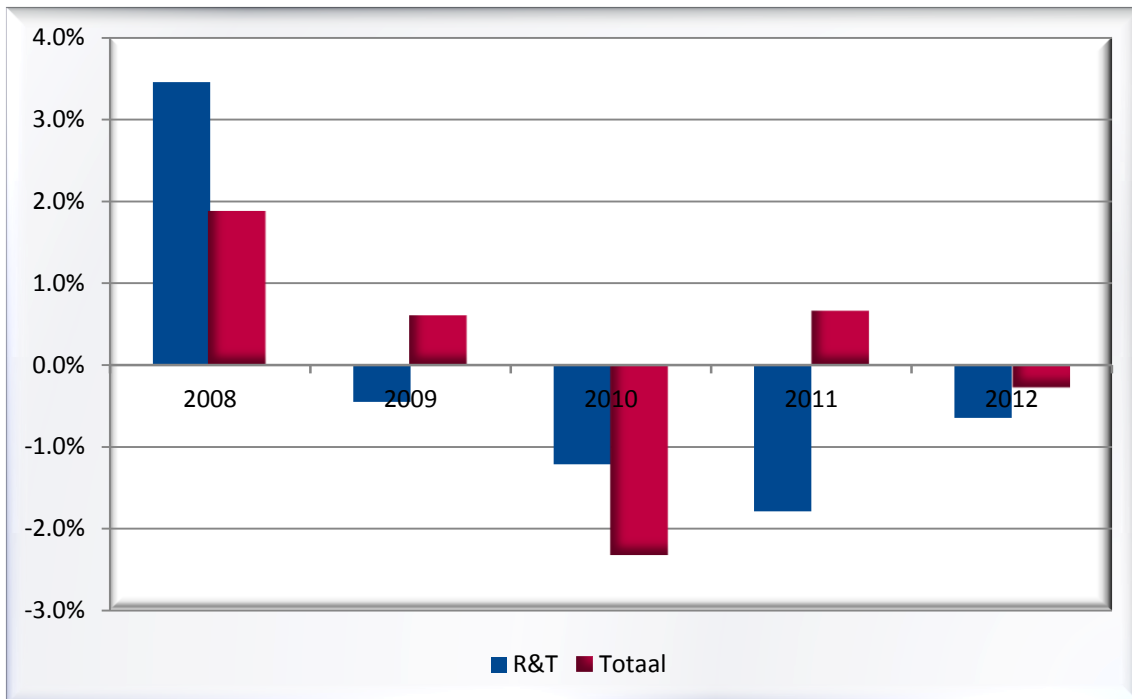

In 2012 was er in de totale sector R&T in Groningen een lichte toename (+1,9%) van de werkgelegenheid. Deze toename is voornamelijk toe te schrijven aan de deelsector logiesverstreking. Hier was de stijging in 2012 9,4% ten opzichte van het voorafgaande jaar. In de deelsector cultuur, recreatie en amusement was een lichte daling te zien van bijna 6%. In de overige deelsectoren was er sprake van ofwel een stabilisatie of een lichte stijging.

4.2.2 Fryslân

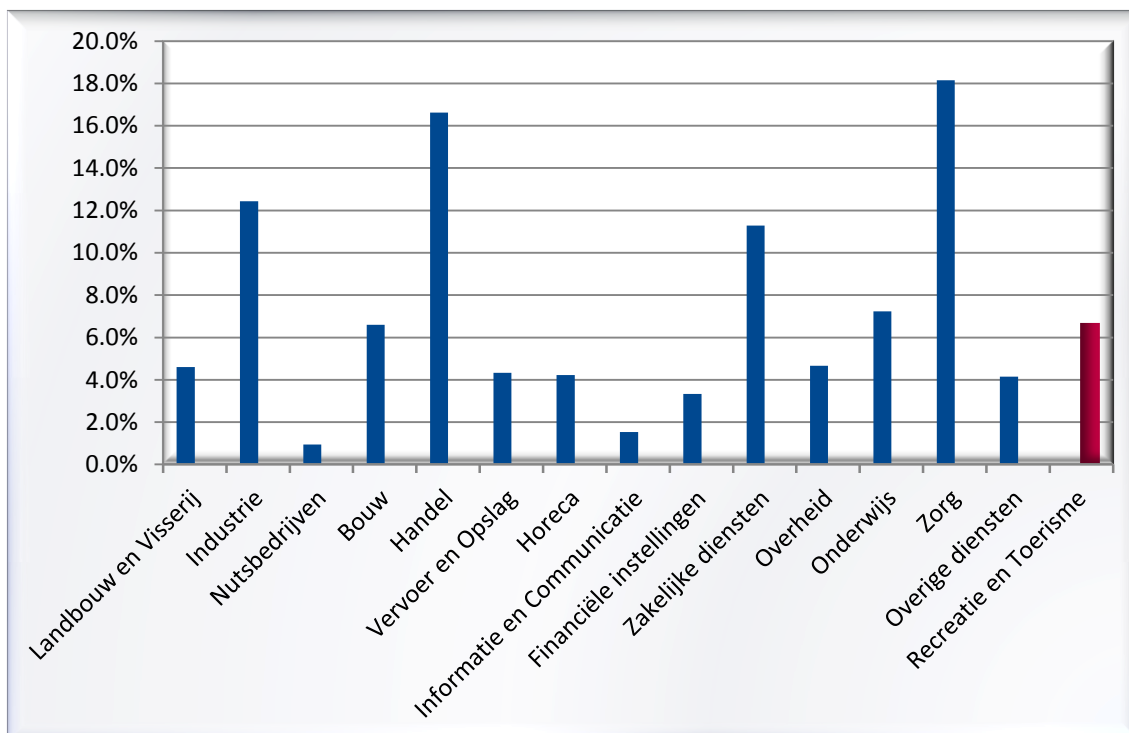
Voor Fryslân heeft de daling van de werkgelegenheid in de sector R&T zich in 2012 doorgezet (-0,6%). De totale werkgelegenheid in Fryslân is in 2012 ook licht gedaald met 0,3%.

Grafiek 7: Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Fryslân, 2008–2012

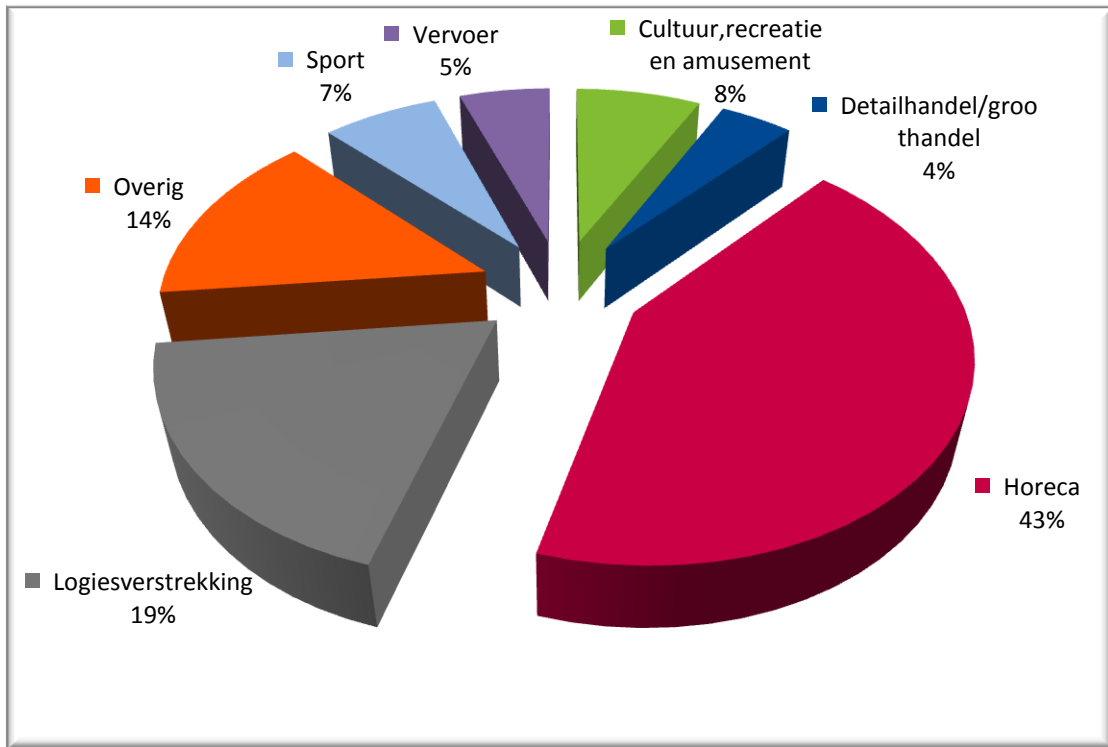
Om het belang van de sector R&T weer te geven is in grafiek 7 de omvang van deze sector weergegeven in vergelijking met de andere sectoren. Uit deze grafiek blijkt dat de sector R&T met een aandeel van 6,6% groter is dan bijvoorbeeld de landbouw en visserij (4,6%) en de overheid (4,7%). De sector is iets kleiner dan de bouwnijverheid (6,6%) en het onderwijs (7,2%).

Grafiek 8: Werkgelegenheid sector R&T, afgezet tegen andere sectoren in Fryslân,

De sector R&T is opgedeeld in een zevental deelsectoren. In grafiek 9 is weergegeven hoe de sector in Fryslân is samengesteld.

Grafiek 9: Samenstelling sector R&T Fryslân, 2012

In totaal is er vergeleken met het voorgaande jaar, in 2012 in de totale R&T sector een lichte daling van de werkgelegenheid (-0,6%). Net als in Groningen is in Fryslân de horeca (veruit) de grootste deelsector. In het jaar 2012 is de werkgelegenheid hier met 0,3% licht gestegen. De enige andere deelsector die een stijging laat zien is de sector cultuur, recreatie en amusement (+1,8%). Alle overige deelsectoren laten een lichte daling zien.

4.3 Werkgelegenheid in de watersport in Fryslân

Ook voor de berekening van de werkgelegenheid in de watersport is de methode aangepast aan de landelijke standaard. Net als bij de werkgelegenheid in de totale sector R&T worden hier nu ook wegingsfactoren toegepast. Het blijkt echter dat de selectie van SBI-codes van de landelijke standaard op het gebied van de watersport niet toereikend is om het belang van de watersport in Fryslân goed weer te geven. De Friese situatie wijkt op dit punt nogal af van de landelijke situatie. Fryslân heeft veel bedrijven in de watersportgebonden industrie en dienstverlening die niet in de definitie van de landelijke standaard worden teruggevonden, bijvoorbeeld de jachtbetimmering, zeilmakerijen en jachtmakelaars. Probleem is echter dat deze bedrijven verstopt zitten in SBI-codes die niet specifiek met watersport hebben te maken. Zo valt de jachtbetimmering onder de SBI-code van de Interieurbouw. Gerekend over heel Nederland is de jachtbetimmering maar een klein onderdeel van de interieurbouw, maar in Fryslân is dit veel substantiëler. De selectie van SBI-codes is daarom aangepast aan de Friese situatie. Er zijn een aantal SBI-codes toegevoegd en de wegingsfactoren zijn bepaald door per sbi-code te bekijken hoe groot het aandeel werkzame personen is van de watersportgelieerde bedrijven (de bedrijfsnaam geeft vaak een goede indicatie of het bedrijf gericht is op de watersport).

Net als bij de totale sector R&T zijn de uitkomsten volgens deze nieuwe methode (volgens de landelijke standaard) iets lager dan bij de oude methode. In tabel 6 is de ontwikkeling van de watersport weergegeven over de periode 2008-2012. De watersport heeft te maken gehad met een lichte daling van de werkgelegenheid in het afgelopen jaar. In 2012 bedroeg de afname 0,5%. Over de wat langere periode van 2008-2012 komt de watersport uit op een veel grotere daling van 12%. Afgelopen jaar hebben vooral de jachtwerven en de bootverhuur in moeten leveren met respectievelijk een daling van 15,9% en 14,4%.

Tabel 6: Werkgelegenheidsontwikkeling (fulltime + parttime) watersport, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012	2011-2012	2008-2012
Jachthavens	322	338	338	283	287	1,4%	-10,9%
Bootverhuur	498	483	469	446	426	-4,5%	-14,4%
Zeilscholen	97	101	107	90	96	6,7%	-1,0%
Passagiersvaart	522	487	470	498	514	3,3%	-1,6%
Jachtwerven	2060	1966	1838	1724	1731	0,4%	-15,9%
Overige watersportgebonden industrie	445	440	406	411	384	-6,6%	-13,6%
Watersportgebonden handel en diensten	398	410	398	389	382	-1,7%	-3,9%
Totaal	4.342	4.226	4.025	3.842	3.821	-0,5%	-12,0%

Bron: Werkgelegenheidsregister Fryslân

4.4 Economische betekenis recreatie en toerisme

De cijfers in de vorige paragrafen hebben betrekking op de directe werkgelegenheid binnen de sector recreatie en toerisme. De invloed van de sector reikt echter verder. Buiten de sector is werkgelegenheid aan te treffen die nauw verwant is aan toeristische bestedingen. Het gaat dan om afgeleide en indirecte effecten.

De afgeleide effecten vloeien voort uit bestedingen van toeristen die weliswaar geen directe relatie hebben met de toeristische bestemming, maar toch gedaan worden. Denk bijvoorbeeld aan aankopen in een supermarkt, of tanken bij benzinstations. Voornamelijk op de eilanden en in toeristische landelijke gebieden is het voortbestaan van deze activiteiten soms sterk afhankelijk van de komst van toeristen.

Daarnaast zijn er de indirecte effecten van het toerisme. Het gaat hier om toelevering- en uitbestedingrelaties van bedrijven met toeristische bedrijven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan aannemers die werkzaamheden in verblijfsaccommodaties verrichten, de wasserij die de lakens van een hotel reinigt, etc.

De totale economische impact van toerisme (in termen van werkgelegenheid) is daarmee groter dan wat in de vorige paragrafen is beschreven. Uit o.a. onderzoek in de provincie Drenthe* is gebleken dat de totale economische betekenis van de sector recreatie en toerisme bij fulltime banen circa 50% hoger is als bovenstaande indirecte en afgeleide effecten ook worden meegerekend. Op basis hiervan kan de volgende inschatting worden gemaakt van de totale economische betekenis van de sector recreatie en toerisme.

Tabel 7: Schatting van het totale economische belang van R&T (fulltime + parttime banen) in 2012

	Totaal aantal banen R&T volgens Toerisme Monitor Fryslân & Groningen <small>(full time plus part time en full time plus 50%)</small>	Totale werkgelegenheid	Aandeel R&T in totale werkgelegenheid
Groningen	20.736	281.493	7,4%
Fryslân	24.825	286.767	8,7%

Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters bewerkt door Toerisme Monitor Fryslân en Groningen 2012

*Ecorys Nederland BVI: Toerisme in Drenthe: 'de groene motor'. De economische betekenis van toerisme en recreatie in Drenthe. Rotterdam, november 2008.

5 Bestedingen

5.1 Inleiding

Bij het bepalen van de uitgaven van de verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân is gebruik gemaakt van cijfermateriaal afkomstig uit de Toerdata Noord-rapportage “Consumentenonderzoek Toerisme 2009”. Cijfermateriaal met betrekking tot dagrecreatie is gebaseerd op de CBS publicatie “Toerisme en recreatie in cijfers 2012”. De gegevens in deze CBS publicatie zijn echter weer gebaseerd op het rapport “Dagrecreatie in Nederland 2006 2007” van het NRIT⁴. Recentere cijfers over bestedingen van verblijfstoeristen en dagrecreanten zijn niet voorhanden.

5.2 Bestedingen dagrecreanten in Groningen en Fryslân

Tabel 8: Totale uitgaven dagrecreanten in Groningen en Fryslân in 2012

	Aantal dagtochten (x 1 mln.)	Uitgaven per persoon per dag	Uitgaven op jaarbasis (x €1 mln.)
Groningen	31,7	€15,45	€490
Fryslân	31,4	€15,45	€485

Bron: CBS, Toerisme en recreatie in cijfers 2012

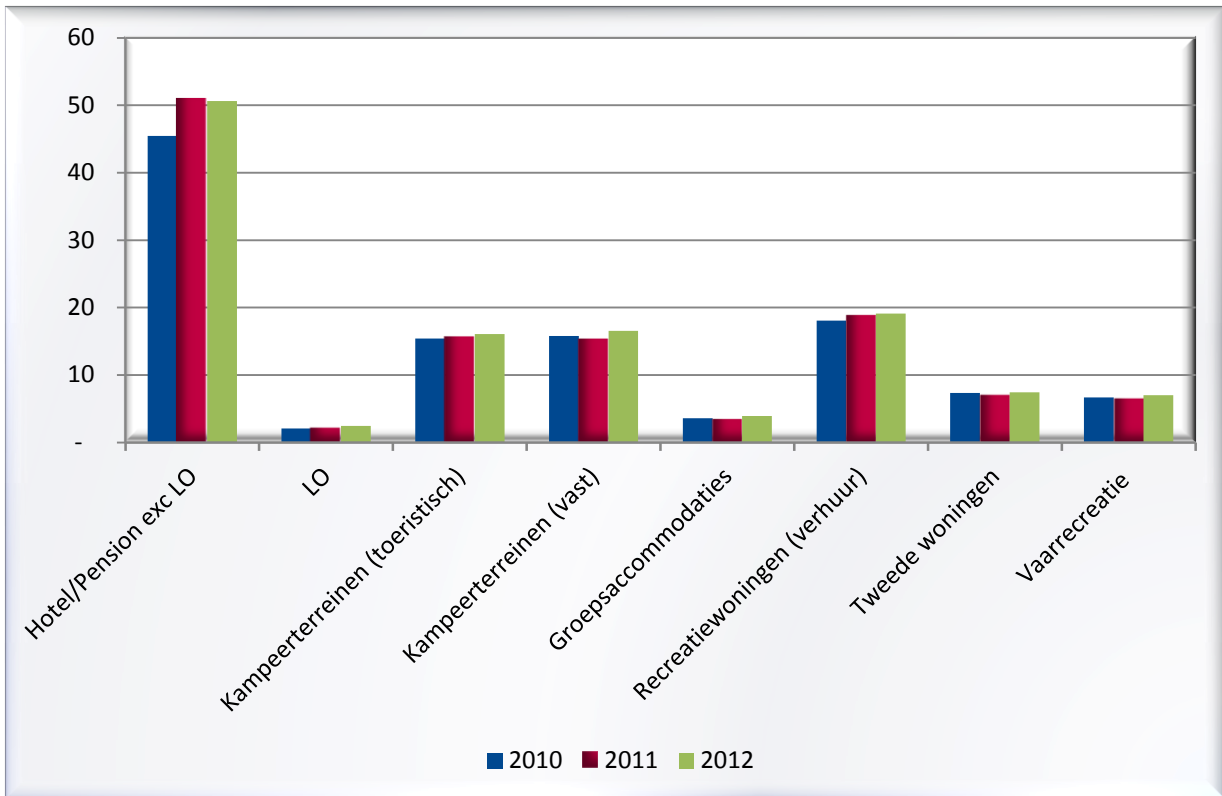
Bovenstaande uitgaven per persoon per dag zijn gebaseerd op het onderzoek van het NRIT uit 2007. Er is jaarlijks een inflatiecorrectie toegepast op de gegevens van 2007. De uitgaven per persoon per dag (inclusief inflatiecorrectie) zijn in 2012 €15,45. De totale uitgaven in Groningen door dagrecreanten bedragen bijna €490 miljoen, voor Fryslân is dit 485 miljoen.

5.3 Bestedingen verblijfstoeristen in Fryslân en Groningen

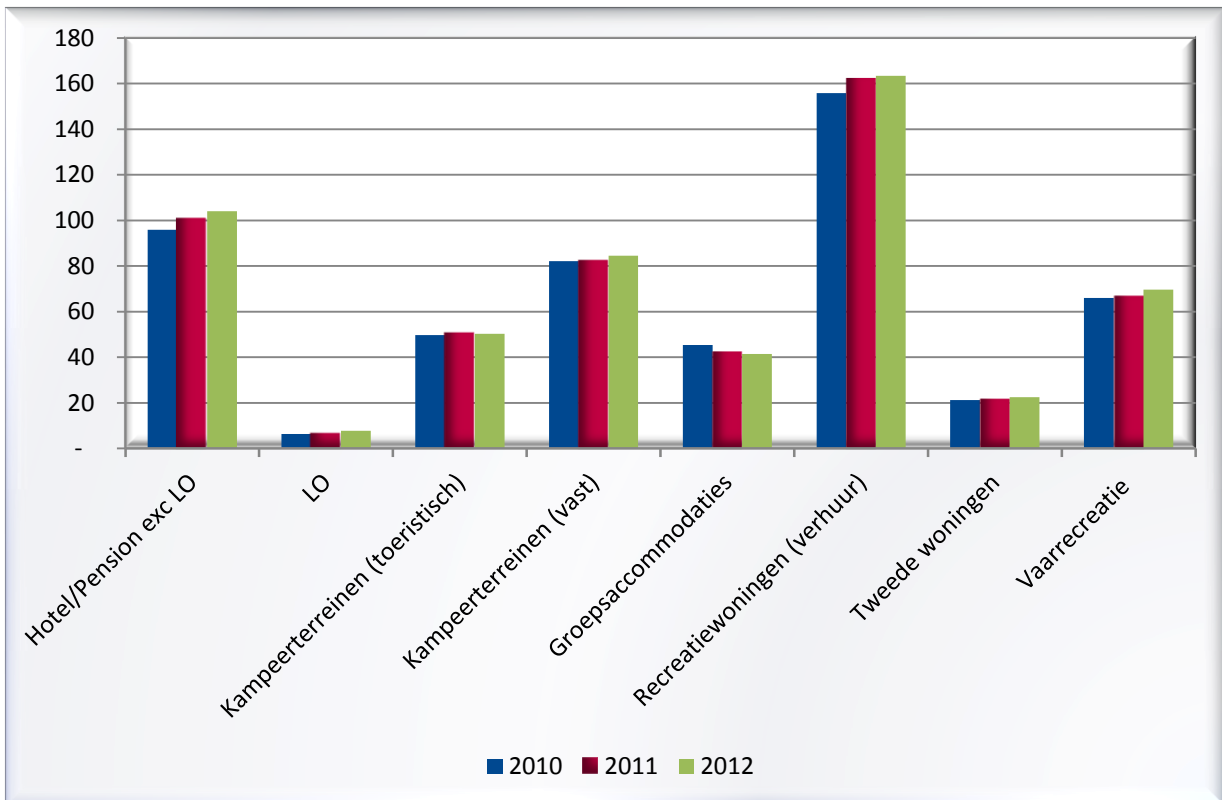
Voor de berekening van de bestedingen van verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân worden de bestedingen per persoon per dag gebruikt zoals deze zijn berekend in het “Consumentenonderzoek Toerisme 2009” van Toerdata Noord en gecorrigeerd voor inflatie. Uit grafiek 10 en tabel 9 blijkt dat verblijfstoeristen in Groningen €123 miljoen besteed hebben in het jaar 2012. In Fryslân werd in 2012 €544 miljoen besteed door verblijfstoeristen.

⁴ Dit rapport wordt eens in de vijf jaar gepubliceerd.

Grafiek 10: Uitgaven verblijfstoeristen in Groningen naar accommodatievorm, 2010-2012 (x 1 mln.)

Grafiek 11: Uitgaven verblijfstoeristen in Fryslân naar accommodatievorm, 2010-2012 (x 1 mln.)

Tabel 9: Totale uitgaven verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân naar accommodatievorm, 2010–2012 (x 1 mln.)⁵

	Groningen		Fryslân	
2010	€	%	€	%
Hotel/Pension exc LO	45	40%	96	18%
LO	2	2%	6	1%
Kampeeterreinen (toeristisch)	15	13%	50	10%
Kampeeterreinen (vast)	16	14%	82	16%
Groepsaccommodaties	4	3%	45	9%
Recreatiewoningen (verhuur)	18	16%	156	30%
Tweede woningen	7	6%	21	4%
Vaarrecreatie (jacht/bootverhuur en jachthavens)	7	6%	66	13%
Totaal	114	100%	522	100%
2011	€	%	€	%
Hotel/Pension exc LO	51	42%	101	19%
LO	2	2%	7	1%
Kampeeterreinen (toeristisch)	16	13%	51	10%
Kampeeterreinen (vast)	15	13%	83	15%
Groepsaccommodaties	4	3%	43	8%
Recreatiewoningen (verhuur)	19	16%	162	30%
Tweede woningen	7	6%	22	4%
Vaarrecreatie (jacht/bootverhuur en jachthavens)	7	5%	67	13%
Totaal	120	100%	535	100%
2012	€	%	€	%
Hotel/Pension exc LO	51	41%	104	19%
LO	2	2%	8	1%
Kampeeterreinen (toeristisch)	16	13%	50	9%
Kampeeterreinen (vast)	17	13%	85	16%
Groepsaccommodaties	4	3%	41	8%
Recreatiewoningen (verhuur)	19	16%	163	30%
Tweede woningen	7	6%	22	4%
Vaarrecreatie (jacht/bootverhuur en jachthavens)	7	6%	70	13%
Totaal	119	100%	544	100%

Bron: Toerdata Noord

⁵ Deze bestedingen zijn gebaseerd op de gegevens van het "Consumentenonderzoek Toerisme 2009" en gecorrigeerd voor inflatie. Dit heeft geresulteerd in de volgende bedragen voor bestedingen per persoon: Hotel: €87, LO €65, campinggasten €37, groepsaccommodaties €53, recreatiewoningen verhuur €47, tweede woningen €72 en watersport €44.

Over de afgelopen jaren 2010, 2011 en 2012 fluctueren de bestedingen door verblijfstoeristen in Groningen (variërend van 114-120 miljoen) enigszins. Na een lichte stijging in 2011 vindt er in 2012 een hele lichte daling plaats. In Fryslân is er vanaf 2010 een licht stijgende lijn te zien voor de bestedingen door verblijfstoeristen (variërend van 522-544 miljoen). In Groningen valt het grote aandeel van de hotelsector in de bestedingen op. In Fryslân heeft de recreatiewoningen verhuur het grootste aandeel in de totale bestedingen.

Tabel 10: Totale uitgaven dag- en verblijfstoeristen in Groningen en Fryslân in 2012

	Uitgaven dagtoerisme (x €1 mln.)	Uitgaven verblijfstoerisme (x €1 mln.)	Totale uitgaven toerisme (x €1 mln.)
Groningen	€490	€123	€613
Fryslân	€485	€544	€1.029

Bron: Toerdata Noord, NRIT, uitgaven verblijfstoerisme zijn voorlopige indicaties die gedeeltelijk op extrapolaties zijn gebaseerd.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat dagrecreanten en toeristen in Groningen €613 miljoen hebben uitgegeven. In Fryslân kwam het totaal aan bestedingen uit op €1.029 miljoen. We zien dat voor Groningen dagrecreatie (80% van totale uitgaven) een veel belangrijkere rol speelt dan verblijfstoerisme. In Fryslân is de categorie verblijfstoerisme iets belangrijker.

Tabel 11: Methode en bronnen

	Aantal dagtochten	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2006/2007
Dagtoerisme	Gemiddelde uitgaven per dagtoerist per dag	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2006/2007
Verblijfstoerisme	Aantal overnachtingen (exclusief watersport)	Toerisme Monitor Groningen en Fryslân 2012
	Gemiddelde uitgaven per verblijfstoerist per dag	Toerdata Noord: Consumentenonderzoek 2009

Bron: Toerdata Noord, NRIT

6 Verblifsrecreatie

6.1 Inleiding

Tot de verblifsrecreatie behoren de volgende categorieën:

- **Hotels, pensions**
- **Logies en ontbijt**
- **Kampeertreinen**
- **Recreatiewoningen**
- **Groepsaccommodaties**

In dit hoofdstuk is per bovengenoemde verblijfs categorie, op provinciaal niveau, het volgende gepresenteerd:

- **Bezettingsgraad**
- **Trendanalyse (over de afgelopen 5 jaar)**

6.2 Hotels en pensions

In dit hoofdstuk zijn de hotels en pensions geanalyseerd. Waar deze categorie in de Toerisme Monitor 2011 nog werd samengenomen met de categorie logies en ontbijt is nu een opsplitsing hierin gemaakt. De logies en ontbijt categorie wordt in hoofdstuk negen geanalyseerd.

In de database van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen zijn alle hotels en pensions ongeacht het totale aantal bedden, opgenomen. Het CBS doet dit niet, deze baseert zich op een steekproef met een ondergrens.

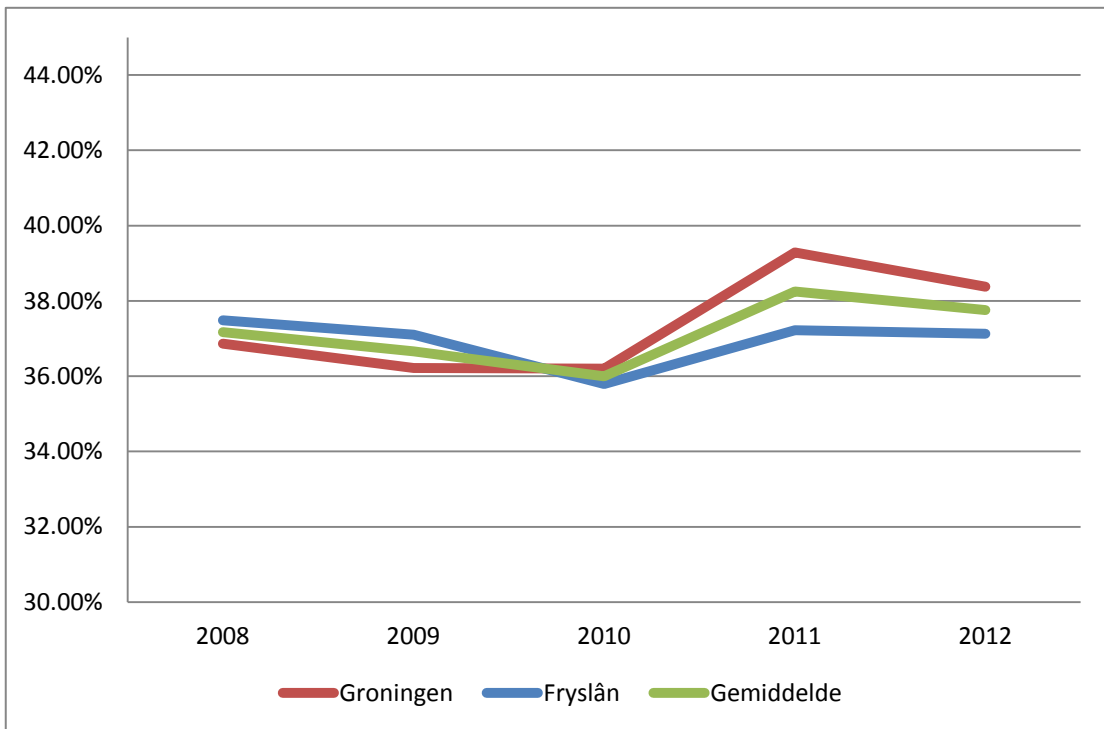
6.2.1 Samenvatting hotels en pensions

De ontwikkeling van de hotel en pensionsector in Groningen en Fryslân wat betreft de bezettingsgraad vertoont een vergelijkbaar beeld. In beide provincies neemt de bezettingsgraad licht af ten opzichte van het jaar ervoor. Het aantal overnachtingen is in Groningen licht afgenomen terwijl in Fryslân het aantal overnachtingen nagenoeg hetzelfde blijft.

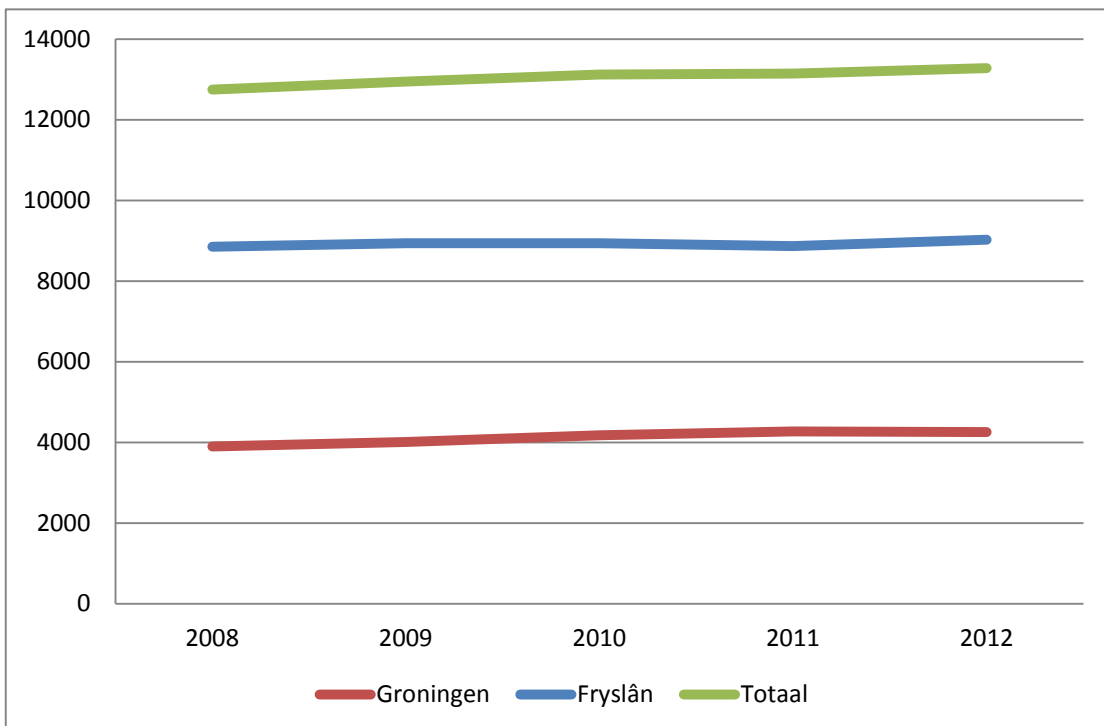
Het aantal bedden in Groningen neemt met 0,5% af (grafieken 13 en 14). De bezettingsgraad in 2012 daalt met 0,9 procentpunt naar 38,38% (grafiek 12). Het aantal overnachtingen is licht gedaald met 2,6% ten opzichte van 2011.

In Fryslân stijgt de bedden capaciteit licht met 1,8% (grafieken 13 en 14). De bezettingsgraad in 2012 daalt heel licht van 37,2% naar 37,1%. Het aantal overnachtingen is nagenoeg hetzelfde ten opzichte van 2011.

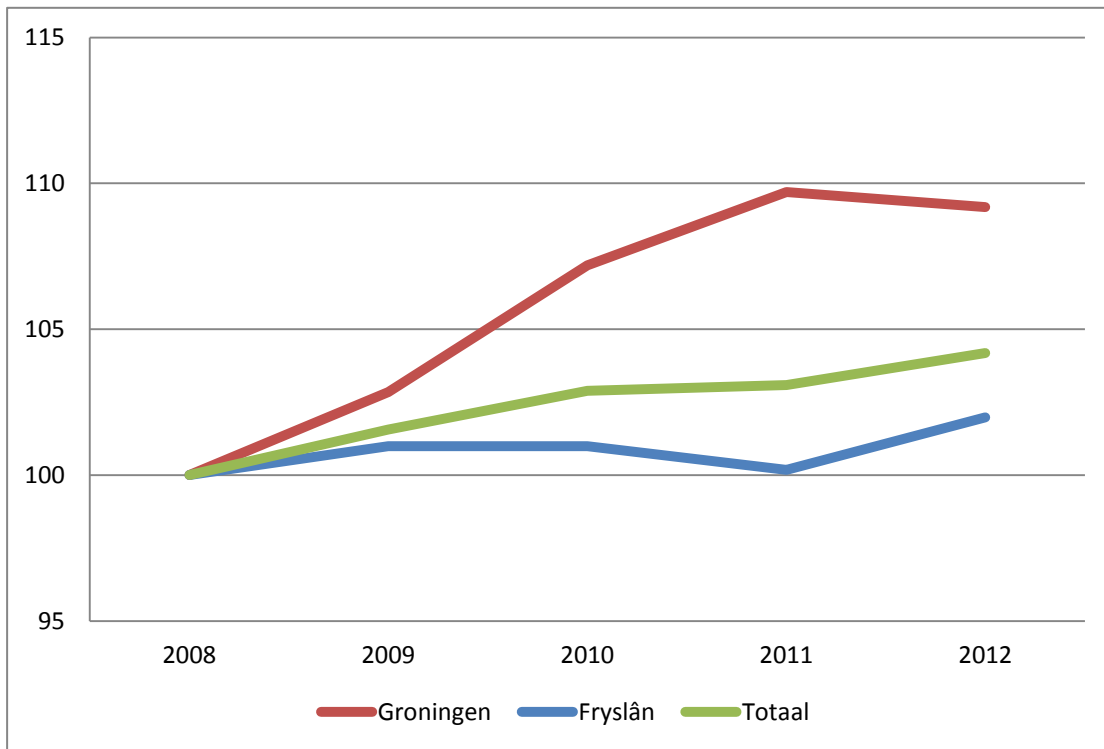
Grafiek 12: Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van hotels/pensions in Groningen en Fryslân, 2008-2012

Grafiek 13: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions Groningen/Fryslân

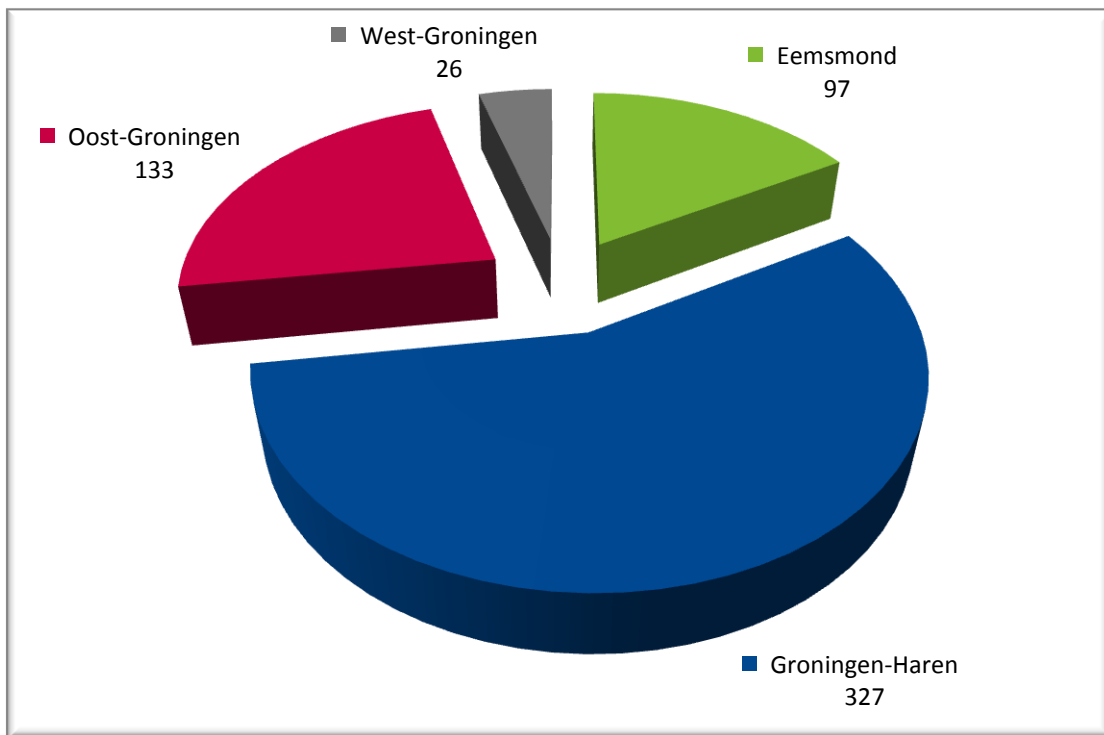

Grafiek 14: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions in Groningen en Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)

6.2.2 Hotels en pensions in Groningen

Grafiek 15: Hotelovernachtingen in Groningen, 2012 (x1000)

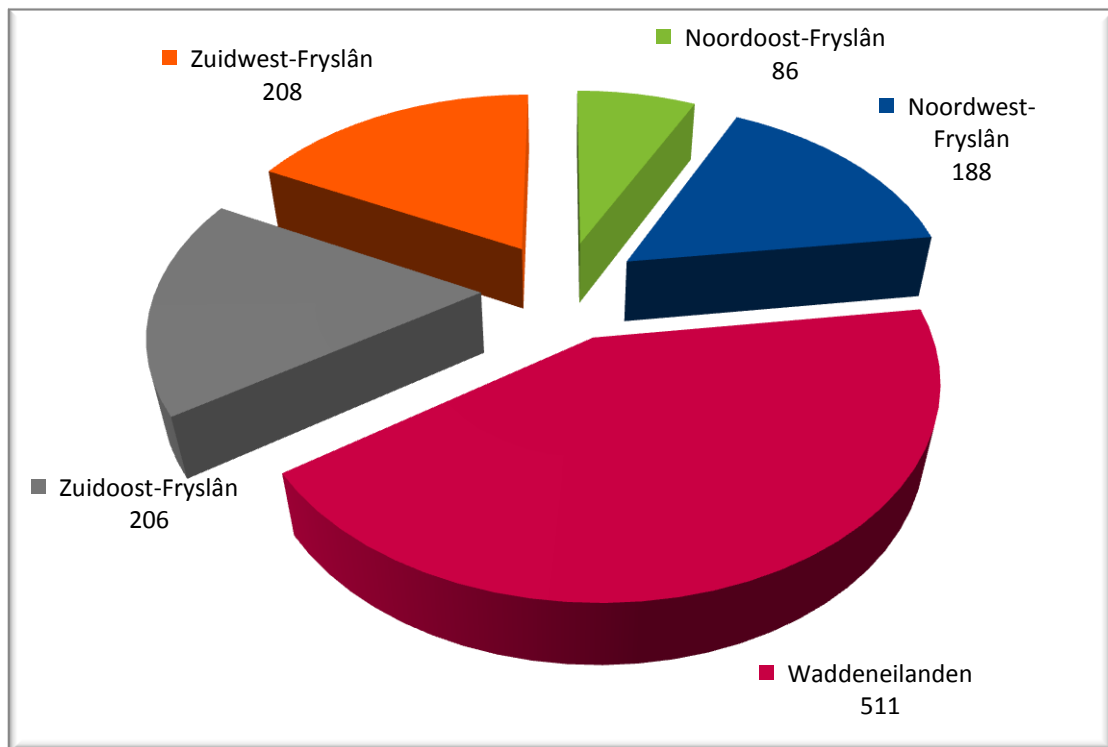

Het aantal hotels/pensions is in Groningen in 2012 ten opzichte van de jaren ervoor iets afgenomen naar 87. Het aantal bedden is ten opzichte van 2011 met bijna 0,5% (20 bedden) gedaald naar 4.255 bedden.

De bezettingsgraad is ten opzichte van de periode 2008-2010 nog steeds iets hoger maar daalt ten opzichte van 2011 licht van 39,3% naar 38,4%. Deze daling wordt met name veroorzaakt door de regio's Oost-Groningen en West-Groningen. Het totaal aantal overnachtingen in Groningen is met 2,6% afgenomen in vergelijking met 2011.

6.2.3 Hotels en pensions in Fryslân

Grafiek 16: Hotelovernachtingen in Fryslân, 2012 (x1000)

Het aantal hotels/pensions is in Fryslân ten opzichte van 2011 met 204 bedrijven gelijk gebleven. De beddenscapaciteit is wel gestegen met 1,8% (159 bedden) naar 9.026 bedden. Deze stijging kan echter ook deels beïnvloed zijn door een update van de capaciteitscijfers binnen de respons-set en dient dus met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

De bezettingsgraad is gedurende alle jaren relatief stabiel met een kleine dip in 2010. Ten opzichte van 2011 laat de bezettingsgraad in 2012 een minimale daling zien van 37,2% naar 37,1%. Het totaal aantal overnachtingen in Fryslân vertoont een relatief stabiel beeld ten opzichte van het jaar ervoor. In de regio's Noordoost-Fryslân, Noordwest-Fryslân en de Waddeneilanden is nog een lichte stijging zichtbaar. Het totaal aantal overnachtingen in de regio's Zuidoost-Fryslân en Zuidwest-Fryslân is echter heel licht gedaald ten opzichte van 2011.

6.2.4 Methodologie

Begin 2013 hebben alle hotels en pensions een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden, het aantal kamers en het aantal overnachtingen in 2012. De bezettingsgraden per regio en provincie zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 56%.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] =
 aantal overnachtingen [respons] / (aantal bedden [respons] x 365 dagen).*

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Voornamelijk in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraad geen rekening gehouden.

Bij de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Betrekking op alle bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: aantal overnachtingen [regio] =
 (gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] x aantal bedden [niet respons] x
 365 dagen)+aantal overnachtingen [respons]*

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bruto bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de capaciteit (= aantal bedden) van de niet responderende bedrijven in die regio. Vervolgens is dit aantal opgeteld bij het aantal overnachtingen van de responderende bedrijven om het totaal aantal overnachtingen te verkrijgen voor die regio.

6.3 Logies & ontbijt

In dit hoofdstuk is de logies en ontbijt categorie geanalyseerd. Waar deze categorie in de Toerisme Monitor 2011 nog werd samengenomen met de categorie hotels en pensions is nu een opsplitsing hierin gemaakt.

In de database van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen zijn alle logies en ontbijt bedrijven ongeacht het totale aantal bedden, opgenomen.

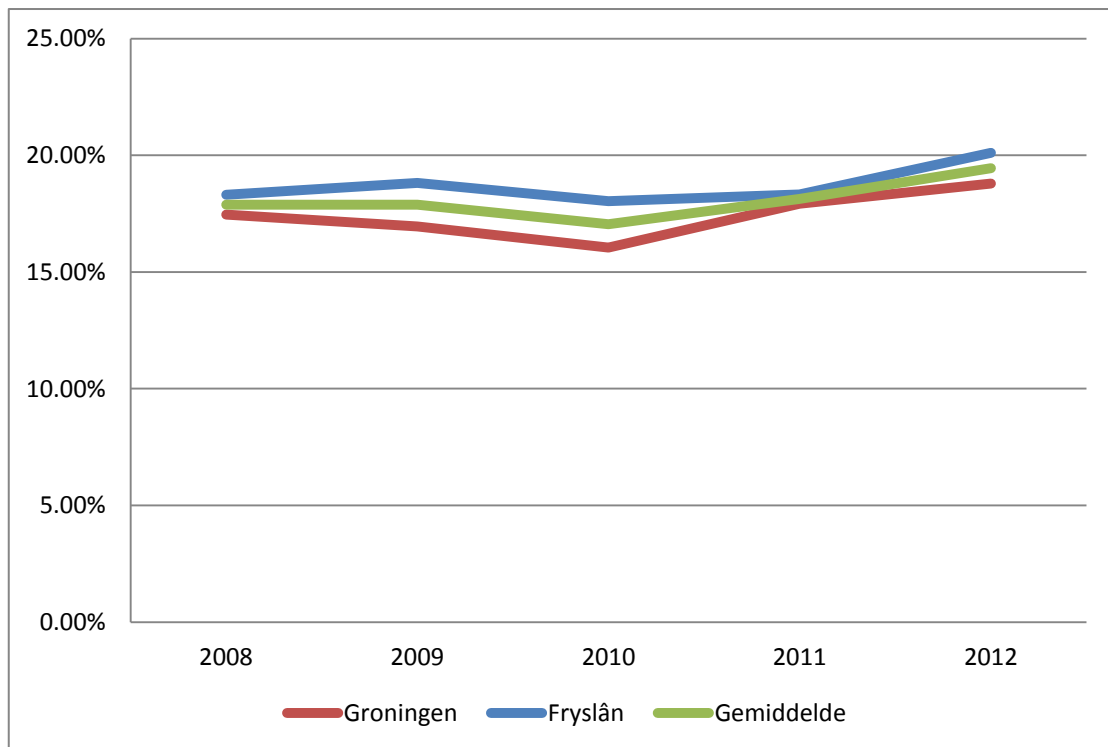
6.3.1 Samenvatting logies en ontbijt

De logies en ontbijt sector in Groningen en Fryslân verloopt wat betreft de ontwikkeling van de bezettingsgraad en het aantal overnachtingen vrij vergelijkbaar. In beide provincies neemt zowel de bezettingsgraad als het aantal overnachtingen licht toe ten opzichte van 2011. Dit is een voortzetting van de licht stijgende lijn die al in 2011 te zien is.

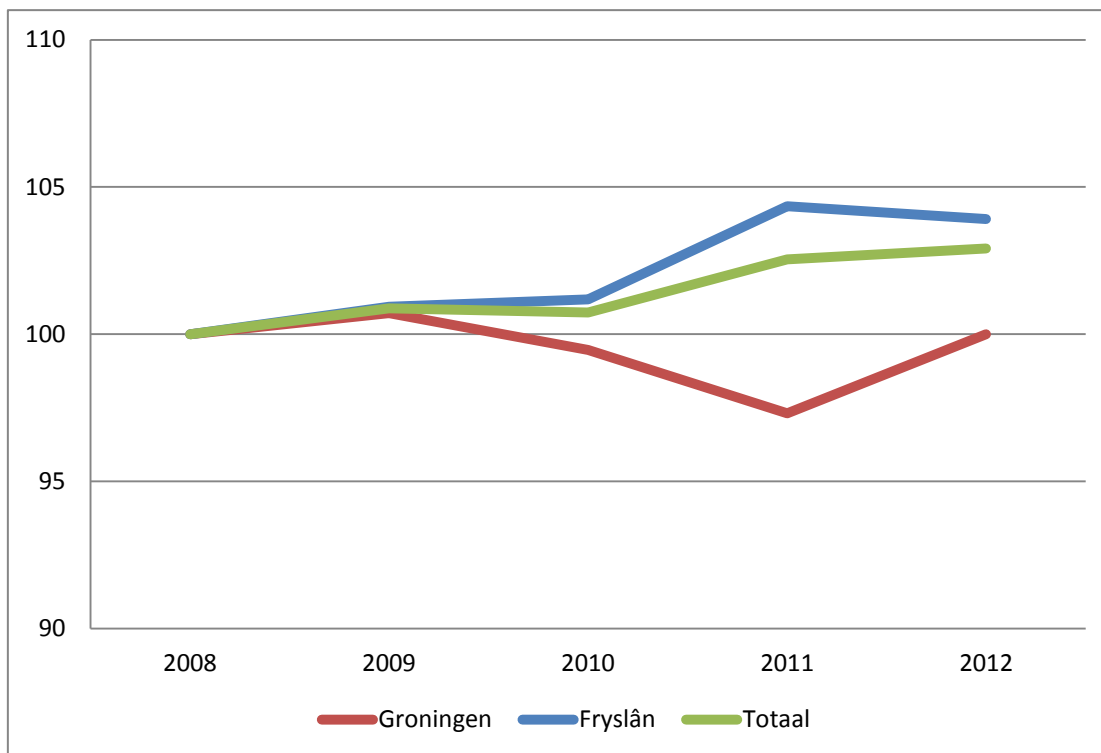
Het aantal bedden in Groningen neemt met 2,8% toe (15 bedden) (grafieken 18 en 19). De bezettingsgraad in 2012 stijgt met 0,85 procentpunt naar 18,8% (grafiek 17). Het aantal overnachtingen is gestegen met 6,1%.

In Fryslân blijft de beddenscapaciteit nagenoeg gelijk (grafieken 18 en 19). De bezettingsgraad in 2012 stijgt licht van 18,3% naar 20,10%. Het aantal overnachtingen stijgt met 8,7% ten opzichte van 2011.

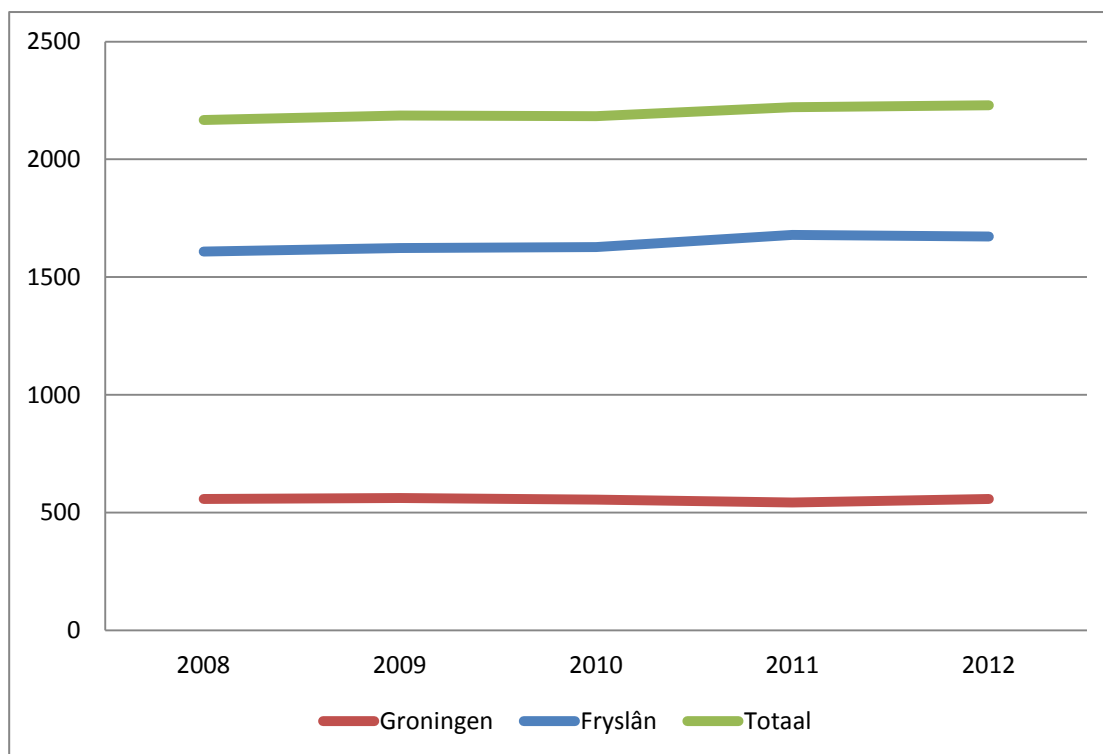
Grafiek 17: Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van logies en ontbijt in Groningen en Fryslân, 2008-2012

Grafiek 18: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) logies en ontbijt Groningen/Fryslân geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)

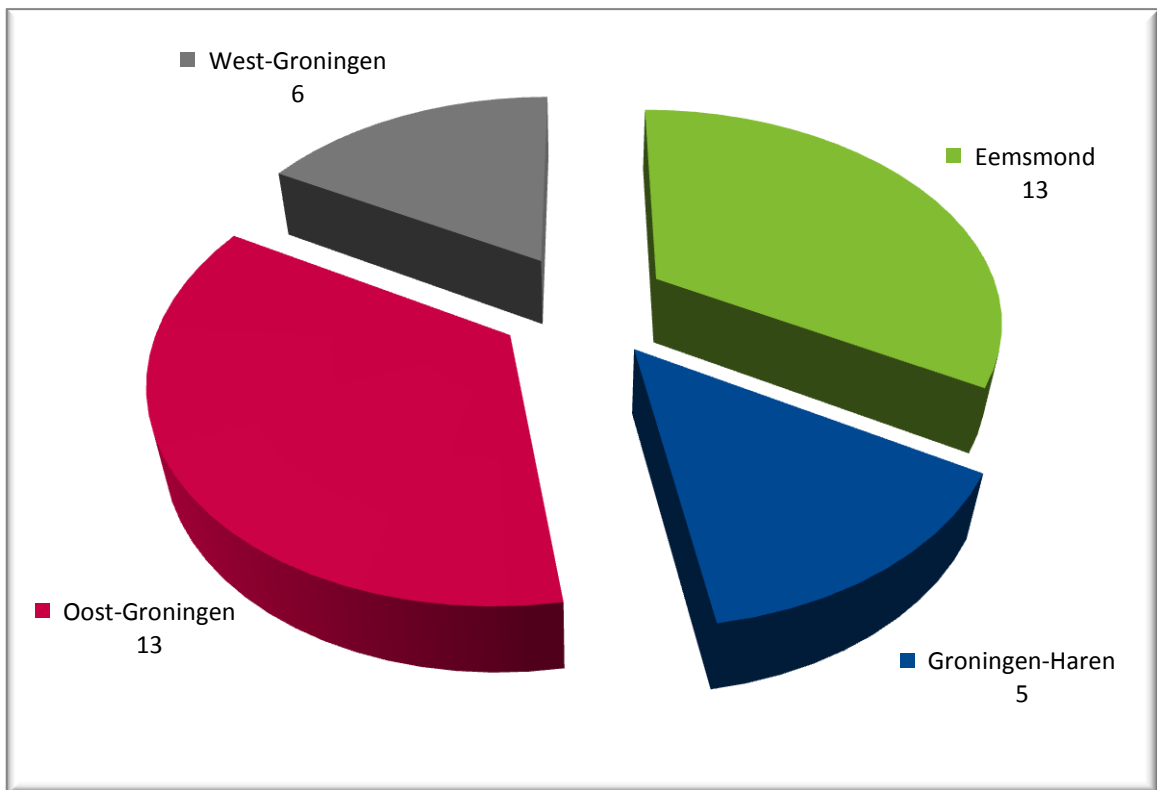

Grafiek 19: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) logies en ontbijt in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012

6.3.2 Logies en ontbijt in Groningen

Grafiek 20: Logies en ontbijt overnachtingen in Groningen, 2012 (x1000)

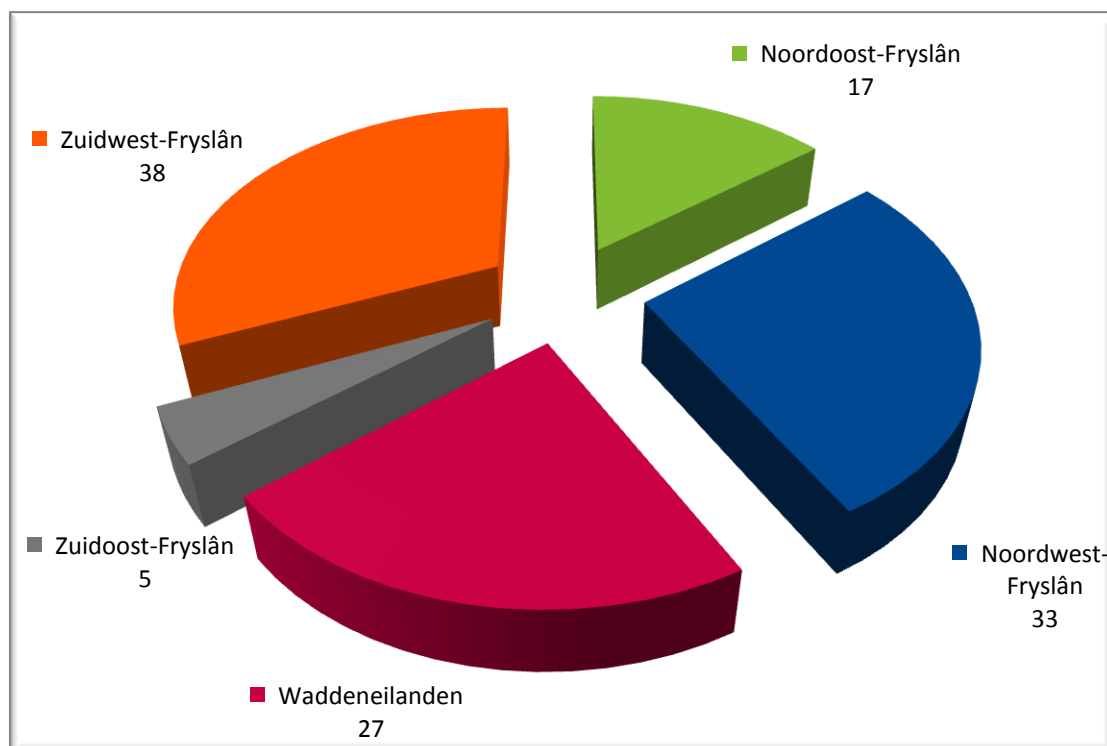

Het aantal bedrijven in de logies en ontbijt categorie is in Groningen met 1 bedrijf gestegen naar 103. Het aantal bedden is ten opzichte van 2011 met 2,8% (15 bedden) gestegen naar 558 bedden.

De bezettingsgraad laat vanaf 2011 een stijgende lijn zien en komt in 2012 uit op 18,8%. In de regio Eemsmond stabiliseert de bezettingsgraad ten opzichte van 2011 terwijl de overige regio's allemaal een stijging laten zien ten opzichte van het jaar ervoor. Het totaal aantal overnachtingen in Groningen is met 6,1% gestegen in vergelijking met 2011. Deze lichte stijging in overnachtingen is in alle regio's in Groningen te zien.

6.3.3 Logies en ontbijt in Fryslân

Grafiek 21: Logies en ontbijt overnachtingen in Fryslân, 2012 (x1000)

Het aantal logies en ontbijt bedrijven is in Fryslân ten opzichte van 2011 met 1 bedrijf gedaald. De beddencapaciteit daalt ook heel licht (-0,4%) naar 1.672 bedden.

De bezettingsgraad neemt met 1,77 procentpunt toe en komt uit op 20,1% in 2012. Het totaal aantal overnachtingen in Fryslân stijgt met 8,7%. Met name in de regio's Noordoost-Fryslân, Noordwest-Fryslân en Zuidwest-Fryslân is deze stijging in overnachtingen te zien. De regio's Waddeneilanden en Zuidoost-Fryslân vertonen echter een lichte daling van het aantal overnachtingen in vergelijking met 2011.

6.3.4 Methodologie

Begin 2013 hebben alle logies en ontbijt bedrijven een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden, het aantal kamers en het aantal overnachtingen in 2012. De bezettingsgraden per regio en provincie zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 45%.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] =
aantal overnachtingen [respons] / (aantal bedden [respons] x 365 dagen).*

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Voornamelijk in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraad geen rekening gehouden.

Bij de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Betrekking op alle bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: aantal overnachtingen [regio] =
(gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] x aantal bedden [niet respons] x
365 dagen)+aantal overnachtingen [respons]*

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bruto bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de capaciteit (= aantal bedden) van de niet responderende bedrijven in die regio. Vervolgens is dit aantal opgeteld bij het aantal overnachtingen van de responderende bedrijven om het totaal aantal overnachtingen te verkrijgen voor die regio.

6.4 Kampeerterreinen

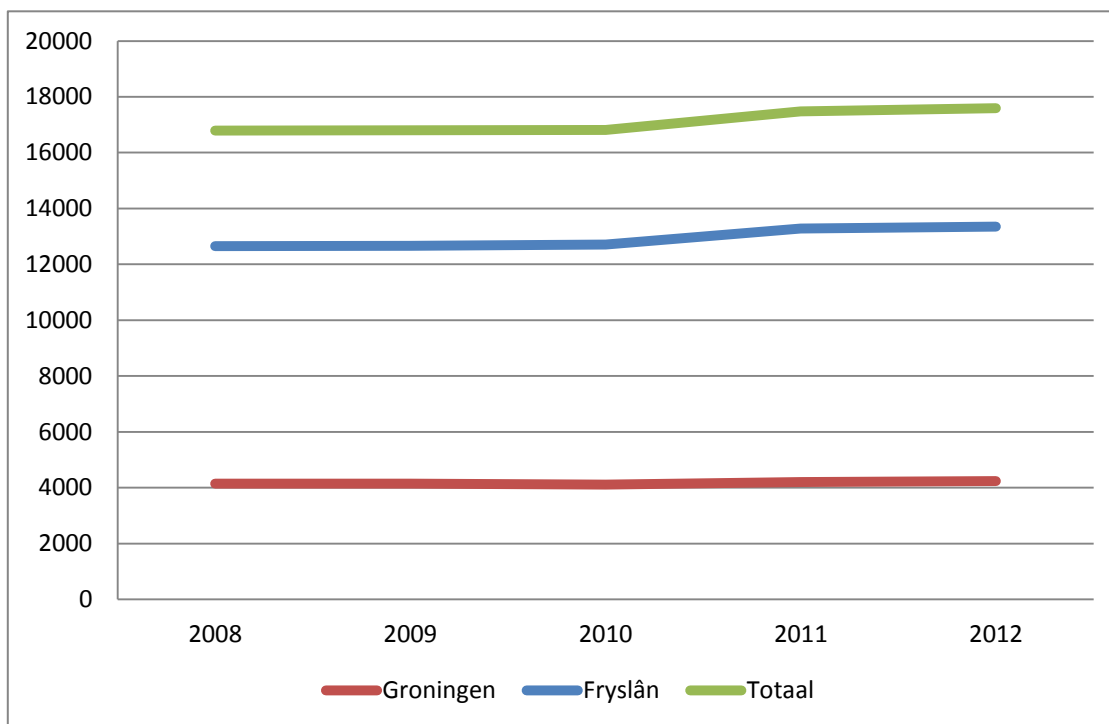
In dit hoofdstuk zijn alle kampeerterreinen in de provincies Groningen en Fryslân opgenomen, ongeacht het aantal standplaatsen. Het CBS doet dit niet, deze baseert zich op een steekproef met een ondergrens.

6.4.1 Samenvatting kampeerterreinen

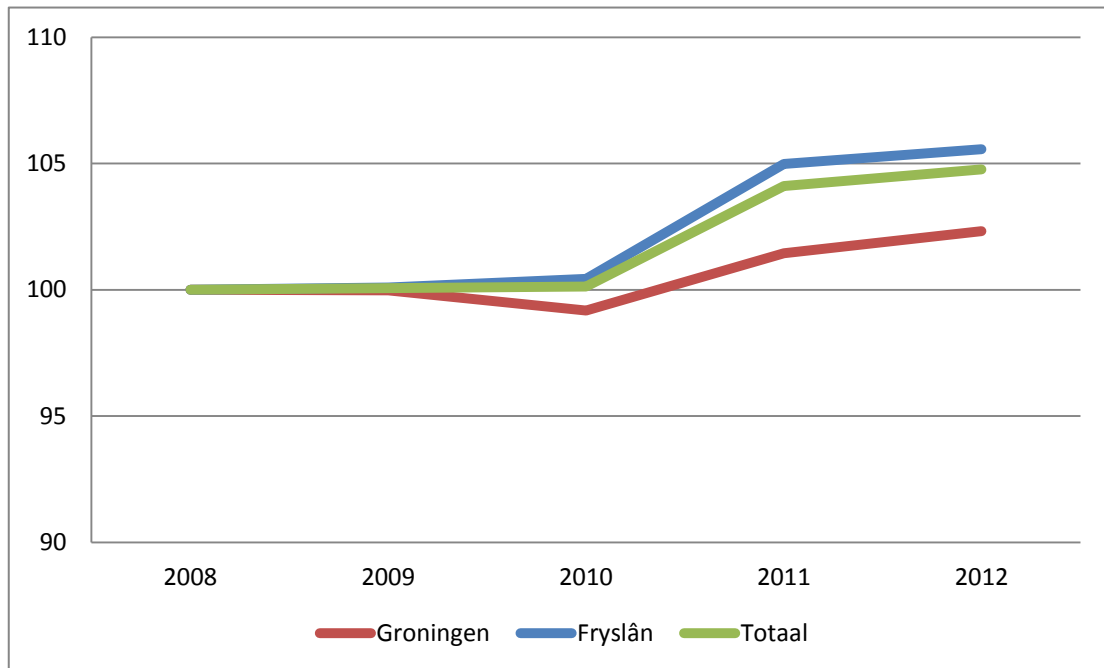
Twee belangrijke begrippen die in dit hoofdstuk veel voorkomen zijn de verhuurgraad en de bezettingsgraad. De verhuurgraad geeft inzicht in de mate waarin de vaste standplaatsen zijn verhuurd. De bezettingsgraad geeft inzicht in welke mate de toeristische standplaatsen op jaarbasis zijn verhuurd.

Voor beide provincies geldt dat het aantal toeristische plaatsen licht is toegenomen (grafieken 22 en 23). Het aantal overnachtingen voor toeristische standplaatsen in Groningen blijft nagenoeg gelijk en in Fryslân daalt het aantal overnachtingen met 3,7% ten opzichte van 2011. De bezettingsgraad van de toeristische plaatsen in Groningen laat een lichte stijging van 0,5 procentpunt zien ten opzichte van 2011. In Fryslân daalt deze heel licht met 0,15 procentpunt (grafiek 26).

Grafiek 22: Capaciteitsontwikkeling (toeristische standplaatsen) kampeerterreinen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012

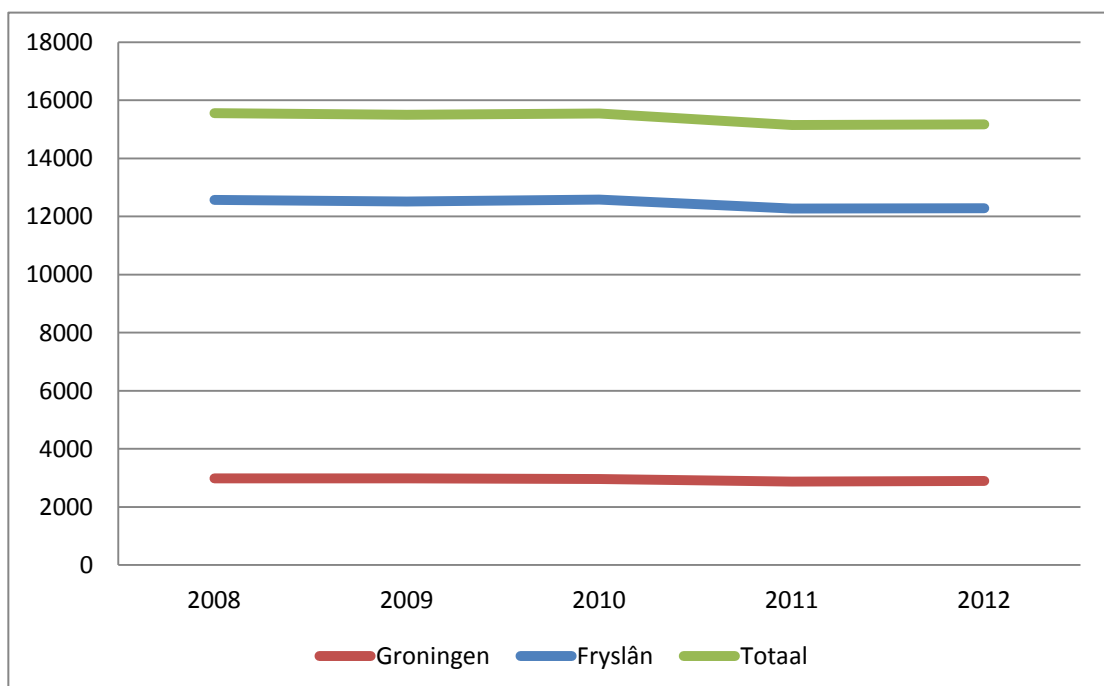

Grafiek 23: Capaciteitsontwikkeling (toeristische standplaatsen) kampeerterreinen in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)

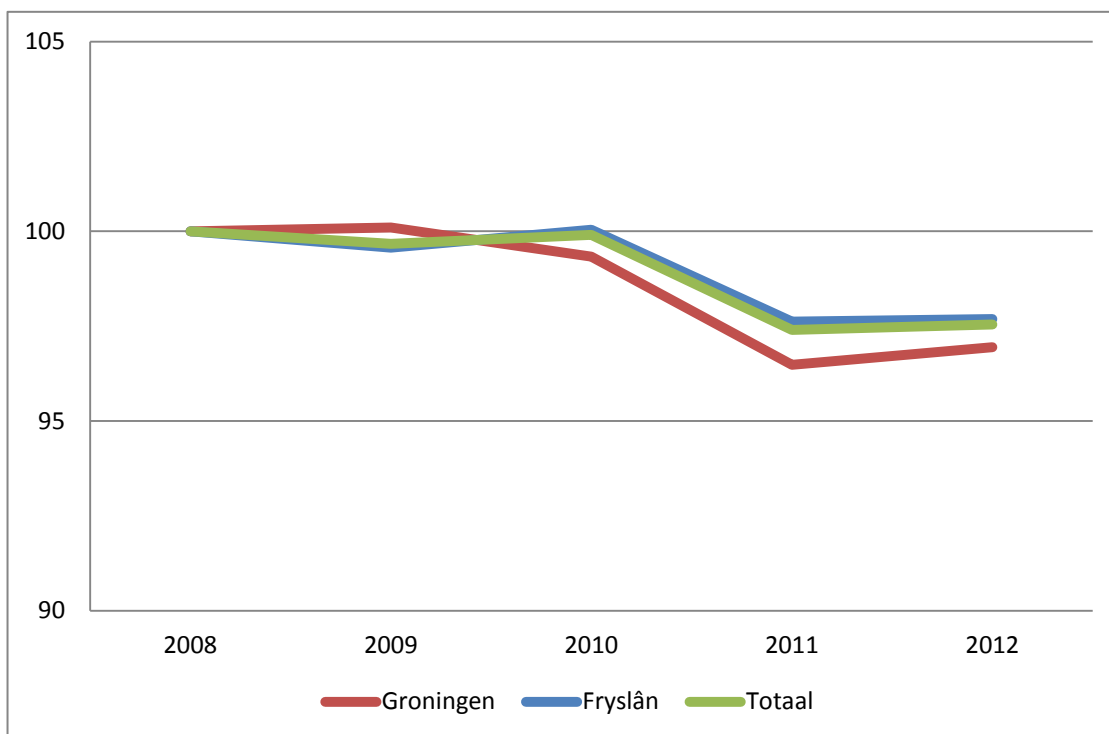

Het aantal vaste plaatsen is, na een lichte afname in 2011, licht toegenomen in Groningen (0,5%) en relatief stabiel gebleven in Fryslân ten opzichte van 2011 (grafieken 24 en 25). De verhuurgraad van de vaste plaatsen laat in Groningen een toename zien van 4,6 procentpunt en komt uit op 79,4%. In Fryslân is er een kleine afname van 0,6 procentpunt in de verhuurgraad van vaste plaatsen en deze komt uit op 93,2% (grafiek 27). Het aantal overnachtingen voor vaste standplaatsen stijgt in Groningen met 5,3% en in Fryslân daalt deze met 0,2%.

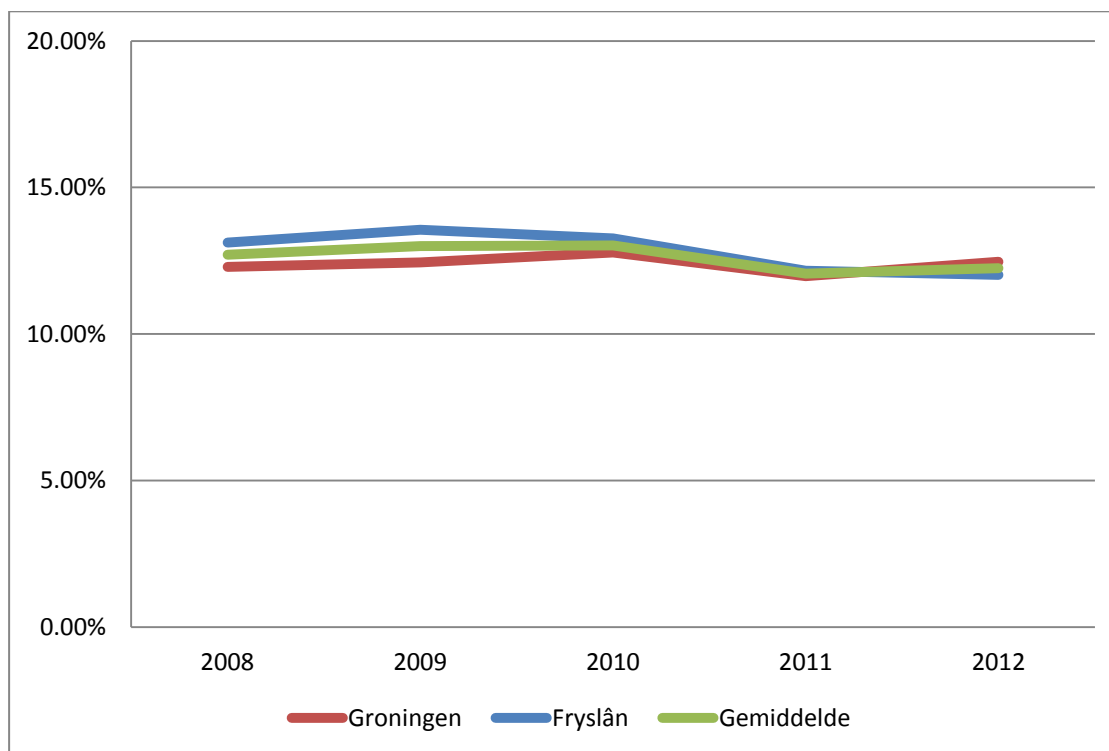
Grafiek 24: Capaciteitsontwikkeling (vaste standplaatsen) kampeerterreinen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012

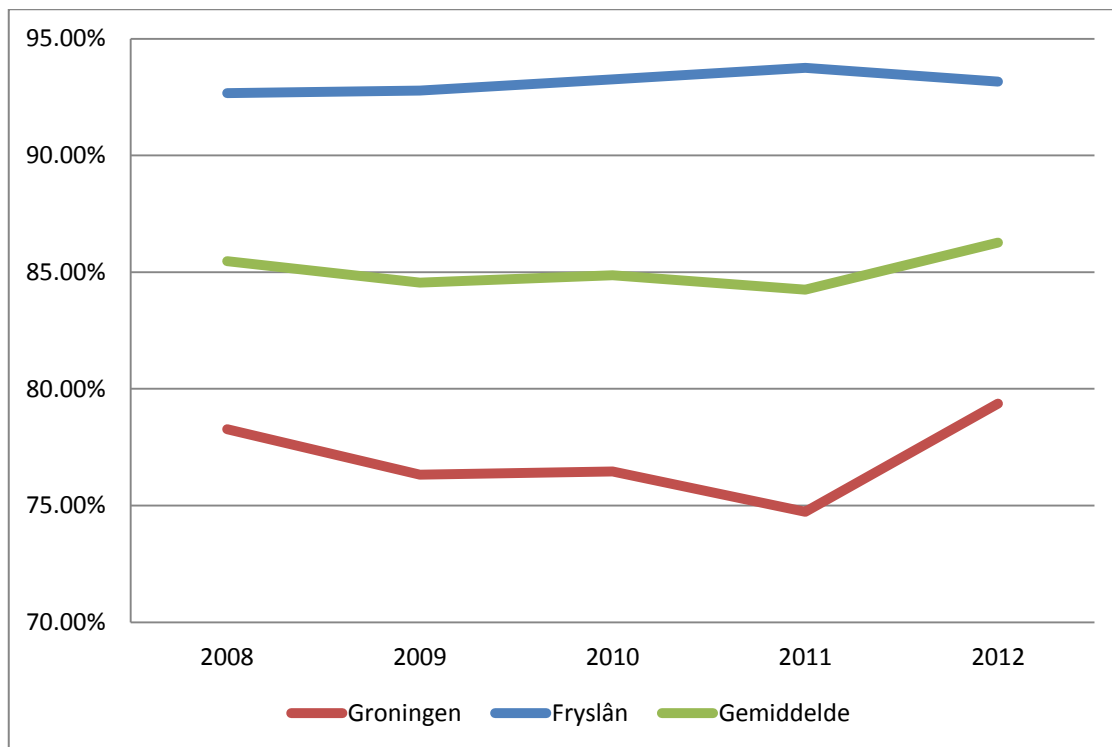
Grafiek 25: Capaciteitsontwikkeling (vaste standplaatsen) kampeerterreinen in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)

Grafiek 26: Bezettingsgraad toeristische plaatsen kampeerterreinen Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012

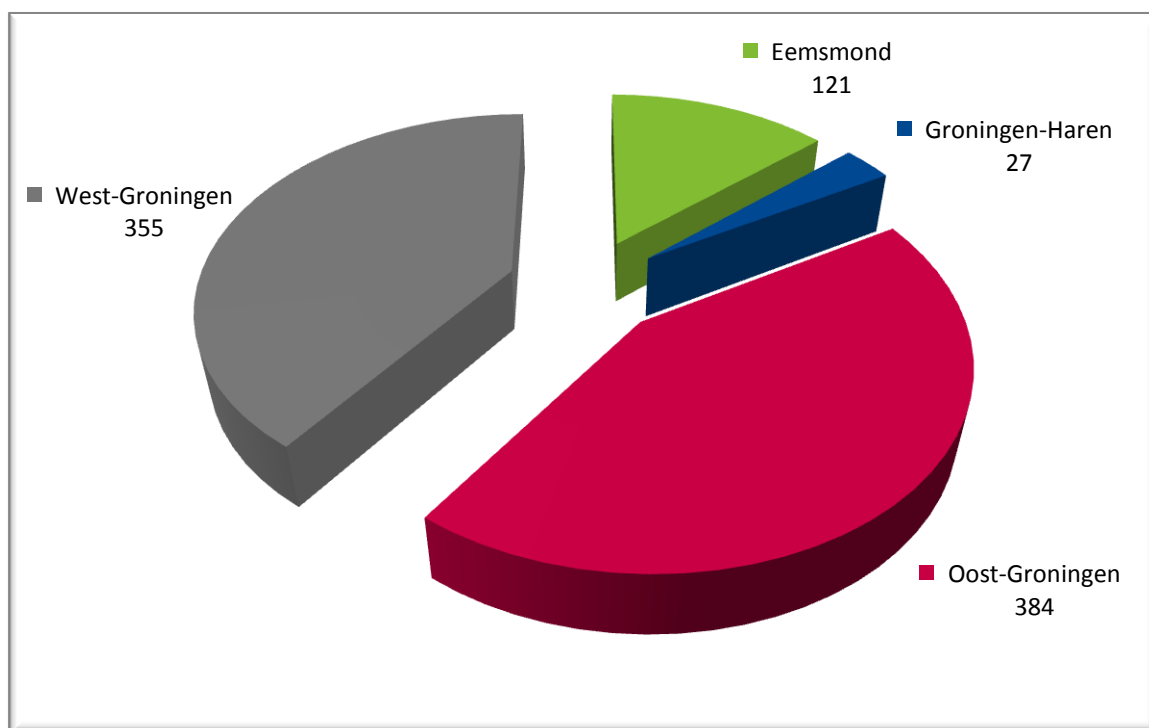

Grafiek 27: Verhuurgraad vaste plaatsen kampeerterreinen Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012

6.4.2 Kampeerterreinen in Groningen

Grafiek 28: Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Groningen, 2012 (x1000)

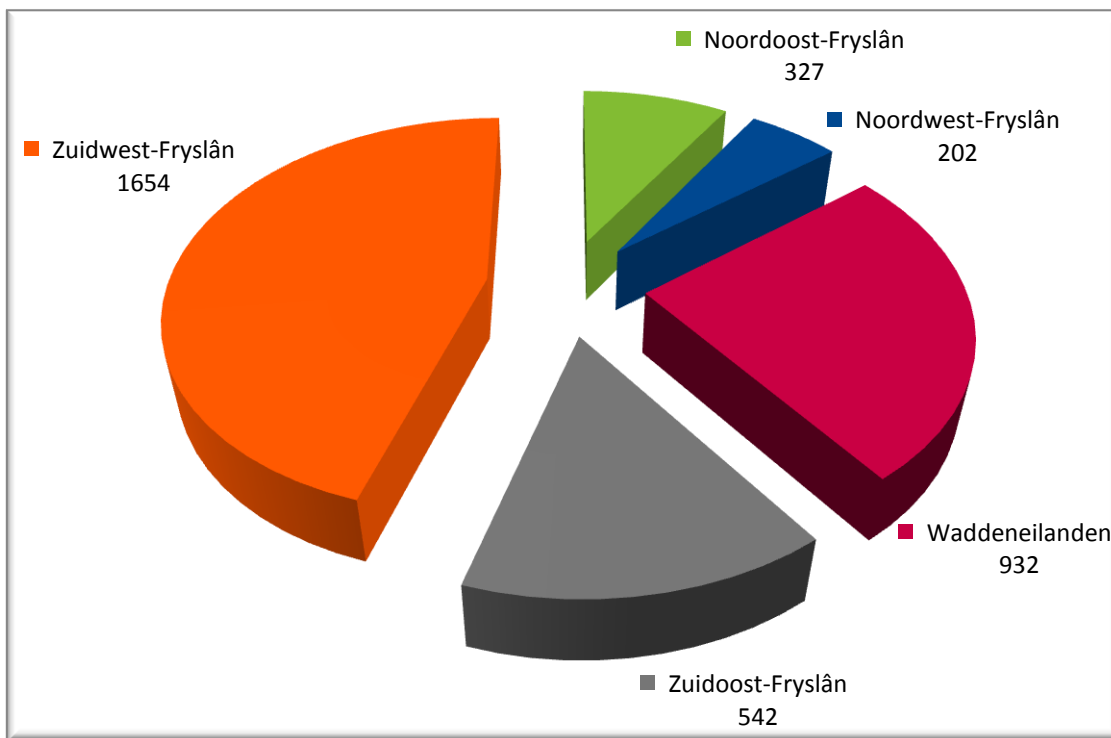
Grafiek 28 laat zien dat in 2012 de regio Oost-Groningen het grootste aandeel van de overnachtingen voor zijn rekening neemt, op de voet gevolgd door de regio West-Groningen. De grafiek maakt ook duidelijk dat Groningen-Haren en Eemsum in omvang relatief kleinere toeristische regio's zijn binnen de provincie Groningen voor wat betreft de kampeerterreinen.

In vrijwel alle vier regio's binnen de provincie Groningen is het aantal toeristische en vaste plaatsen relatief stabiel. Alleen Oost-Groningen laat een kleine stijging zien. De bezettingsgraad voor toeristische plaatsen valt voor deze regio wel lager uit (een kleine 8%), vergeleken met het regionale gemiddelde van 12,5%. Eemsum en Groningen-Haren hebben de stijging van 2011 ten opzichte van eerdere jaren weten vast te houden, en ook West-Groningen heeft haar relatief hoger percentage van bijna 18% weten te consolideren. De verhuurgraad van de vaste plaatsen blijkt tamelijk stabiel voor Groningen-Haren (rond 95%) en West-Groningen (90%). Ook Eemsum en Oost-Groningen zijn stabiel, waarbij Eemsum is hersteld van een dip in 2011 en Oost-Groningen in 2012 een lichte stijging laat zien.

Voor alle regio's in de provincie Groningen geldt dat het aantal bedrijven over de afgelopen vijf jaar nagenoeg gelijk is gebleven.

6.4.3 Kampeerterreinen in Fryslân

Grafiek 29: Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Fryslân, 2012 (x1000)

Grafiek 29 laat zien dat in 2012 de regio Zuidwest-Fryslân het grootste aandeel van de overnachtingen voor zijn rekening neemt. De Waddeneilanden zijn goed voor een kwart van de overnachtingen. Noordwest Fryslân en Noordoost Fryslân zijn in omvang de kleinere toeristische regio's in de provincie Fryslân.

Over de afgelopen vijf jaar is het aantal toeristische en vaste plaatsen relatief stabiel voor de meeste regio's. Echter laten de regio's Waddeneilanden en Zuidwest Fryslân een groei zien die is ingezet in 2010 en doorloopt in 2011 en 2012. De bezettingsgraad voor toeristische plaatsen valt lager uit voor de regio Noordwest en Noordoost Fryslân (tussen 7,5% en 8,5%) vergeleken

met het regionale gemiddelde van 12%. Dit ligt hoger voor de regio's Zuidoost-Fryslân (kleine 14%) en Zuidwest-Fryslân (bijna 15%). De Waddeneilanden zaten op 13% maar is sinds 2010 komen te liggen op een bezettingsgraad van rond de 11%. De verhuurgraad van de vaste plaatsen laat een stabiel beeld zien voor alle regio's in de provincie Fryslân.

Vergelijkbaar met de provincie Groningen geldt ook voor de regio's in de provincie Fryslân dat het aantal bedrijven over de afgelopen 5 jaar nagenoeg gelijk is gebleven.

6.4.4 Methodologie

In de database van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen zijn alle kampeerterrinen opgenomen, ongeacht het aantal standplaatsen. Deze hebben begin 2013 een digitale enquête ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal standplaatsen (vaste en toeristische), het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen en het aantal verhuurde vaste standplaatsen. De bezettingsgraad per regio (of provincie) is berekend op basis van de uitkomsten van deze enquête. De gemiddelde bruto bezettingsgraad is de bezettingsgraad per bed (4 bedden per standplaats), er van uitgaande dat de accommodatie 7 maanden (= 210 dagen) per jaar is geopend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 63%.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

In formule: gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] = aantal overnachtingen [respons] / (aantal toeristische standplaatsen [respons] x 4 bedden x 210 dagen).

Bij de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Betrekking op alle kampeerterrinen

In formule: aantal overnachtingen = (gemiddelde bruto bezettingsgraad [respons] x aantal toeristische standplaatsen [niet respons] x 4 bedden x 210 dagen) + aantal overnachtingen [respons]

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) op toeristische standplaatsen is berekend door eerst de gemiddelde bruto bezettingsgraad van de regio te relateren aan de capaciteit (= aantal toeristische plaatsen) van de niet responderende bedrijven in die regio. Vervolgens is dit aantal opgeteld bij het aantal overnachtingen van de responderende bedrijven om het totaal aantal overnachtingen voor toeristische standplaatsen te verkrijgen voor die regio.

De gemiddelde verhuurgraad van de vaste standplaatsen wordt berekend door het aantal verhuurde vaste standplaatsen uit de respons te delen door het totale aantal vaste standplaatsen uit de respons. Vervolgens is deze gemiddelde verhuurgraad gerelateerd aan de niet responderende bedrijven om zo het totaal aantal verhuurde vaste standplaatsen te verkrijgen. Bij de berekening van het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen is uitgegaan van 200 overnachtingen per verhuurde vaste standplaats per jaar.

6.5 Recreatie woningen

De recreatiewoningen worden onderverdeeld in twee subcategorieën: verhuurwoningen en tweede woningen. In de database van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen zijn alle recreatiewoningcomplexen in beide provincies opgenomen. Meestal zijn dit bungalows, maar ook appartementen worden tot deze categorie gerekend. Bungalowparken waar particuliere eigenaren hun woningen in eigen beheer verhuren, worden niet tot de subcategorie van verhuurwoningen maar tot die van tweede woningen gerekend. De ontwikkelingen ten aanzien van tweede woningen worden door Toerisme Monitor Fryslân en Groningen ook geregistreerd.

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de ontwikkeling in het aantal woningen, het aantal overnachtingen, en de bezettingsgraad van verhuur- en tweede woningen. Het totale aantal **recreatiewoningen** per gemeente komt van het CBS (Statline) en de Toerisme Monitor. Het totale aantal **verhuurwoningen** komt uit de database van Toerisme Monitor. Het totale aantal **tweede woningen** is het verschil tussen deze twee getallen. Vanaf januari 2012 zijn er vanuit CBS (Statline) geen cijfers meer bekend met betrekking tot het totale aantal recreatiewoningen. Voor het totaal aantal recreatiewoningen voor 2012 zijn derhalve de laatst bekende cijfers van december 2011 gebruikt.

6.5.1 Samenvatting recreatiewoningen

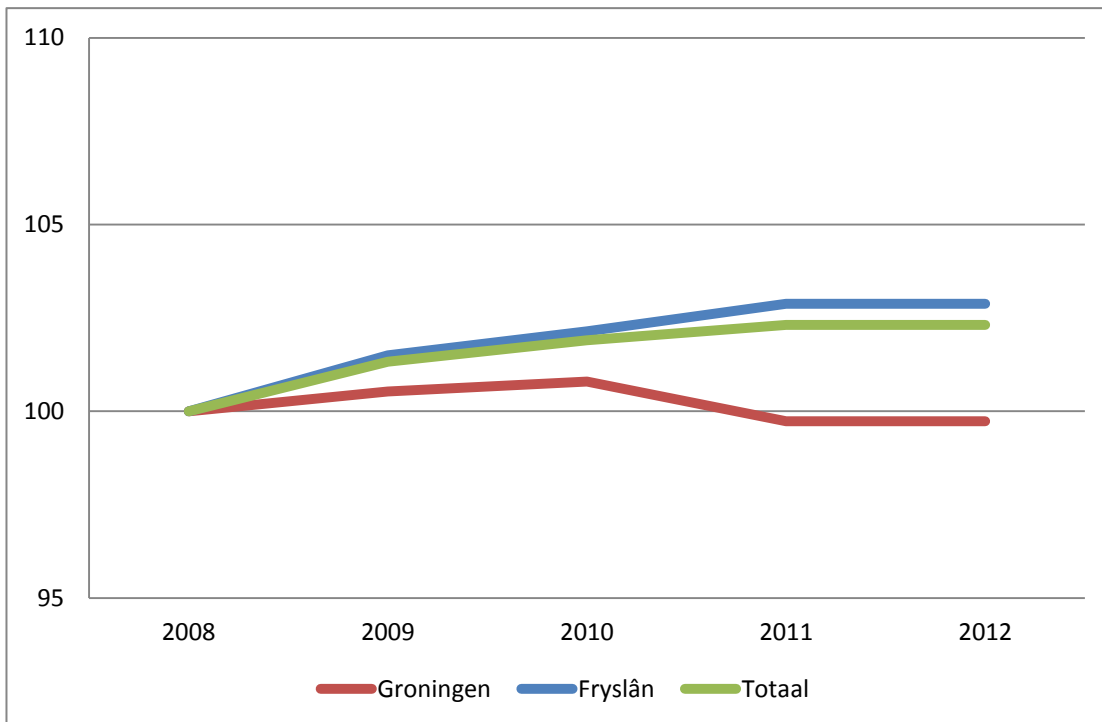
Het aantal recreatiewoningen (verhuurwoningen + tweede woningen) in Groningen is ten opzichte van 2010 licht afgenomen en komt iets onder het aantal van 2008 te liggen. Voor Fryslân is er sinds 2008 een lichte toename te constateren (grafieken 30 en 31).

In Groningen toont het aantal verhuurwoningen sinds 2008 een relatief stabiel beeld, met een zeer geringe schommeling. Sinds 2008 is het aantal overnachtingen in verhuurwoningen in Groningen teruggelopen. Ten opzichte van 2011 toont 2012 een kleine daling (-0,9%) in het aantal overnachtingen. Voor de bezettingsgraad heeft dit als gevolg dat deze sinds 2008 geleidelijk iets is gedaald, van ruim 33% in 2008 naar ruim 30% in 2012. Ten opzichte van 2011 laat de bezettingsgraad overigens wel een lichte stijging zien van bijna 0,5 procentpunt.

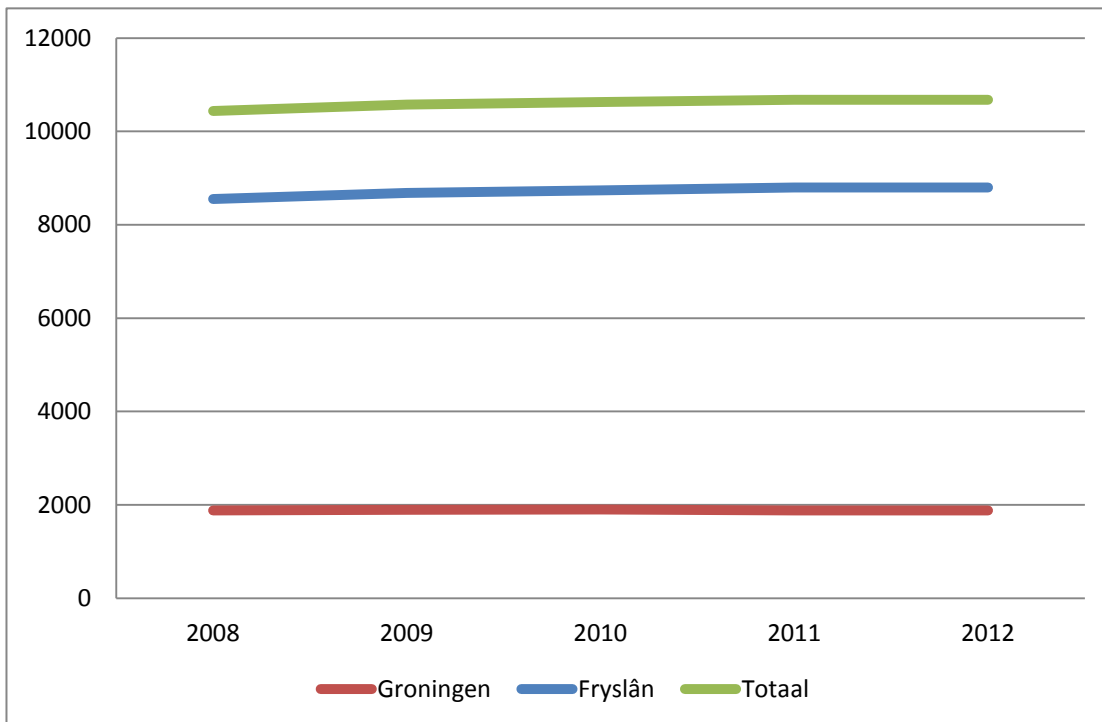
In de provincie Fryslân laat het aantal verhuurwoningen sinds 2008 een geringe toename zien. Ook het aantal overnachtingen is sinds 2008 geleidelijk iets toegenomen, met een kleine dip in 2010. Ten opzichte van 2011 toont 2012 een kleine daling in het aantal overnachtingen (-1,7%). De ontwikkelingen in aanbod en overnachtingen resulteren in een bezetting van verhuurwoningen die in Fryslân zeer stabiel is.

De conclusie is dat in Groningen het aantal verhuurwoningen stabiel is en het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad enigszins daalt ten opzichte van 2008. In Fryslân is het aantal verhuurwoningen iets toegenomen. Het aantal overnachtingen is hier iets afgenomen en de bezettingsgraad is stabiel.

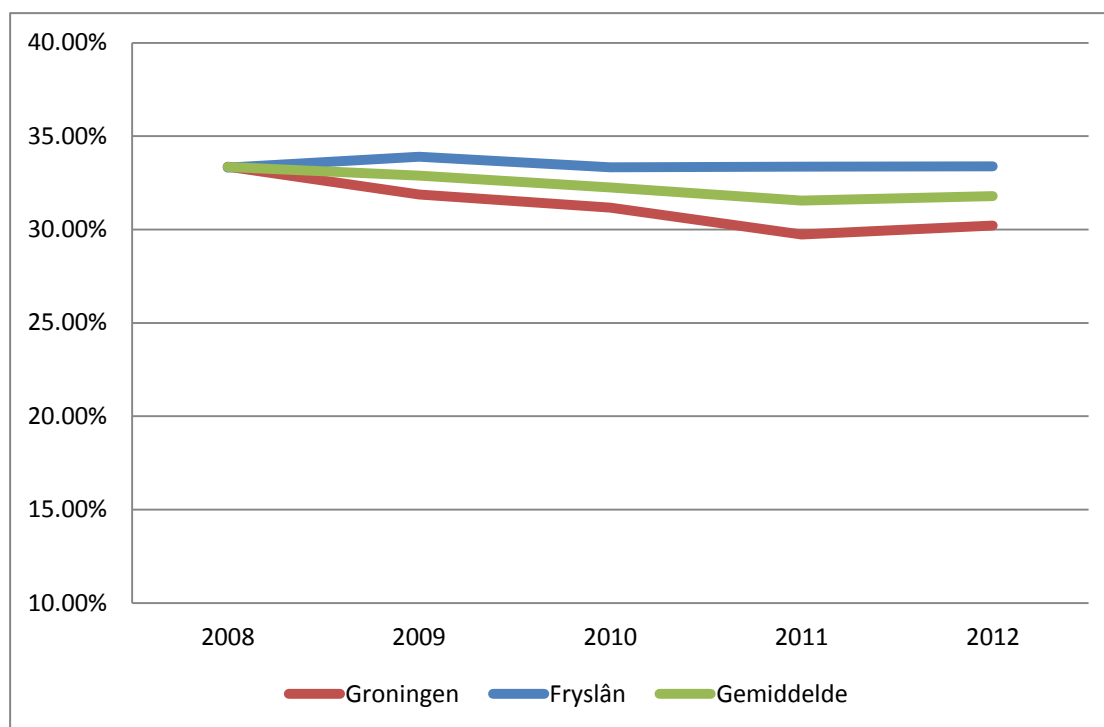
Grafiek 30: Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Groningen, Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008–2012 (2008 = 100)

Grafiek 31: Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Groningen, Fryslân en totaal 2008–2012

Grafiek 32: Gemiddelde bezettingsgraad verhuurwoningen in Groningen, Fryslân en totaal, 2008-2012

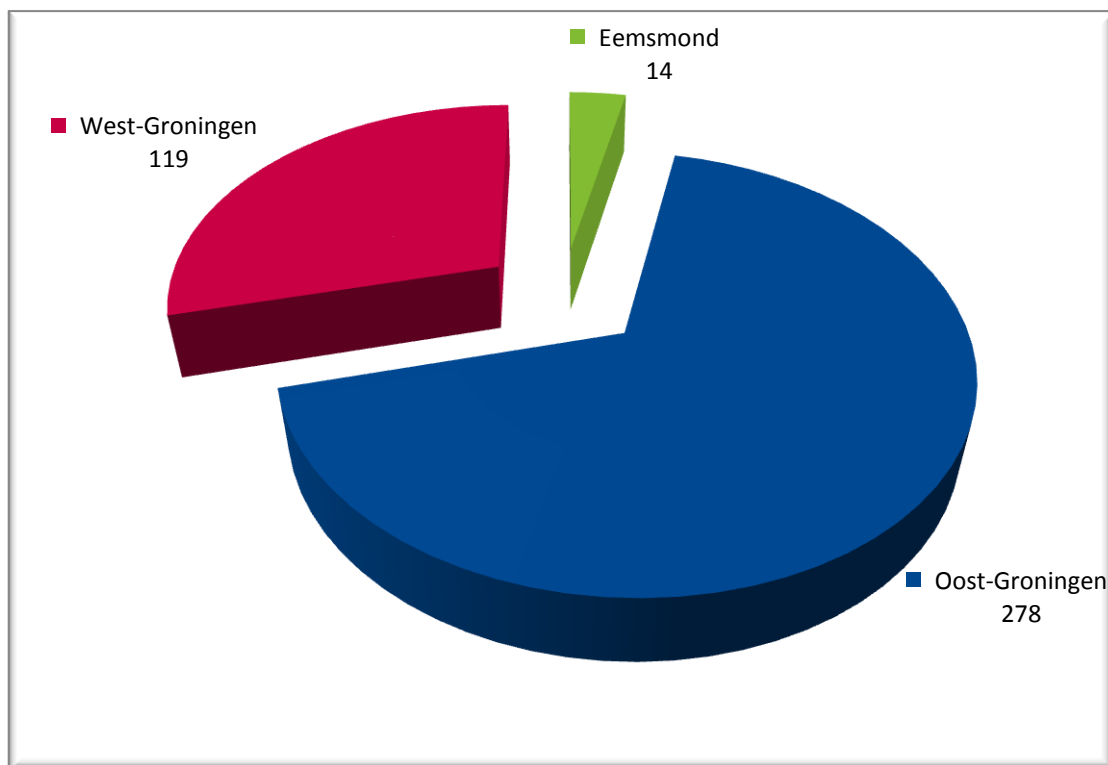
6.5.2 Recreatiewoningen in Groningen

In de periode 2008-2012 is het aantal bedrijven met recreatiewoningen nagenoeg gelijk gebleven (een toename van 23 naar 25). In verband daarmee vertoont ook het aantal verhuurwoningen in deze periode een stabiel beeld (toename van 832 naar 839, met een kleine dip in 2010 en een kleine piek in 2011). In 2012 is het aantal verhuurwoningen ten opzichte van 2011 iets terug gelopen (van 863 naar 839).

Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is in Groningen sinds 2008 gedaald. 2011 liet een kleine opleving zien, maar in 2012 was het aantal overnachtingen weer bijna op het niveau van 2010. Tussen de regio's zijn er geen opmerkelijke verschillen.

De bezettingsgraad van de verhuurwoningen is sinds 2008 iets gedaald, van ruim 33% naar ruim 30%. Tussen 2010 en 2011 was er een dip in de bezettingsgraad in Oost-Groningen, maar in 2012 is er sprake van enig herstel. In West-Groningen kwam aan de daling van de bezettingsgraad van verhuurwoningen in 2010 een eind. Sindsdien is er in deze regio sprake van een lichte toename van de bezettingsgraad.

Grafiek 33: Overnachtingen verhuurwoningen in Groningen (x 1000), 2012

* Voor de regio Groningen-Haren was er geen respons m.b.t. het aantal overnachtingen

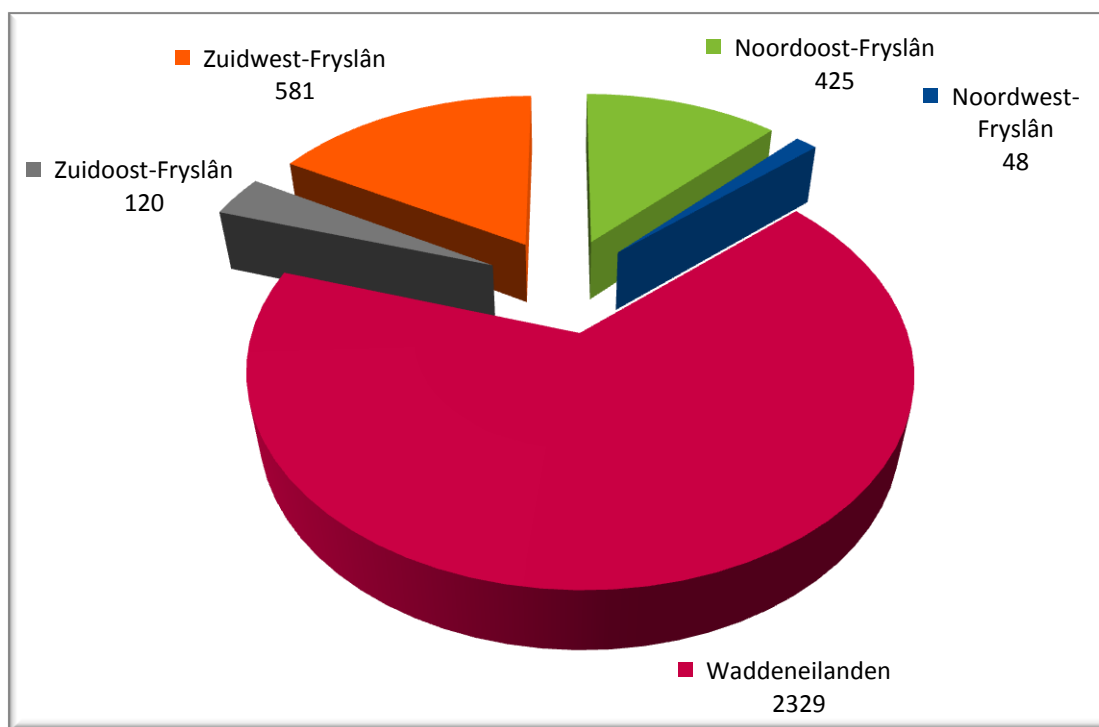
6.5.3 Recreatiewoningen in Fryslân

Het aantal bedrijven met recreatiewoningen in Fryslân laat sinds 2008 jaarlijks een kleine toename zien. In 2008 waren het er nog 176, in 2011 184 en in 2012 191. Deze stijging weerspiegelt zich in het aantal verhuurwoningen, dat sinds 2008 eveneens licht is toegenomen (van 5.543 in 2008, naar 5.643 in 2011 en 5.661 in 2012). Die toename blijkt vooral toe te schrijven aan de regio's Noordoost-Fryslân en Zuidoost-Fryslân. In het Zuidwest-Fryslân toont het aantal verhuurwoningen sinds 2010 een licht dalende tendens.

De trend in het aantal overnachtingen in de verhuurwoningen in Fryslân toont sinds 2008 een licht stijgende tendens, hoewel 2010 en 2012 een kleine terugval lieten zien. Er zijn echter wel regionale verschillen. Zo laat het aantal overnachtingen in verhuurwoningen op de Waddeneilanden al enkele jaren (sinds 2009) een lichte daling zien. Ook in Noordwest en Zuidoost-Fryslân is sprake van een (zij het erg) lichte daling; maar in Zuidoost lijkt de markt zich in 2012 licht te herstellen. Zuidwest en Noordoost-Fryslân laten al sinds 2008 een lichte stijging zien in het aantal overnachtingen in verhuurwoningen, hoewel in Zuidwest-Fryslân in 2012 aan deze stijging een eind lijkt te zijn gekomen.

Hoewel de bezettingsgraad van de verhuurwoningen in Fryslân behoorlijk stabiel is, zijn er toch duidelijke regionale verschillen. In Noordwest en Zuidoost-Fryslân is er sinds 2008 sprake van een dalende bezetting; hoewel aan die daling in 2012 in het Zuidoosten een eind lijkt te zijn gekomen. Maar ook de Wadden laten sinds 2009 een licht dalende tendens zien. Het Zuidwesten en Noordoosten laten een gunstiger beeld zien. In het Zuidwesten nam de bezetting tussen 2010 en 2011 toe, maar laat 2012 een stabilisatie zien. Noordoost-Fryslân laat sinds 2009 een licht stijgende bezettingsgraad van verhuurwoningen zien.

Grafiek 34: Overnachtingen verhuurwoningen in Fryslân (x 1000), 2012

6.5.4 Methodologie

Het totale aantal **verhuurwoningen** komt uit de database van de Toerisme Monitor. Voor de regio Waddeneilanden is verondersteld dat alle recreatiewoningen (komend uit CBS Statline), verhuurwoningen zijn. Voor deze regio zijn er dus geen tweede woningen. De bezettingsgraad per regio is berekend uit de resultaten van de Toerisme Monitor Fryslân en Groningen-enquête die begin 2012 is verstuurd naar alle bedrijven. Bij de berekening van de bezettingsgraad is er vanuit gegaan dat de verhuurwoningen het gehele jaar door worden verhuurd en over gemiddeld vijf bedden per verhuurwoning beschikken. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 58%.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

In formule: gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio] = aantal overnachtingen [respons] / (aantal verhuurwoningen [respons] x 5 bedden x 365 dagen).

Bij de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Het aantal overnachtingen per regio is berekend door de gemiddelde bezettingsgraad te relateren aan het totale aantal verhuurbungalows en zo de 'niet-respons' her te berekenen.

Betrekking op alle bedrijven met verhuurwoningen

In formule: overnachtingen = (bruto bezettingsgraad x aantal verhuurwoningen [niet respons] x 5 bedden x 365 dagen) + aantal overnachtingen [respons]

6.6 Groepsaccommodaties

Alle groepsaccommodaties zijn in het bestand van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen opgenomen. Er zijn daarbij geen beperkingen gesteld aan het minimum aantal bedden. Het CBS doet dit niet, deze baseert zich op een steekproef met een ondergrens.

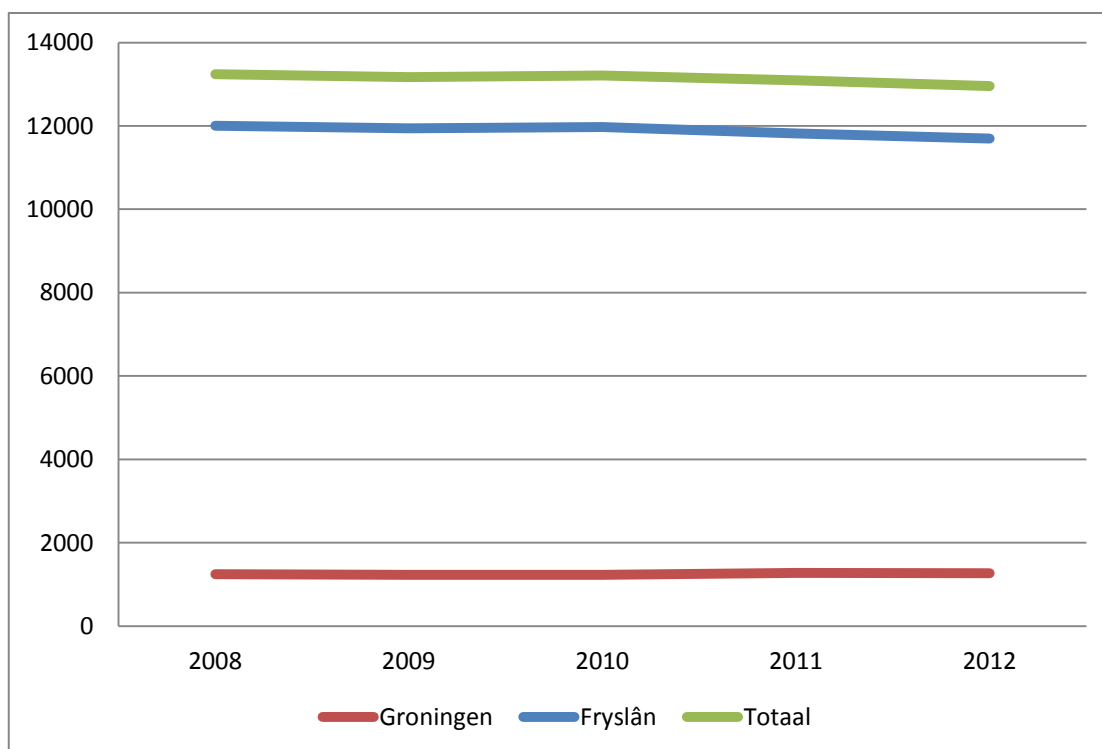
In Groningen is er een relatief gering aantal bedrijven die valt onder de categorie groepsaccommodaties. Derhalve hebben fluctuaties op individueel bedrijfsniveau, met name wat betreft de grotere bedrijven, een vrij sterk effect op het verloop van de cijfers voor de gehele regio.

6.6.1 Samenvatting groepsaccommodaties

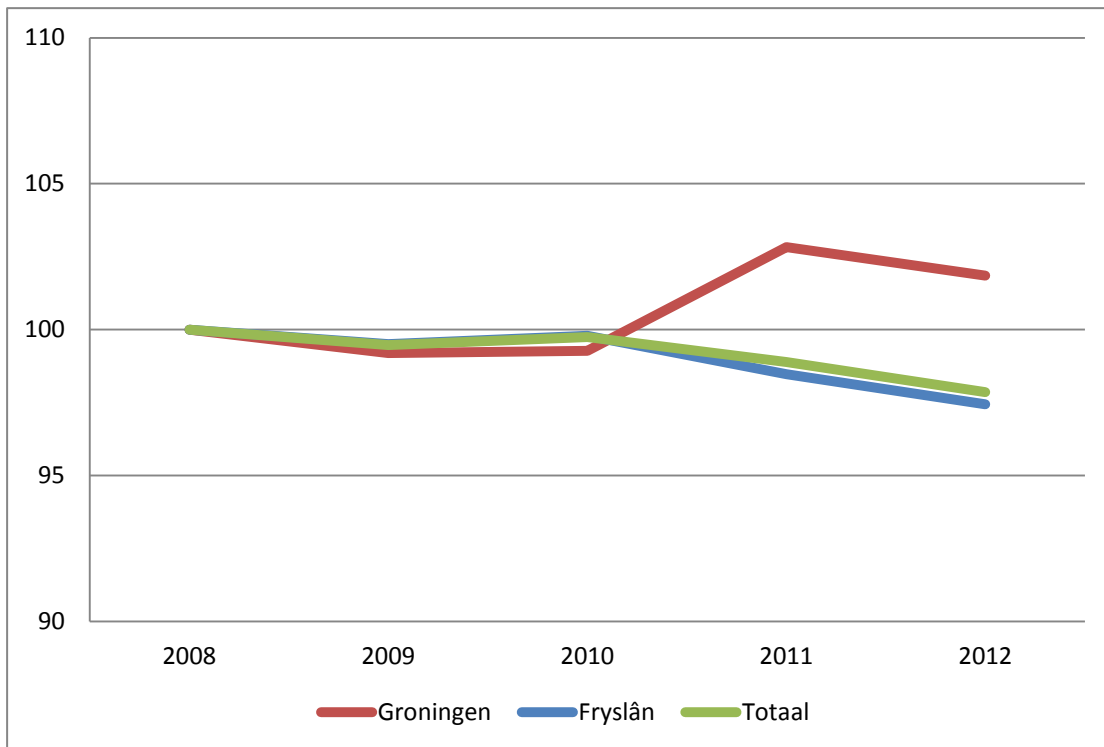
In Groningen is het aantal bedden licht gedaald met 0,9% (grafieken 35 en 36). Het aantal overnachtingen (bijna 74.000) stijgt met 8,7% ten opzichte van 2011 en komt daarmee weer meer op het niveau van de jaren voor 2011. De bezettingsgraad vertoont eveneens een lichte stijging ten opzichte van 2011 (0,5%) en komt uit op 17,3% (grafiek 26).

In Fryslân is het aantal bedden in 2012 licht gedaald (grafieken 35 en 36). Het aantal overnachtingen (bijna 780.000) in 2012 is met 5,3% afgenomen. Ook de bezettingsgraad is met bijna 1 procentpunt afgenomen naar 18,1% (grafiek 37).

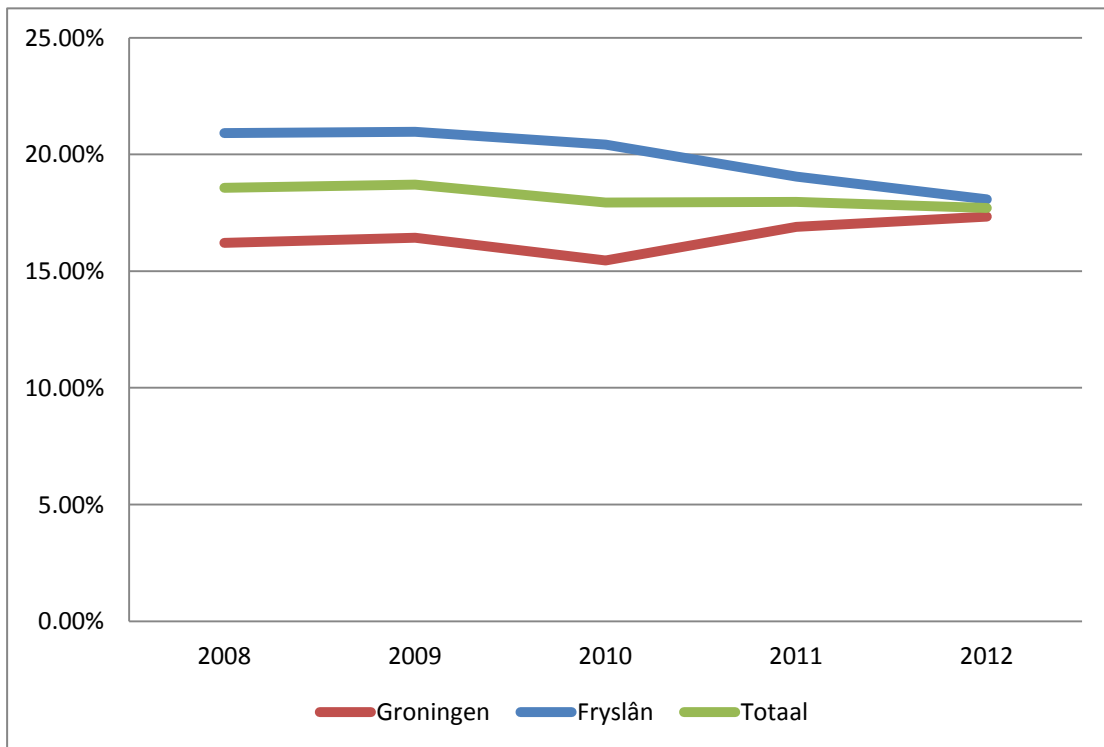
Grafiek 35: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012

Grafiek 36: Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân en totaal, geïndexeerd 2008-2012 ` (2008=100)

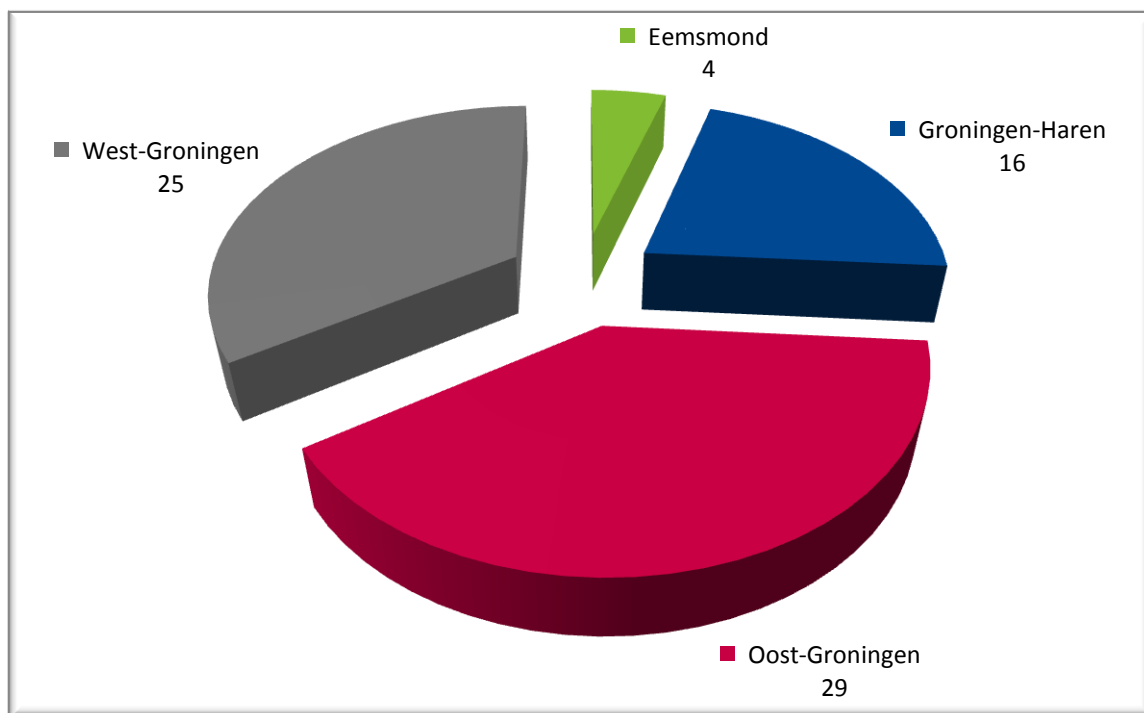

Grafiek 37: Gemiddelde bezettingsgraad groepsaccommodaties in Groningen en Fryslân, 2008-2012

6.6.2 Groepsaccommodaties in Groningen

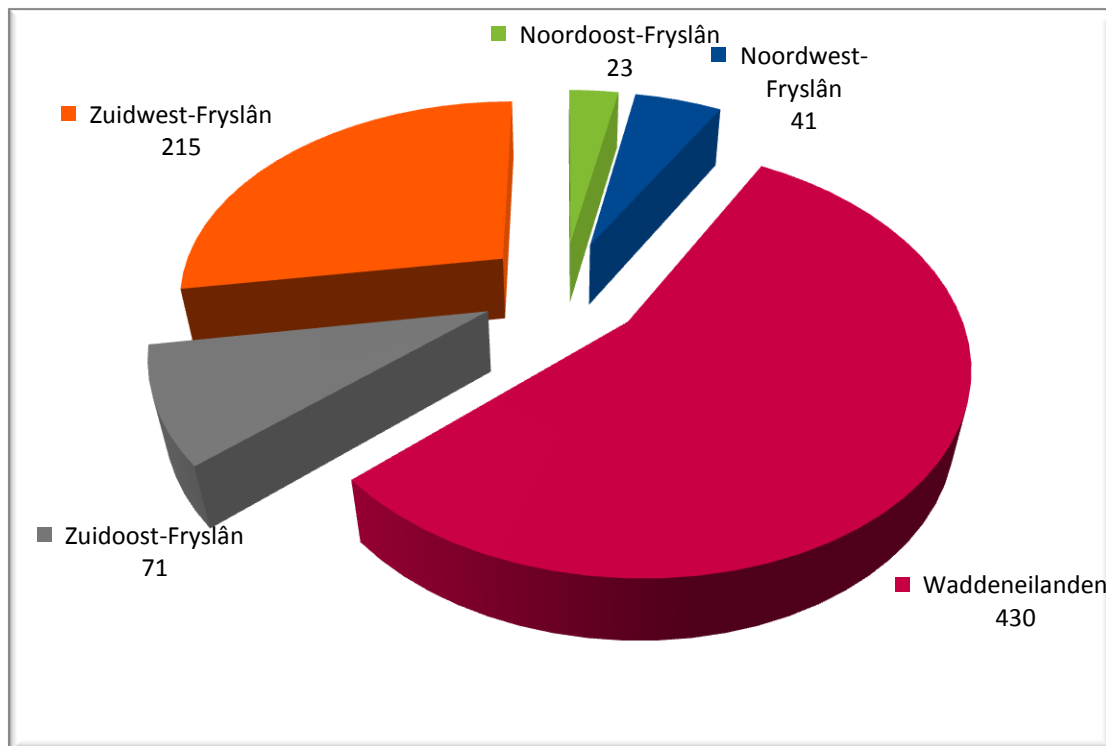
Grafiek 38: Overnachtingen in groepsaccommodaties in Groningen, 2012 (x1000)

Het aantal bedrijven in Groningen is over de gehele periode 2008-2012 gelijk gebleven. De totale beddencapaciteit is heel licht gedaald (0,9%) ten opzichte van 2011 (grafieken 35 en 36). De licht stijgende lijn in de bezettingsgraad ontwikkeling vanaf 2010 zet door in 2012 en komt uit op 17,3%. Deze stijging komt vooral door de regio's Oost-Groningen en West-Groningen. Het aantal overnachtingen is in de regio's Eemsmond en Groningen-Haren licht gedaald. De overige 2 regio's in Groningen laten een stijging zien. Het totaal aantal overnachtingen in Groningen stijgt met 8,7% ten opzichte van 2011.

6.6.3 Groepsaccommodaties in Fryslân

Grafiek 39: Overnachtingen in groepsaccommodaties in Fryslân, 2012 (x1000)

In Fryslân is het aantal bedrijven gelijk gebleven ten opzichte van 2011. Het aantal bedden is met iets meer dan 1% (124 bedden) afgenomen (grafiek 35 en 36). Dit wordt met name veroorzaakt door de regio Waddeneilanden. Het aantal overnachtingen voor heel Fryslân is met 5,3% gedaald ten opzichte van 2011. Dit is in lijn met de dalende trend in het aantal overnachtingen sinds 2010. Ook de bezettingsgraad vertoont een dalende lijn en daalt met bijna 1 procentpunt naar 18,1%. Deze neerwaartse lijn voor zowel bezettingsgraad als het aantal overnachtingen doet zich alleen niet voor in de regio Zuidwest-Fryslân.

6.6.4 Methodologie

Alle groepsaccommodaties hebben begin 2013 een enquête ontvangen van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen, waarin is gevraagd naar het aantal bedden en overnachtingen. De bezettingsgraad is berekend uit de gegevens van de Toerisme Monitor Fryslân en Groningen-enquête. Aan de hand van deze gegevens is de gemiddelde bruto bezettingsgraad per regio en provincie berekend. De gemiddelde bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 54%.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

In formule: $\text{gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio]} = \frac{\text{aantal overnachtingen [respons]}}{(\text{aantal bedden [respons]} \times 365 \text{ dagen})}$

Bij de berekening van de gemiddelde bruto bezettingsgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Betrekking op alle groepsaccommodaties

In formule: $\text{aantal overnachtingen [regio]} = (\text{gemiddelde bruto bezettingsgraad [regio]} \times \text{aantal bedden [niet respons]} \times 365 \text{ dagen}) + \text{aantal overnachtingen [respons]}$

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bruto bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de capaciteit (= aantal bedden) van de niet responderende bedrijven in die regio. Vervolgens is dit aantal opgeteld bij het aantal overnachtingen van de responderende bedrijven om het totaal aantal overnachtingen te verkrijgen voor die regio.

7 Vaarrecreatie

7.1 Inleiding

Het hoofdstuk vaarrecreatie is verdeeld in jachthavens en jacht en bootverhuur. Tevens komen in dit hoofdstuk de brug- en sluisstellingen aan bod.

7.2 Jachthavens

Ook jachthavens die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd (bijvoorbeeld jachthavens van verenigingen of stichtingen) zijn in de rapportage opgenomen. In veel gevallen wordt de exploitatie van jachthavens gecombineerd met een andere activiteit, zoals een jachtwerf of bootverhuur. De onderverdeling van vaste ligplaatsen en passantenligplaatsen plus het aantal overnachtingen op vaste ligplaatsen zijn in de tabellen gepresenteerd.

Door het updaten van de registratie kan het aantal jachthavens in een gebied toenemen of afnemen zonder dat er in werkelijkheid jachthavens zijn opgeheven of er nieuwe jachthavens zijn bijgekomen. Dit geldt ook voor het aantal ligplaatsen.

In Groningen is er een relatief gering aantal bedrijven die valt onder de categorie jachthavens. Derhalve hebben fluctuaties op individueel bedrijfsniveau, met name wat betreft de grotere bedrijven, een vrij sterk effect op het verloop van de cijfers voor de gehele regio.

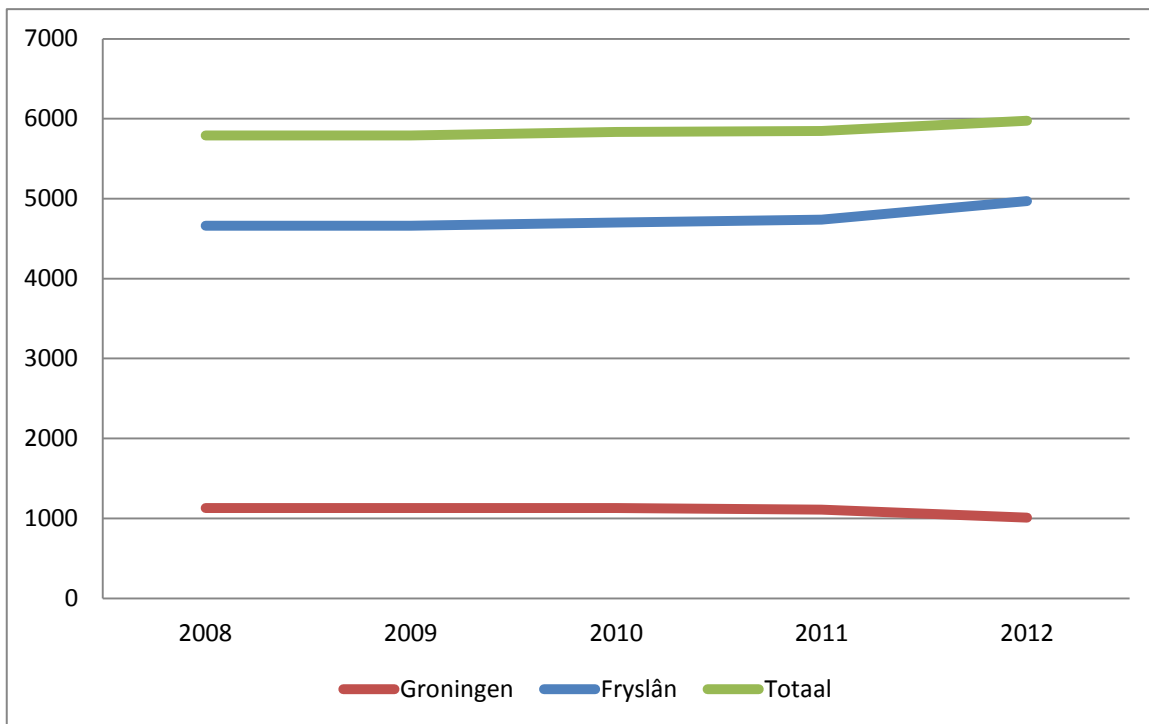
7.3 Samenvatting

Bij de ligplaatsen wordt onderscheid gemaakt in passantenligplaatsen en vaste ligplaatsen. Het aantal passantenligplaatsen in Fryslân (4.968) is bijna vijf keer zo groot als in Groningen (1.008). Ook het aantal vaste ligplaatsen is in Fryslân (26.600) vele malen groter dan in Groningen (3.482).

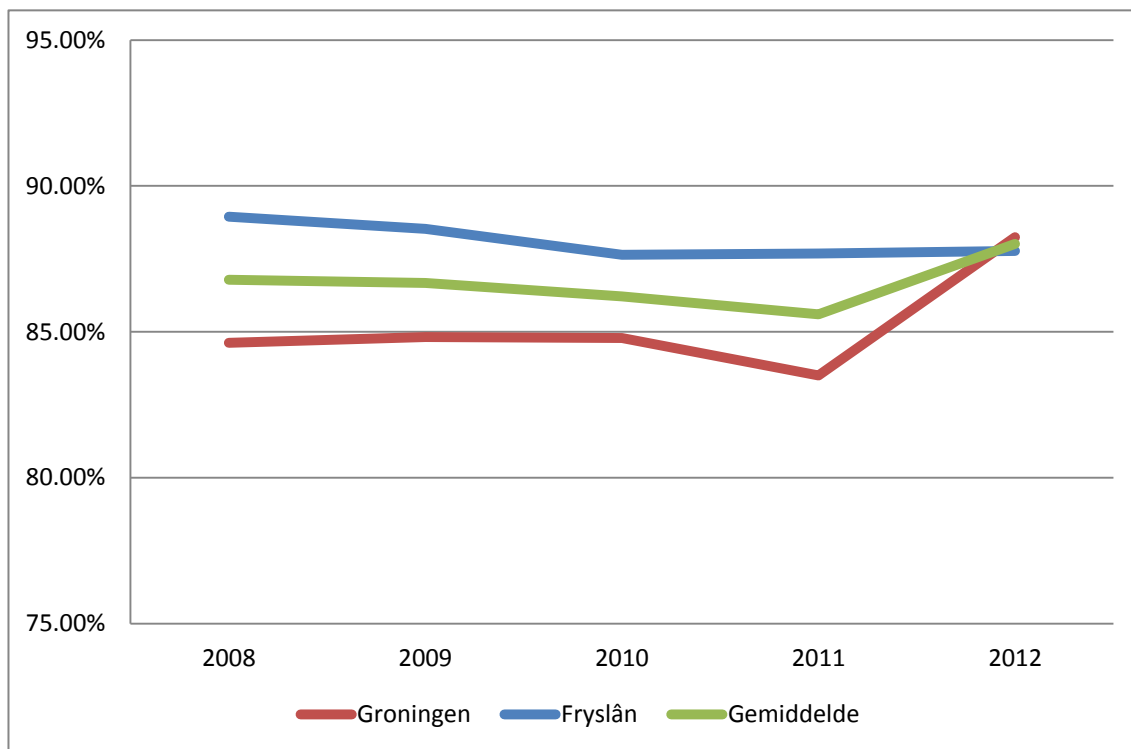
Het aantal passantenligplaatsen in Groningen was sinds 2008 redelijk stabiel, maar laat in 2012 een lichte daling zien (- 103 ligplaatsen). Het aantal vaste ligplaatsen laat vanaf 2008 ook een lichte daling zien, maar is in 2012 toegenomen met ruim 100 ligplaatsen extra. Deze capaciteitsontwikkelingen zijn echter voor een deel te verklaren door het feit dat jachthavens vaste ligplaatsen omvormen tot passantenligplaatsen of vice versa. Het totaal aantal ligplaatsen blijft namelijk nagenoeg gelijk. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen was in 2011 licht gedaald (naar 83,5%), maar is in 2012 weer gestegen (naar 88,2%).

In Fryslân zien we sinds 2008 een geleidelijke toename van het aantal passantenligplaatsen. Ten opzichte van 2011 was de groei hierin 4,9%. Het aantal vaste ligplaatsen in Fryslân is daarentegen iets afgenomen (-1,3%). Ook hier dient rekening gehouden te worden met het mogelijke omvormen van vaste ligplaatsen tot passantenligplaatsen of vice versa. De verhuurgraad van de vaste ligplaatsen is sinds 2008 heel licht afgenomen (van 89,0% naar 87,8%), maar in 2012 weer een fractie toegenomen (grafiek 41). Het totaal aantal ligplaatsen daalde met 0,4%.

Grafiek 40: Capaciteitsontwikkeling (aantal passantenligplaatsen) jachthavens in Groningen en Fryslân en totaal

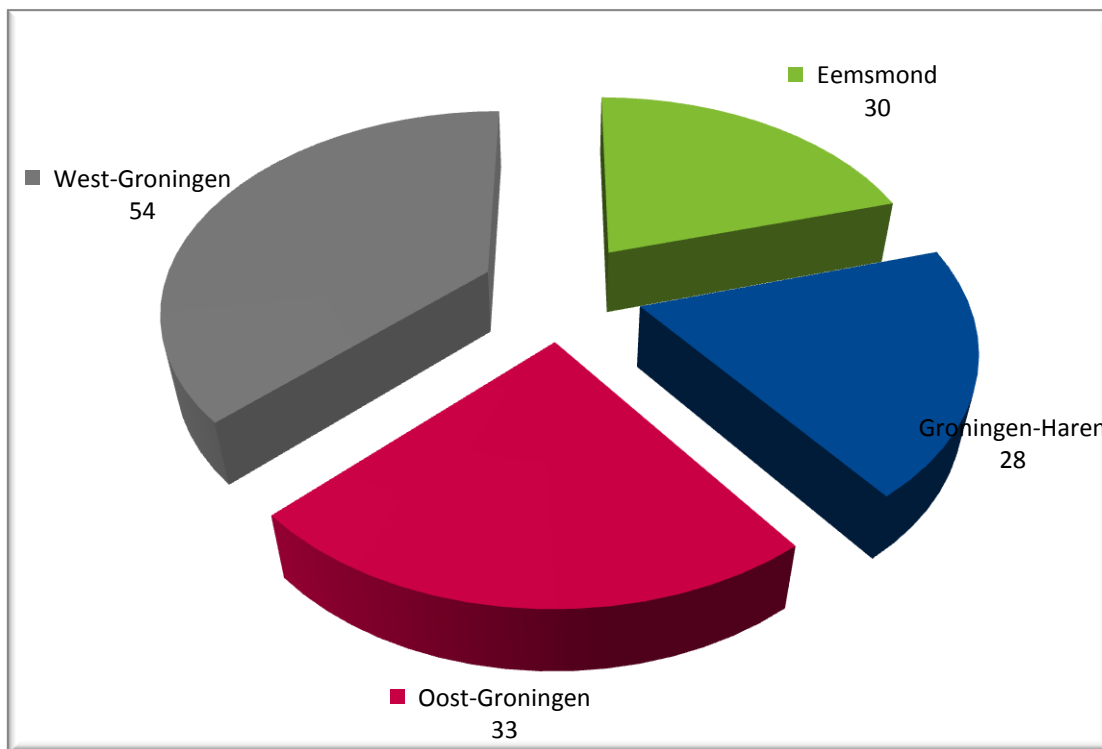

Grafiek 41: Gemiddelde verhuurgraad jachthavens in Groningen en Fryslân, 2008-2012

7.3.1 Jachthavens Groningen

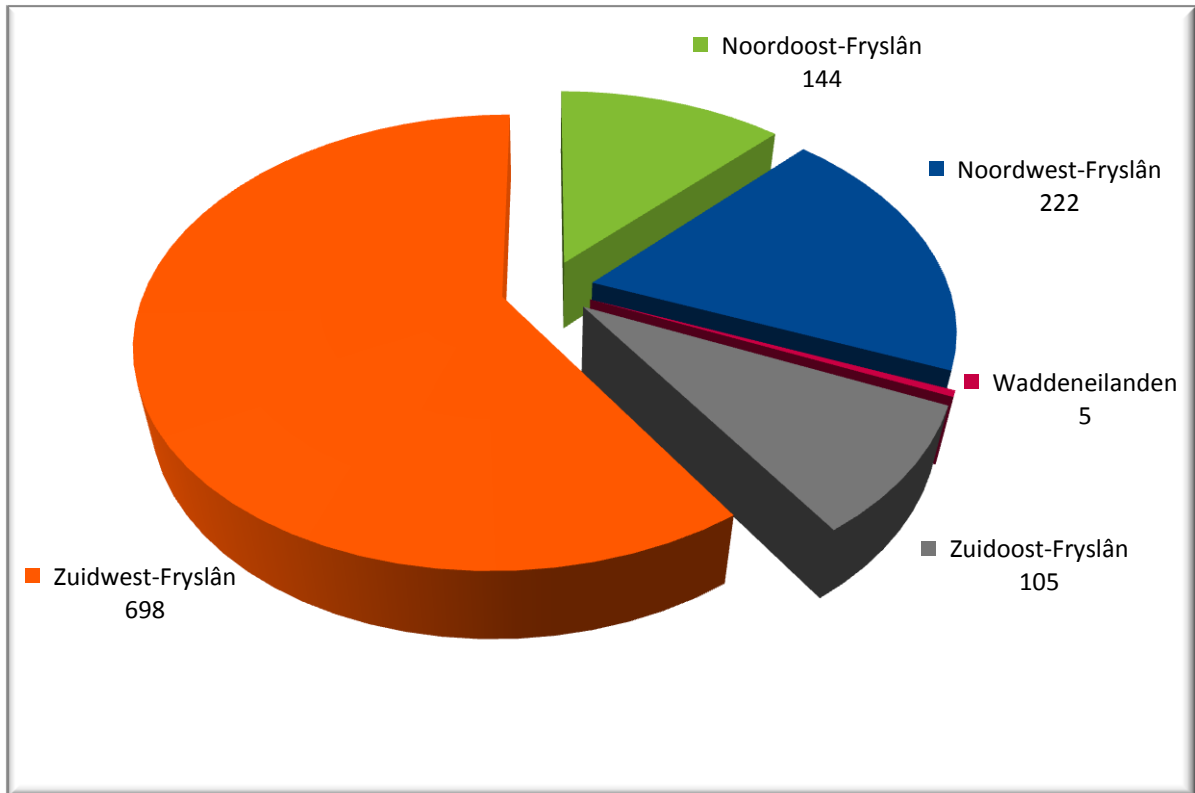
Grafiek 42: Overnachtingen in jachthavens in Groningen (x 1000), 2012

Het aantal jachthavens in Groningen was jarenlang 43 en is sinds 2011 44 jachthavens. Het aantal overnachtingen in jachthavens in Groningen is vanaf 2009 licht afgenomen (4,3%), maar in 2012 is er wel sprake van een licht herstel (+1,9%) t.o.v. het aantal overnachtingen van 2011. Deze groei is volledig toe te schrijven aan de groei van het aantal overnachtingen in de regio West-Groningen. In andere regio's was er zelfs sprake van een lichte daling van het aantal overnachtingen.

7.3.2 Jachthavens in Fryslân

Grafiek 43: Overnachtingen in jachthavens in Fryslân (x 1000), 2012

Het aantal jachthavens in Fryslân is stabiel t.o.v. 2011 met 225 bedrijven. Het aantal overnachtingen in jachthavens in Fryslân is in 2012 met 0,6% afgenomen t.o.v. 2008. In 2011 was er nog sprake van een lichte groei van het aantal overnachtingen t.o.v. het voorgaande jaar, in 2012 is er sprake van een lichte daling van 1,1% t.o.v. 2011. De lichte daling van het aantal overnachtingen in 2012 doet zich voor in alle Friese regio's.

7.3.3 Methodologie

Alle jachthavens hebben begin 2013 een enquête ontvangen van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen, waarin is gevraagd naar het aantal ligplaatsen (passanten en vaste) en het aantal verhuurde vaste ligplaatsen. Aan de hand van de gegevens uit de TM2012–enquête is de verhuurgraad per regio en provincie berekend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 50%.

Betrekking op responderende bedrijven onderzoek

In formule: *gemiddelde bruto verhuurgraad [regio] =*
 aantal verhuurde vaste ligplaatsen [respons] / aantal vaste ligplaatsen
 [respons].

Bij de berekening van de gemiddelde bruto verhuurgraden wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Voor de berekening van het aantal overnachtingen is uitgegaan van 50 overnachtingen per verhuurde vaste ligplaats. Het aantal verhuurde vaste ligplaatsen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bruto verhuurgraad van de regio te vermenigvuldigen met de capaciteit (= aantal vaste ligplaatsen) van de niet responderende bedrijven in die regio. Vervolgens is dit aantal opgeteld bij het aantal verhuurde ligplaatsen van de responderende bedrijven, en dit totaal is vermenigvuldigd met 50 om het totaal aantal overnachtingen te verkrijgen voor die regio.

Betrekking op alle jachthavens

In formule: *aantal overnachtingen [regio] = ((gemiddelde bruto verhuurgraad [regio] x*
 aantal vaste ligplaatsen [niet respons]) + aantal verhuurde vaste ligplaatsen [respons]) x 50

7.4 Jacht en bootverhuur (excl. Kanoverhuurders, incl. Sloepenverhuur)

Tot de sector jacht en bootverhuur worden gerekend: de verhuur van kajuitmotorboten, open motorboten, kajuitzeilboten, open zeilboten, rondvaartboten en platbodemboten. De open motorboten categorie waaronder bijvoorbeeld sloepen vallen is een nieuwe categorie in het onderzoek sinds de huidige rapportage. De rondvaartboten categorie is sinds het onderzoek en de rapportage van 2011 toegevoegd. Voor deze categorieën zijn derhalve alleen cijfers beschikbaar vanaf deze jaren. Hierdoor ontstaat er deels een trendbreuk met betrekking tot bepaalde totaalcijfers.

Niet opgenomen in de database zijn de watersportbedrijven die gespecialiseerd zijn in klein watersportmateriaal, bijvoorbeeld. kanoverhuurders. Zoals in het vorige hoofdstuk al is aangegeven, worden de activiteiten jachthaven en jachtverhuur in een aantal gevallen door één en hetzelfde bedrijf uitgevoerd. In de bijlagen zijn het aantal bedrijven, de aantallen van de verschillende boottypen en de overnachtingen van kajuitmotor– en kajuitzeilboten weergegeven. De meeste verhuurbedrijven bevinden zich in Fryslân. Dit is de reden dat de provincie Groningen minder uitgebreid wordt behandeld.

7.4.1 Samenvatting jacht en bootverhuur

In Fryslân zijn van de verschillende typen verhuurboten de open motorboten, rondvaartboten en platbodems de kleinste categorieën. Bij de openmotorboten wordt dit kleine aantal ook deels bepaald doordat het een nieuw toegevoegde categorie was in de vragenlijst van dit jaar. De open zeilboten categorie en de kajuitmotorbootcategorie hebben veruit het grootste aandeel in de totale capaciteit aan boten (grafiek 45). Het totaal aantal verhuurboten in Fryslân is in de periode 2008-2012 licht toegenomen (2,0%). Deze stijging wordt met name veroorzaakt door de nieuw opgenomen open motorboten categorie. Wordt deze categorie evenals de categorie rondvaartboten buiten beschouwing gelaten, dan daalt het totaal aantal boten met ongeveer 4,9% in de periode 2008-2012. Deze daling heeft zich met name voorgedaan bij de open zeilboten en bij de kajuitzeilboten. Het aantal open zeilboten neemt sinds 2010 geleidelijk af (grafiek 45).

Het totaal aantal verhuurdagen in Fryslân is ten opzichte van 2011 iets gestegen en herstelt daarmee weer iets van de dip die zich in 2011 voordeed (grafiek 46 en 47). Deze dip voor 2011 is overigens grotendeels te verklaren door een sterk gereduceerd aantal verhuurdagen bij enkele grote verhuur bedrijven binnen de regio Noordwest-Fryslân. Deze dip houdt mogelijk ook verband met het wisselvallige weer in 2011.

Gekeken naar de individuele verhuurcategorieën doen zich soortgelijke ontwikkelingen voor (grafiek 47). De kajuitmotorboten verhuur en de open zeilboten verhuur laten beide een herstel zien van de dip in 2011 en stijgen weer tot net iets onder het niveau van 2010 qua aantal verhuurdagen. De kajuitzeilboten verhuur laat vanaf 2010 een licht stijgende lijn zien qua verhuurdagen. Bij de platbodems daarentegen is er een hele lichte daling te constateren t.o.v. 2011. De gegevens met betrekking tot rondvaartboten en open motorbotenverhuur zijn nog te beperkt om hier gedegen uitspraken over te doen wat betreft meerjarige ontwikkeling.

Voor Groningen is het aantal gegevens te beperkt om uitspraken te kunnen doen. Ook hier is i.v.m. de nieuwe categorieën in 2011 en 2012 de trendbreuk te zien in tabel 12. Alleen over de kajuitmotorboten verhuur kan er voorzichtige uitspraak worden gedaan. Het aantal daarvan is sinds 2011 afgenomen met 3 boten, maar het aantal verhuurdagen van deze boten is iets gestegen na een dip in 2011.

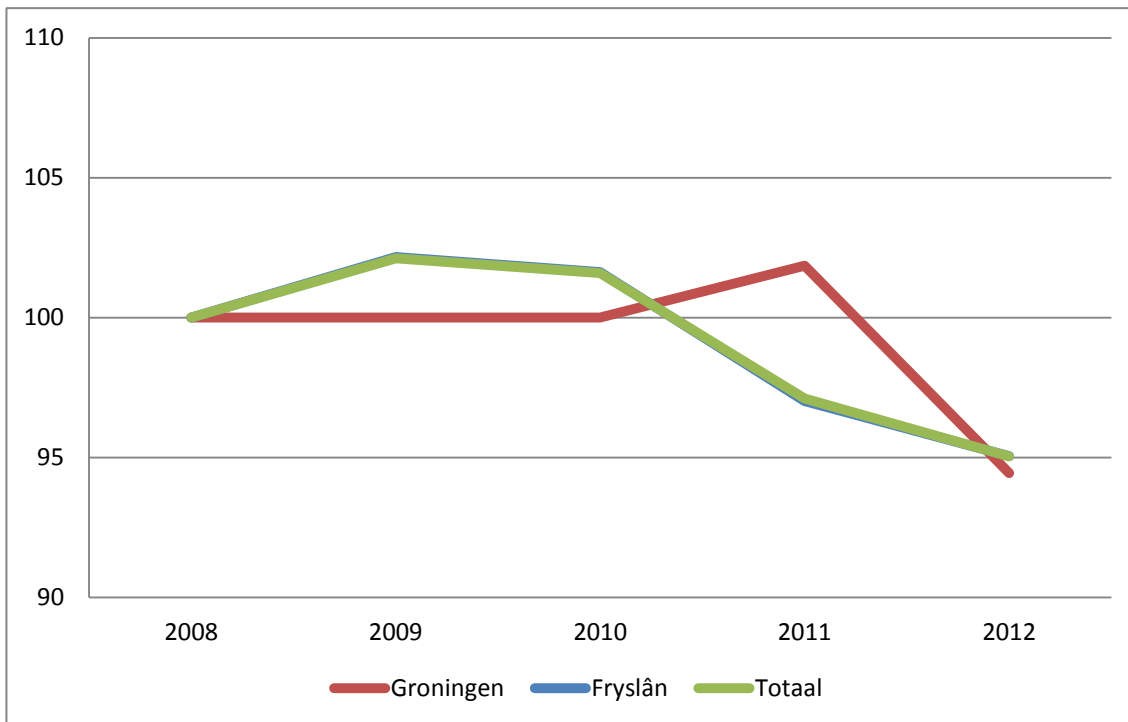
Tabel 12: Capaciteitsontwikkeling jacht en bootverhuurders (aantal jachten/boten, alle categorieën) in Groningen en Fryslân en totaal, 2008-2012

	Totaal aantal verhuurboten				
	2008	2009	2010	2011	2012
Groningen	54	54	54	67	87
Fryslân	2.642	2.699	2.685	2.590	2.695

***Voor deze tabel dient rekening gehouden te worden met de trendbreuk die ontstaat vanaf 2011 i.v.m. de nieuw toegevoegde categorieën rondvaartboten en open motorboten**

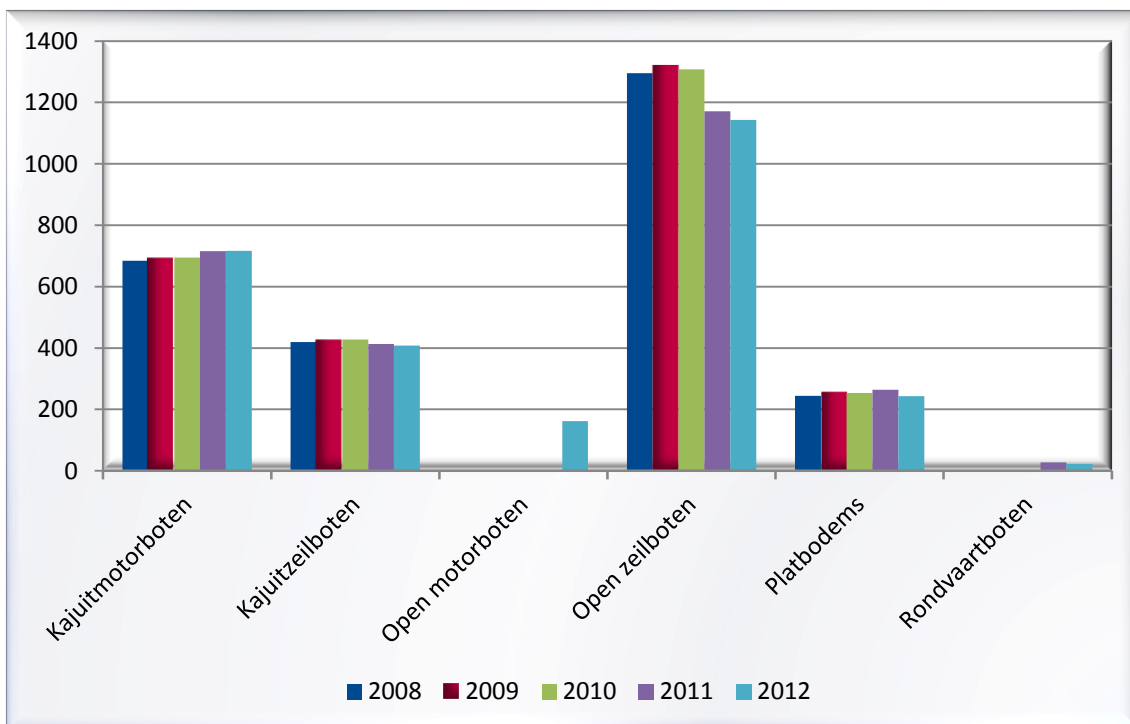
Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Grafiek 44: Capaciteitsontwikkeling jacht en bootverhuurders (aantal jachten/boten) in Groningen en Fryslân en totaal (excl. rondvaartboten en open motorboten), geïndexeerd 2008-2012 (2008 = 100)

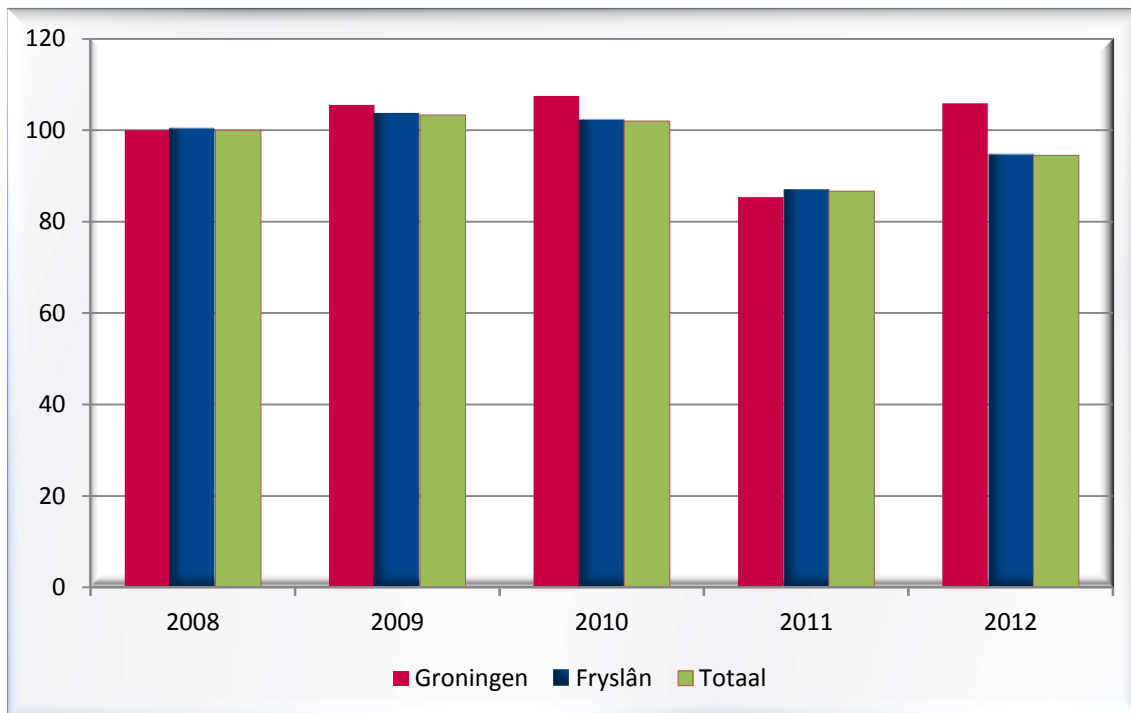
*Deze grafiek geeft de geïndexeerde capaciteitsontwikkeling weer voor jacht en bootverhuurders als rondvaartboten en open motorboten buiten beschouwing gelaten worden.

Grafiek 45: Jacht en bootverhuur: Aantallen per categorie Fryslân , 2008-2012

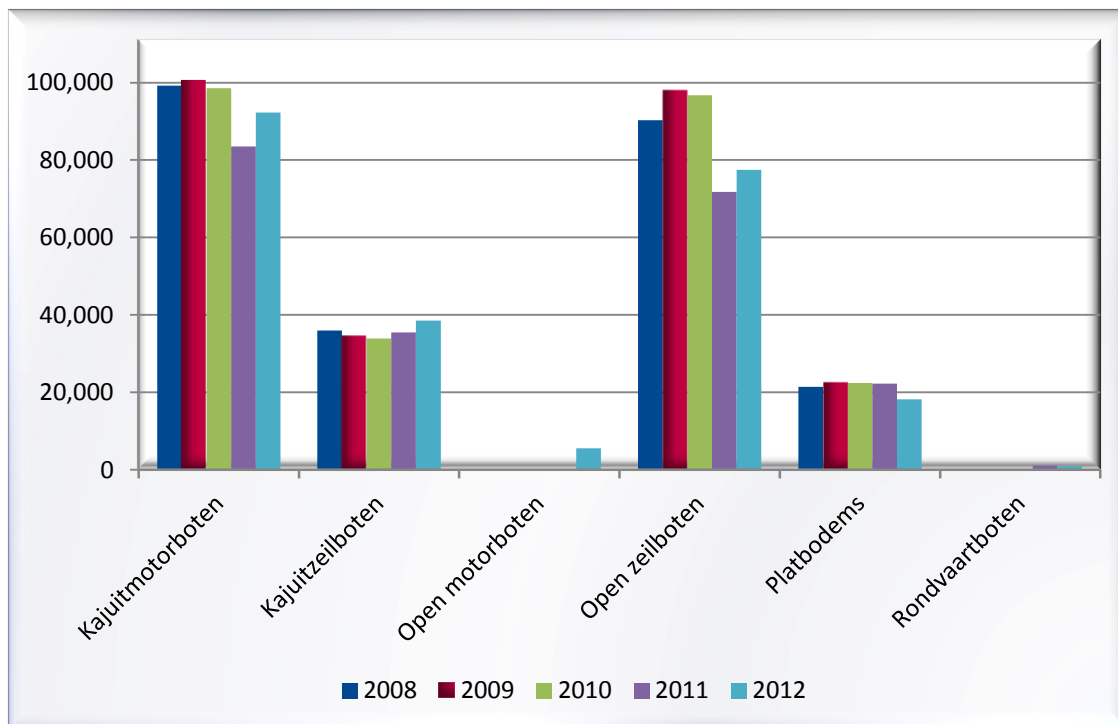
*De cijfers voor de categorieën open motorboten en rondvaartboten dienen met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd i.v.m. de recente toevoeging van deze categorieën

Grafiek 46: Jacht en bootverhuur: Aantal verhuurdagen alle categorieën Fryslân en Groningen en totaal, 2008-2012, geïndexeerd 2008-2012 (2008=100)

*Voor deze tabel dient rekening gehouden te worden met de trendbreuk die ontstaat vanaf 2011 i.v.m. de nieuw toegevoegde categorieën rondvaartboten en open motorboten

Grafiek 47: Jacht en bootverhuur: Aantal verhuurdagen per categorie Fryslân, 2008-2012

*De cijfers voor de categorieën open motorboten en rondvaartboten dienen met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd i.v.m. de recente toevoeging van deze categorieën

7.4.2 Methodologie

Alle bedrijven met jachten en/of boten in de verhuur hebben begin 2012 een enquête ontvangen van Toerisme Monitor Fryslân en Groningen, waarin is gevraagd naar het aantal boten (kajuitmotorboten, kajuitzeilboten, open zeilboten en platbodemboten). Tevens is gevraagd naar het gemiddelde aantal dagen dat een boot verhuurd is. Op basis van de gegevens uit de Toerisme Monitor Fryslân en Groningen-enquête is het gemiddelde aantal dagen dat een boot verhuurd is, berekend. De gemiddelde respons voor deze categorie (op basis van totaalcapaciteit) lag op 51%.

Betrekking op responderende bedrijven onderzoek

*In formule: gemiddelde aantal dagen verhuurd [per boottype] =
 totaal aantal verhuurdagen [respons] / totale aantal boten [respons].*

Bij de berekening van de gemiddelde verhuurgraad per boottype wordt gebruik gemaakt van gewogen gemiddelden.

Deze gemiddelde verhuurgraad per categorie op basis van de respons is vervolgens gebruikt om voor de niet-respons het aantal verhuurdagen te berekenen op basis van de bekende capaciteit.

Voor de berekening van het aantal overnachtingen is uitgegaan van 3 slaappleatsen per boot.

Betrekking op alle verhuurbedrijven

*In formule: aantal overnachtingen = aantal verhuurde boten [herberekend] [kajuitmotor-
 en kajuitzeilboten] x gemiddelde aantal verhuurde dagen x 3 slaappleatsen.*

7.5 Brug- en sluisstellingen

Ieder jaar worden bij verschillende bruggen en sluisen in de provincies Groningen en Fryslân het aantal passerende recreatievaartuigen geregistreerd. Bij de sluisen worden alle vaartuigen geteld, bij de bruggen alleen de vaartuigen die een geopende brug passeren.

7.5.1 Berekening indexering brug- en sluisstellingen

De cijfers met betrekking tot brug- en sluisstellingen waren de afgelopen jaren niet altijd voor alle bruggen en sluisen beschikbaar. Dit geldt met name voor de cijfers van de brug en sluisstellingen in de provincie Groningen. De (geïndexeerde) cijfers die in dit hoofdstuk gepubliceerd worden hebben alleen betrekking op de bruggen en sluisen die elk jaar (2008 – 2012) de tellingen hebben doorgegeven. In de loop der jaren hebben er diverse werkzaamheden aan de waterwegen plaatsgevonden die de cijfers beïnvloeden. In de cijfers zijn over de loop der jaren ook sterke fluctuaties te zien die niet zonder extra informatie duidelijk te verklaren zijn. Tenslotte moet rekening gehouden worden met wijzingen van enkele van de meetpunten in de provincie Fryslân wat leidt tot een trendbreuk. De onderstaande tabel is dus puur bedoeld als indicatie van de ontwikkeling van het aantal vaarbewegingen in Groningen en Fryslân.

Tabel 13: Brug- en sluisstellingen recreatievaart 2008–2012, geïndexeerd

	2008	2009	2010	2011	2012
Groningen	100,0	108,8	88,1	86,3	87,3
Fryslân	100,0	101,3	99,1	98,1	92,5

Bron: Provincies Groningen, Fryslân

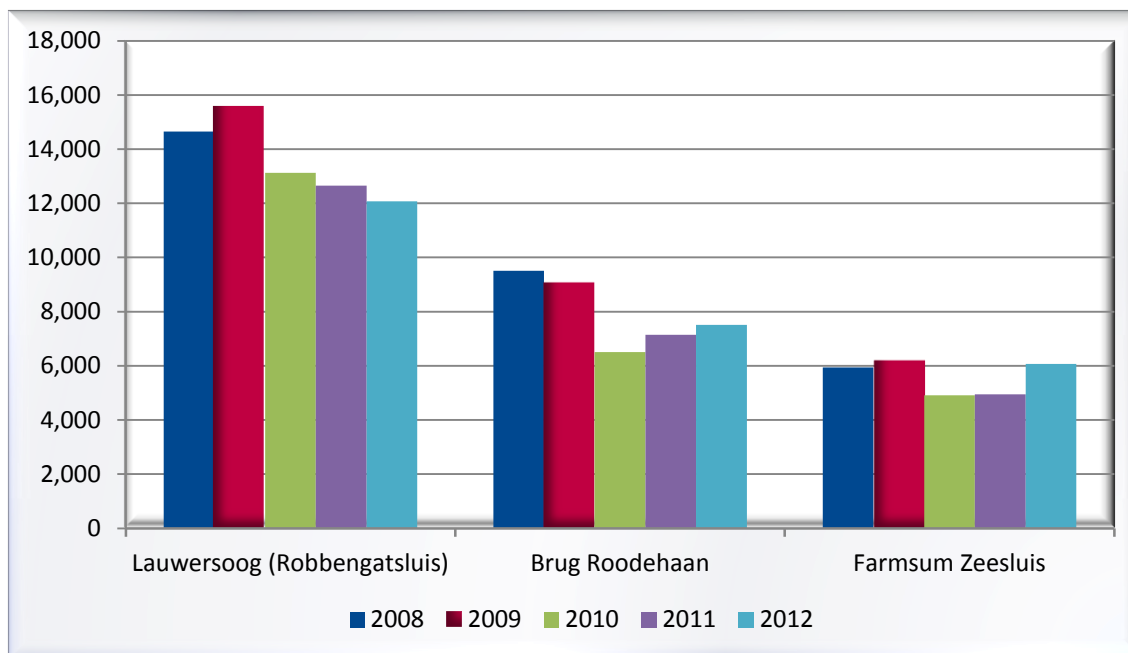
Op de volgende pagina's zijn overzichten per provincie gepresenteerd van de bruggen en sluisen waar over de laatste jaren de meeste passages hebben plaatsgevonden.

7.5.2 Samenvatting brug- en sluisstellingen

In Groningen is het aantal passages bij bruggen en sluisen iets toegenomen (+1%) en komt daarmee weer bijna op het niveau van 2010. In Fryslân is er sprake van een daling van de brug- en sluispassages. Het geheel is gedaald met zo'n 5,6%. Dit is in lijn met een dalende trend sinds 2008. De cijfers van Fryslân dienen met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden echter, aangezien van 7 bruggen en/of sluisen geen cijfers bekend zijn voor dit jaar. Deze zijn dus ook niet meegenomen in bovenstaande berekening.

7.5.3 Brug- en sluisstellingen in Groningen

Grafiek 48: De drie drukste passagepunten in Groningen, 2008-2012 (waarvan data bekend zijn)

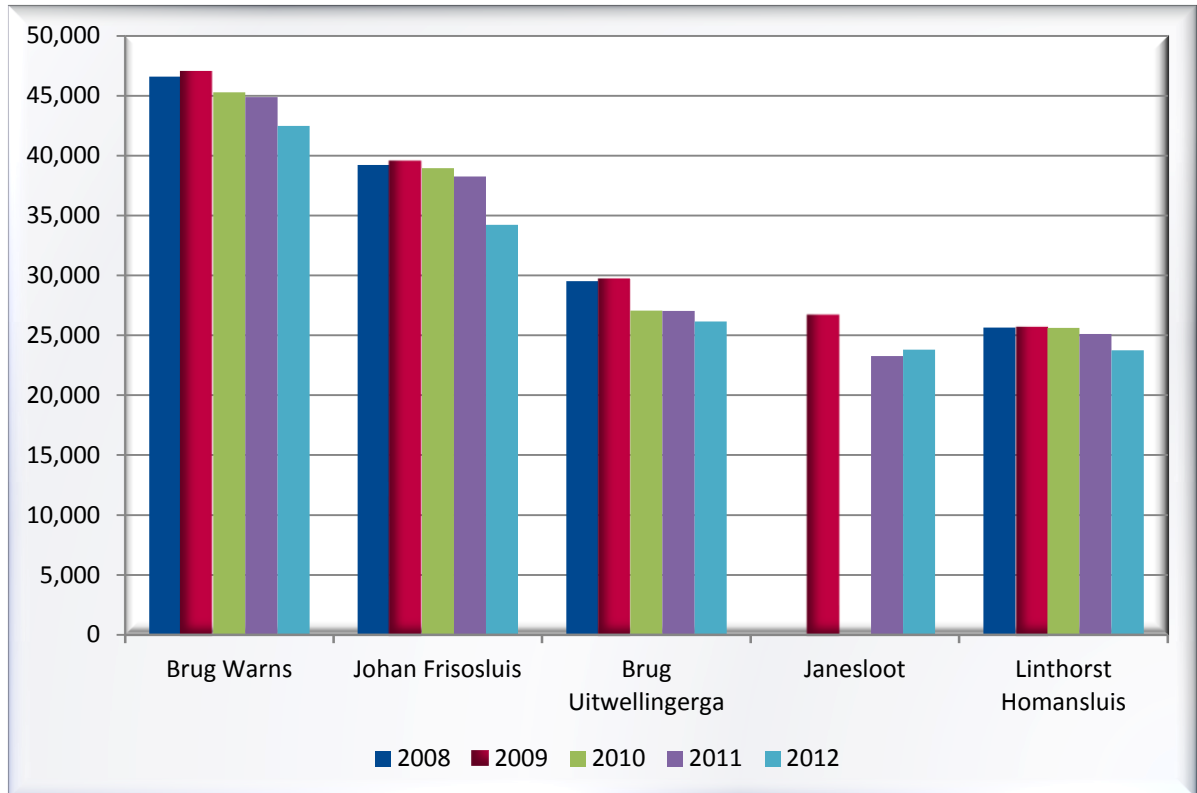

Bron: Provincie Groningen

De Robbengatsluis is net als in voorgaande jaren het drukste passagepunt in Groningen. Het aantal passages bij deze sluis is wel iets gedaald ten opzichte van afgelopen jaar, en daarmee wordt de dalende trend sinds 2010 gecontinueerd. Brug Roodehaan en de Farmsum Zeesluis laten echter een stijging van het aantal geregistreerde passages zien, net als het jaar ervoor.

7.5.4 Brug- en sluisstellingen in Fryslân

Grafiek 49: De vijf drukste passagepunten in Fryslân, 2008-2012 (waarvan data bekend zijn)

Bron: Provinsje Fryslân

Grafiek 49 geeft de 5 drukste passagepunten van Fryslân weer. In lijn met de dalende trend in de afgelopen jaren hebben 4 van deze bruggen en/of sluisen te maken gehad met minder passages vergeleken met het jaar ervoor. Alleen Janeslout liet een hele lichte stijging zien. Gekeken naar de overige brug- en sluisstellingen in Fryslân is te zien dat bij 6 bruggen en/of sluisen er een lichte stijging te zien is en bij 7 bruggen en/of sluisen is het aantal passages licht gedaald.

8 Dagattracties

In dit hoofdstuk komen de bezoekersaantallen van dagattracties in de provincies Fryslân en Groningen aan bod. De cijfers met betrekking tot de dagattracties komen rechtstreeks uit de Toerisme Monitor Fryslân en Groningen database en zijn verwerkt in verschillende tabellen.

De toeristische dagattracties zijn ingedeeld in de categorieën: ambachten, attractieparken, dierentuinen, kartbanen, musea, zwembaden/sportcomplexen en overige attracties. Over het algemeen geldt dat alleen dagattracties zijn opgenomen waarvoor een toegangsprijs moet worden betaald, anders vindt er geen registratie van het aantal bezoekers plaats. Daarnaast wordt voor opname in het Toerisme Monitor Fryslân en Groningen–bestand een minimum van 500 bezoekers per jaar gehanteerd.

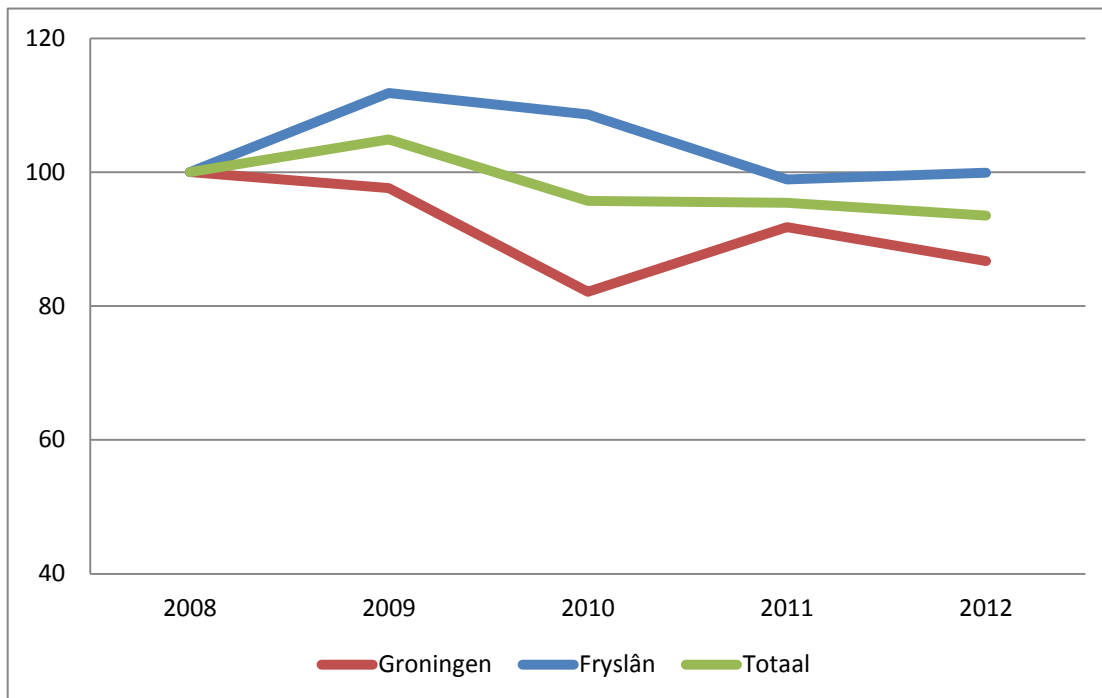
Doordat niet alle dagattracties jaarlijks de vragenlijst terugsturen kan er moeilijk worden vastgesteld hoeveel mensen op jaarbasis een dagattractie hebben bezocht. Elk jaar zijn er dagattracties die geen gegevens beschikbaar stellen. Om dit probleem te omzeilen worden in de berekening van het aantal bezoekers van dagattracties alleen de bedrijven meegenomen die de afgelopen vijf jaar voor elk jaar gerespondeerd hebben. Deze bezoekersaantallen zijn vervolgens geïndexeerd. Ongeveer 50% van alle geregistreerde dagattracties heeft gedurende de laatste vijf jaar, ieder jaar, de bezoekersaantallen doorgegeven. Aangezien veel van de grote bedrijven jaarlijks reageren, is de dekking wel groter dan deze 50%.

8.1. Samenvatting dagattracties

Binnen de groep die de afgelopen 5 jaar voor elk jaar cijfers heeft aangeleverd zijn in 2012 in totaal iets meer dan 3,2 miljoen bezoekers geregistreerd. In 2011 was dit bijna 3,3 miljoen, oftewel een daling van zo'n 2% (grafiek 50 en 51). Worden alle bedrijven die voor 2012 gerespondeerd hebben meegenomen in de totaalberekening dan ligt het bezoekerstotaal op bijna 4,3 miljoen. Dit relatief forse verschil is te verklaren doordat toch enkele van de grote bedrijven (rondom de 200.000 bezoekers) niet voor elk jaar hebben gerespondeerd.

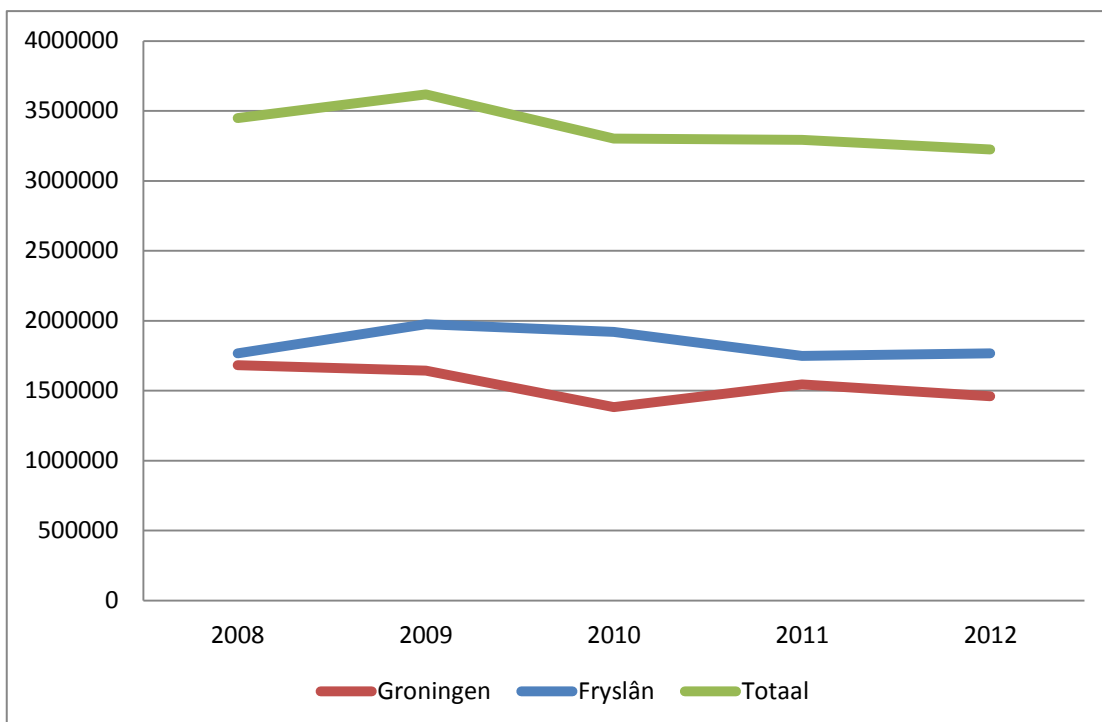
In Groningen lag het bezoekersaantal binnen de groep die de afgelopen 5 jaar voor elk jaar cijfers heeft aangeleverd op bijna 1,5 miljoen bezoekers (een daling van bijna 5,1% t.o.v. 2011). In Fryslân lag dit aantal op bijna 1,8 miljoen bezoekers (een lichte stijging van ongeveer 1% t.o.v. 2011).

Grafiek 50: Index bezoekersaantallen in Groningen, Fryslân en totaal (periode 2008-2012, index is 2008)

De dip in 2010 voor Groningen, wat betreft de ontwikkeling van bezoekersaantallen (grafiek 51), wordt veroorzaakt door een, in verhouding tot andere jaren, lager uitvallend bezoekersaantal voor het Groninger museum.

Grafiek 51: Bezoekersaantallen in Groningen, Fryslân en totaal 2008-2012

Tabel 14: Aantal dagattracties met meer dan 500 bezoekers in Groningen, Fryslân en totaal, 2012

	Groningen	Fryslân	Totaal
Attractiepark (A)	2	7	9
Ambacht (B)	1	7	8
Dierentuin (D)	1	3	4
Kartbaan (KA)	2	4	6
Museum (M)	48	93	141
Overig (O)	12	28	40
Sportcomplex / Zwembad (S)	2	14	16
Totaal	68	156	224

Er staan in de Toerisme Monitor voor Groningen 68 organisaties geregistreerd met een dagrecreatieve functie. Voor Fryslân zijn dit er 156. Ongeveer tweederde van het totaal van de bedrijven met een dagrecreatieve functie betreft een museum.

8.2. Top 10 dagattracties per provincie

Tabel 15: Tien beste bezochte dagattracties in Groningen, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Holland Casino Groningen	308.403	265.001	243.611	240.455	235.989
Stichting Recreatie Nienoord	304.000	295.000	220.890	230.000	230.000
Zwemparadijs Tropiqua	219.006	221.202	226.905	226.905	213.500
Fontana Bad Nieuweschans	200.000	202.900	200.800	204.200	204.500
Groninger Museum	257.416	227.700	88.469	214.000	180.000
Zeehondencrèche	140.000	*	*	*	96.320
Landgoed Fraylemaborg	76.037	82.527	68.789	65.492	92.295
Stichting Vesting Bourtange	80.000	84.000	85.000	101.300	76.760
De Theefabriek	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Nederlands Stripmuseum	39.000	41.000	43.000	41.000	40.318

*Geen data bekend

Tabel 16: Tien beste bezochte dagattracties in Fryslân , 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	300.000	380.000	350.000	300.000	300.000
Recreatiebad De Blauwe Golf	266.000	*	*	260.000	266.000
AquaZoo Fryslân	185.000	165.000	155.000	160.000	185.000
Bezoekerscentrum Appelscha	150.000	184.000	180.000	150.000	150.000
Kinderboerderij De Naturij	145.000	110.000	120.000	130.000	145.000
Sportfondsen Zwembad de Dobe	78.000	67.343	66.251	*	78.000
Natuurmuseum Fryslân	59.864	37.792	48.667	79.143	59.864
Vuurtoren Ameland	59.500	64.500	64.500	*	59.500
Tresoar	58.188	48.183	49.671	52.000	58.188
Zwembad Wettervlecke	54.000	57.000	55.000	*	54.000

*Geen data bekend

Bijlage 1: Gehanteerde definities

Onderstaande definities zijn ontleend aan het CBS:

Hotel

Een accommodatie met slaappleatsen voor logiesverstrekking in overwegend een- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast een persoon die overnacht in de desbetreffende accommodatie en een passant iemand die niet blijft overnachten. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice.

Motel

Een locatie langs de snelweg met aan elkaar geschakelde kamers met de deuren aan een parkeerplaats of gemeenschappelijke ruimte voor logiesverstrekking tegen boeking per nacht.

Pension

Een accommodatie waarin overwegend logies verstrekt wordt tegen boeking anders dan per nacht, waar eventueel maaltijden, kleine eetwaren en dranken worden verstrekt aan gasten doch, in tegenstelling tot een hotel, niet aan passanten.

Appartement met hoteldienstverlening

Appartement waarbij gedurende het verblijf het appartement schoon wordt gehouden worden en de bedden opgemaakt.

Jeugdaccommodatie

Jeugdhotel en jeugdherberg

Een jeugdhotel is een hotel voor overwegend jeugdige gasten met slaapgelegenheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen. Een jeugdherberg is een accommodatie voor overwegend jeugdige gasten met slaapgelegenheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.

Bed & Breakfast/Logies en ontbijt

Particuliere woning waar men kan overnachten en ontbijten.

Kampeerterein

Een terrein of een deel van een terrein met toeristische slaappleatsen, waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's, stacaravans, tenthuisjes of trekkershutten.

Huisjescomplex

Een terrein met een aantal zomerhuisjes, (vakantie-)bungalows of (vakantie-)appartementen, die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn.

Appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening, worden niet als huisjescomplex beschouwd maar als (appartementen)hotel. Appartementen zonder hoteldienstverlening, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw, worden beschouwd als bungalow of zomerhuisje.

Groepsaccommodatie

Accommodatie met logiesverstrekking overwegend aan personen in groepsverband (geen

gezinsverband) met slaapgelegenheid in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten die gasten mogelijk met vreemden moeten delen.

Onder groepsaccommodaties worden verstaan:

- kampeerboerderijen
- (kinder)vakantiehuizen
- kamphuizen/scoutinghuizen
- natuurvriendenhuizen
- tentenkampen
- logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra of maneges.

Mengvorm

In de praktijk komen de logiesvormen vaak in combinatie voor. Wordt een combinatie aangetroffen van hotel/pension met een andere logiesvorm, waarbij de slaappleatscapaciteit in beide sectoren boven de gestelde waarnemingsgrens ligt, dan wordt de accommodatie beschouwd en behandeld als twee accommodaties.

Bij een mengvorm van kampeerterreinen, huisjescomplexen en/of groepsaccommodaties worden alleen die onderdelen waargenomen die boven de waarnemingsgrens liggen.

Open accommodatie

Logiesaccommodatie die in de betrokken maand geopend is voor gasten. Sluiting kan voorkomen door bijvoorbeeld seizoen, verbouwing of persoonlijke omstandigheden.

Slaapplaats

Ieder bed of andere ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Alle eenpersoonsbedden of andere eenpersoonsslaapplaatsen in hotels en pensions worden als één slaapplaats geteld; tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld. Bijzetbedden in hotels en bedden in dependances worden niet meegeteld.

Bij huisjesterreinen en groepsaccommodaties worden alle eenpersoonsbedden of andere eenpersoonsslaapplaatsen als één slaapplaats geteld; tweepersoonsbedden worden als twee slaapplaatsen geteld.

Slaapplaatsen in vast verhuurde huisjes of bungalows tellen niet mee. Op kampeerterreinen telt een standplaats voor vijf slaapplaatsen. Slaapplaatsen op vaste standplaatsen tellen niet mee.

Bijlage 2: Tabellenboek

Tabel 1	— Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Groningen, 2008-2012	87
Tabel 2	— Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Fryslân, 2008-2012	88
Tabel 3	— Werkgelegenheid Watersport Fryslân, 2008-2012	91
Tabel 4	— Hotels, Pensions: Aantal bedrijven, 2008-2012	92
Tabel 5	— Hotels, Pensions: Aantal bedden, 2008-2012.....	92
Tabel 6	— Hotels, Pensions: Aantal overnachtingen, 2008-2012	93
Tabel 7	— Logies en ontbijt: Aantal bedrijven, 2008-2012	94
Tabel 8	— Logies en ontbijt: Som van bedden, 2008-2012	94
Tabel 9	— Logies en ontbijt: Aantal overnachtingen, 2008-2012.....	95
Tabel 10	— Kampeerterreinen: Aantal bedrijven, 2008-2012	96
Tabel 11	— Kampeerterreinen: Aantal standplaatsen, 2008-2012	96
Tabel 12	— Kampeerterreinen: Aantal toeristische standplaatsen, 2008-2012	97
Tabel 13	— Kampeerterreinen: Aantal vaste standplaatsen, 2008-2012	97
Tabel 14	— Kampeerterreinen: Aantal overnachtingen toer. standplaatsen, 2008-2012 .	98
Tabel 15	— Kampeerterreinen: Aantal overnachtingen vaste standplaatsen, 2008-2012.....	98
Tabel 16	— Recreatiewoningen: Aantal bedrijven, 2008-2012	99
Tabel 17	— Recreatiewoningen: Aantal recreatiewoningen: 2008-2012	99
Tabel 18	— Recreatiewoningen: Aantal verhuurwoningen, 2008-2012	100
Tabel 19	— Recreatiewoningen: Aantal tweede woningen, 2008-2012	100
Tabel 20	— Recreatiewoningen: Aantal overnachtingen verhuurwoningen, 2008-2012.....	101
Tabel 21	— Recreatiewoningen: Aantal overnachtingen tweede woningen, 2008-2012	101
Tabel 22	— Groepsaccommodaties: Aantal bedrijven, 2008-2012	102
Tabel 23	— Groepsaccommodaties: Aantal bedden, 2008-2012.....	102
Tabel 24	— Groepsaccommodaties: Aantal overnachtingen, 2008-2012	103
Tabel 25	— Jachthavens: Aantal jachthavens, 2008-2012	104

Tabel 26	— Jachthavens: Totaal aantal ligplaatsen, 2008-2012	104
Tabel 27	— Jachthavens: Totaal aantal passantenligplaatsen, 2008-2012	105
Tabel 28	— Jachthavens: Totaal aantal vaste ligplaatsen, 2008-2012	105
Tabel 29	— Jachthavens: Aantal verhuurde vaste ligplaatsen, 2008-2012.....	106
Tabel 30	— Jachthavens: Aantal overnachtingen, 2008-2012	106
Tabel 31	— Jachtverhuur: Totaal aantal bedrijven, 2008-2012	107
Tabel 32	— Jachtverhuur: Totaal aantal verhuurboten, 2008-2012.....	107
Tabel 33	— Jachtverhuur: Totaal aantal kajuitmotorboten, 2008-2012	108
Tabel 34	— Jachtverhuur: Totaal aantal kajuitzeilboten, 2008-2012.....	108
Tabel 35	— Jachtverhuur: Totaal aantal openzeilboten, 2008-2012	109
Tabel 36	— Jachtverhuur: Totaal aantal open motorboten, 2008-2012	109
Tabel 37	— Jachtverhuur: Totaal aantal platbodems, 2008-2012	110
Tabel 38	— Jachtverhuur: Totaal aantal rondvaartboten, 2008-2012	110
Tabel 39	— Jachtverhuur: Aantal overnachtingen kajuitmotorboten, 2008-2012.....	111
Tabel 40	— Jachtverhuur: Aantal overnachtingen kajuitzeilboten, 2008-2012	111
Tabel 41	— Brug- en sluisstellingen: passages Groningen, 2008-2012.....	112
Tabel 42	— Brug- en sluisstellingen: passages Fryslân, 2008-2012.....	113
Tabel 43	— Bezoekcijfers dagattracties Groningen, 2008-2012	114
Tabel 44	— Bezoekcijfers dagattracties Fryslân, 2008-2012	116
Tabel 45	— Beschrijving SBI-codes Recreatie en Toerisme	120
Tabel 46	— Beschrijving SBI-codes Watersport.....	123

Tabel 1 — Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Groningen, 2008-2012

Fulltime + Parttime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	1.611	1.615	1.799	2.012	1.886
Detailhandel/groothandel	556	575	549	530	524
Horeca	8.207	8.230	7.985	8.432	8.622
Logiesverstrekking	1.509	1.511	1.579	1.594	1.740
Overig	1.365	1.358	1.338	1.326	1.383
Sport	713	751	772	809	831
Vervoer	917	970	921	962	963
Totaal R&T-sector	14.877	15.010	14.943	15.666	15.950
Groningen totaal	261.998	274.281	274.836	281.055	281.493
% R&T	5,7%	5,5%	5,4%	5,6%	5,7%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Fulltime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	1.059	1.145	1.275	1.380	1.356
Detailhandel/groothandel	402	421	409	384	381
Horeca	3.910	4.018	4.088	4.300	4.422
Logiesverstrekking	956	993	1.060	1.067	1.172
Overig	962	971	878	854	937
Sport	410	451	474	488	505
Vervoer	742	765	709	799	798
Totaal R&T-sector	8.441	8.764	8.894	9.271	9.571
Groningen totaal	211.995	226.435	227.196	231.682	231.870
% R&T	4,0%	3,9%	3,9%	4,0%	4,1%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Parttime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	552	470	524	632	530
Detailhandel/groothandel	154	154	139	146	143
Horeca	4.297	4.212	3.897	4.132	4.200
Logiesverstrekking	553	518	519	527	568
Overig	403	387	460	473	447
Sport	303	299	298	321	326
Vervoer	174	205	212	163	165
Totaal R&T-sector	6.436	6.246	6.050	6.394	6.379
Groningen totaal	50.003	47.846	47.640	49.373	49.623
% R&T	12,9%	13,1%	12,7%	13,0%	12,9%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Tabel 2 — Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Fryslân, 2008-2012

Fulltime + Parttime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	1.250	1.330	1.380	1.410	1.430
Detailhandel/groothandel	860	850	840	840	830
Horeca	8.450	8.400	8.330	8.070	8.090
Logiesverstreking	3.750	3.670	3.630	3.640	3.570
Overig	3.130	3.030	2.870	2.780	2.710
Sport	1.250	1.330	1.360	1.330	1.320
Vervoer	1.110	1.080	1.050	1.050	1.040
Totaal R&T-sector	19.800	19.690	19.460	19.110	18.990
Fryslân totaal	291.470	293.440	289.320	287.830	287.070
% R&T	6,8%	6,7%	6,7%	6,6%	6,6%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Fulltime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	964	1.026	1.035	1.034	1.078
Detailhandel/groothandel	648	645	632	627	606
Horeca	4.226	4.247	4.248	4.231	4.099
Logiesverstreking	2.400	2.352	2.355	2.327	2.219
Overig	2.437	2.339	2.201	2.145	2.057
Sport	774	793	834	801	811
Vervoer	868	844	815	828	813
Totaal R&T-sector	12.317	12.246	12.120	11.992	11.683
Fryslân totaal	231.518	232.082	228.102	228.908	227.119
% R&T	5,3%	5,3%	5,3%	5,2%	5,1%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Parttime banen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Cultuur, recreatie en amusement	285	304	340	373	354
Detailhandel/groothandel	212	201	208	211	219
Horeca	4.215	4.154	4.084	3.839	3.992
Logiesverstrekking	1.349	1.322	1.271	1.310	1.349
Overig	689	696	671	636	649
Sport	475	534	530	526	511
Vervoer	240	236	231	220	226
Totaal R&T-sector	7.465	7.446	7.334	7.115	7.300
Fryslân totaal	59.205	60.384	57.594	58.653	59.648
% R&T	12,6%	12,3%	12,7%	12,1%	12,2%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Tabel 3 — Werkgelegenheid Watersport Fryslân, 2008-2012

Fulltime + Parttime					
	2008	2009	2010	2011	2012
Jachthavens	322	338	338	283	287
Bootverhuur	498	483	469	446	426
Zeilscholen	97	101	107	90	96
Passagiersvaart	522	487	470	498	514
Jachtwerven	2.060	1.966	1.838	1.724	1.731
Overige watersportgebonden industrie	445	440	406	411	384
Watersportgebonden handel en diensten	398	410	398	389	382
Totaal	4.342	4.226	4.025	3.842	3.821

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Fulltime (15+ uren)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Jachthavens	246	251	258	214	231
Bootverhuur	315	306	304	298	274
Zeilscholen	63	65	67	64	55
Passagiersvaart	395	375	358	405	414
Jachtwerven	1.898	1.806	1.690	1.600	1.602
Overige watersportgebonden industrie	397	393	366	372	345
Watersportgebonden handel en diensten	311	320	298	291	289
Totaal	3.625	3.515	3.341	3.243	3.209

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Parttime (15- uren)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Jachthavens	76	87	80	69	56
Bootverhuur	183	178	165	149	152
Zeilscholen	34	36	40	26	41
Passagiersvaart	127	112	112	93	100
Jachtwerven	162	161	148	125	130
Overige watersportgebonden industrie	48	47	40	40	40
Watersportgebonden handel en diensten	87	90	100	98	93
Totaal	716	711	684	599	612

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerking ETFI

Tabel 4 — Hotels, Pensions: Aantal bedrijven, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	23	23	23	22	20
Groningen-Haren	17	17	18	18	18
Oost-Groningen	29	29	29	28	28
West-Groningen	22	22	22	21	21
Noordoost-Fryslân	34	34	34	33	33
Noordwest-Fryslân	37	38	38	36	36
Waddeneilanden	58	58	58	58	58
Zuidoost-Fryslân	18	18	18	18	18
Zuidwest-Fryslân	60	60	60	59	59
Groningen	91	91	92	89	87
Fryslân	207	208	208	204	204
Totaal	298	299	300	293	291

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 5 — Hotels, Pensions: Aantal bedden, 2008-2012

Som van bedden					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	666	668	692	670	635
Groningen-Haren	1.753	1.827	1.955	2.085	2.106
Oost-Groningen	1.177	1.185	1.190	1.175	1.169
West-Groningen	301	328	340	345	345
Noordoost-Fryslân	701	701	702	649	668
Noordwest-Fryslân	1.240	1.324	1.323	1.296	1.289
Waddeneilanden	3.746	3.764	3.764	3.806	3.939
Zuidoost-Fryslân	1.385	1.385	1.385	1.385	1.380
Zuidwest-Fryslân	1.779	1.765	1.765	1.731	1.750
Groningen	3.897	4.008	4.177	4.275	4.255
Fryslân	8.851	8.939	8.939	8.867	9.026
Totaal	12.748	12.947	13.116	13.142	13.281

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 6 — Hotels, Pensions: Aantal overnachtingen, 2008-2012

Som van overnachtingen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	84	84	91	97	97
Groningen-Haren	281	279	300	324	327
Oost-Groningen	134	136	134	149	133
West-Groningen	27	26	26	30	26
Noordoost-Fryslân	80	80	79	80	86
Noordwest-Fryslân	171	169	159	182	188
Waddeneilanden	527	520	502	504	511
Zuidoost-Fryslân	213	221	213	210	206
Zuidwest-Fryslân	219	216	207	217	208
Groningen	526	525	550	599	584
Fryslân	1.209	1.206	1.161	1.194	1.199
Totaal	1.735	1.731	1.711	1.793	1.783

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 7 — Logies en ontbijt: Aantal bedrijven, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	26	26	26	25	26
Groningen-Haren	20	20	20	21	21
Oost-Groningen	27	27	27	27	27
West-Groningen	30	30	29	29	29
Noordoost-Fryslân	52	53	53	53	52
Noordwest-Fryslân	71	71	70	73	72
Waddeneilanden	23	23	23	23	23
Zuidoost-Fryslân	50	50	50	51	51
Zuidwest-Fryslân	87	88	89	89	90
Groningen	103	103	102	102	103
Fryslân	283	285	285	289	288
Totaal	386	388	387	391	391

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 8 — Logies en ontbijt: Som van bedden, 2008-2012

Som van bedden					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	127	135	135	127	134
Groningen-Haren	98	98	98	100	100
Oost-Groningen	201	201	201	199	199
West-Groningen	132	128	121	117	125
Noordoost-Fryslân	263	263	273	295	282
Noordwest-Fryslân	388	392	385	398	398
Waddeneilanden	208	206	206	206	209
Zuidoost-Fryslân	224	224	227	232	230
Zuidwest-Fryslân	526	539	537	548	553
Groningen	558	562	555	543	558
Fryslân	1.609	1.624	1.628	1.679	1.672
Totaal	2.167	2.186	2.183	2.222	2.230

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 9 — Logies en ontbijt: Aantal overnachtingen, 2008-2012

Som van overnachtingen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	11	11	11	12	13
Groningen-Haren	5	5	5	5	5
Oost-Groningen	14	13	11	13	13
West-Groningen	6	6	6	6	6
Noordoost-Fryslân	12	13	13	15	17
Noordwest-Fryslân	29	27	27	31	33
Waddeneilanden	27	27	28	28	27
Zuidoost-Fryslân	5	6	6	6	5
Zuidwest-Fryslân	31	34	30	31	38
Groningen	36	35	33	35	38
Fryslân	104	107	103	111	120
Totaal	140	143	137	146	158

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 10 — Kampeerterreinen: Aantal bedrijven, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	16	16	16	16	16
Groningen-Haren	4	4	4	4	4
Oost-Groningen	51	50	50	48	49
West-Groningen	36	36	35	34	34
Noordoost-Fryslân	53	54	55	56	56
Noordwest-Fryslân	39	39	39	39	40
Waddeneilanden	54	54	54	54	54
Zuidoost-Fryslân	73	72	71	69	69
Zuidwest-Fryslân	125	125	125	125	126
Groningen	107	106	105	102	103
Fryslân	344	344	344	343	345
Totaal	451	450	449	445	448

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 11 — Kampeerterreinen: Aantal standplaatsen, 2008-2012

Totaal aantal standplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	1.065	1.060	1.067	1.060	1.060
Groningen-Haren	259	259	259	259	260
Oost-Groningen	3.472	3.457	3.454	3.496	3.588
West-Groningen	2.332	2.354	2.294	2.268	2.225
Noordoost-Fryslân	2.584	2.606	2.592	2.732	2.770
Noordwest-Fryslân	2.007	2.001	2.006	2.015	1.998
Waddeneilanden	6.828	6.732	6.769	6.931	6.934
Zuidoost-Fryslân	3.769	3.803	3.801	3.683	3.664
Zuidwest-Fryslân	10.032	10.035	10.112	10.190	10.267
Groningen	7.128	7.130	7.074	7.083	7.133
Fryslân	25.220	25.177	25.280	25.551	25.633
Totaal	32.348	32.307	32.354	32.634	32.766

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 12 — Kampeerterreinen: Aantal toeristische standplaatsen, 2008-2012

Totaal aantal toeristische standplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	615	615	620	573	573
Groningen-Haren	203	203	203	223	224
Oost-Groningen	1.734	1.724	1.724	1.801	1.864
West-Groningen	1.593	1.602	1.564	1.608	1.580
Noordoost-Fryslân	1.418	1.445	1.425	1.582	1.624
Noordwest-Fryslân	1.206	1.201	1.203	1.195	1.175
Waddeneilanden	3.803	3.804	3.804	4.017	4.022
Zuidoost-Fryslân	2.076	2.077	2.073	2.093	2.039
Zuidwest-Fryslân	4.146	4.133	4.199	4.392	4.493
Groningen	4.145	4.144	4.111	4.205	4.241
Fryslân	12.649	12.660	12.704	13.279	13.353
Totaal	16.794	16.804	16.815	17.484	17.594

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 13 — Kampeerterreinen: Aantal vaste standplaatsen, 2008-2012

Totaal aantal vaste standplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	450	445	447	487	487
Groningen-Haren	56	56	56	36	36
Oost-Groningen	1.738	1.733	1.730	1.695	1.724
West-Groningen	739	752	730	660	645
Noordoost-Fryslân	1.166	1.161	1.167	1.150	1.146
Noordwest-Fryslân	801	800	803	820	823
Waddeneilanden	3.025	2.928	2.965	2.914	2.912
Zuidoost-Fryslân	1.693	1.726	1.728	1.590	1.625
Zuidwest-Fryslân	5.886	5.902	5.913	5.798	5.774
Groningen	2.983	2.986	2.963	2.878	2.892
Fryslân	12.571	12.517	12.576	12.272	12.280
Totaal	15.554	15.503	15.539	15.150	15.172

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 14 — Kampeerterreinen: Aantal overnachtingen toeristische standplaatsen, 2008-2012

Som van overnachtingen toeristische standplaatsen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	41	42	42	53	59
Groningen-Haren	17	17	17	21	20
Oost-Groningen	154	155	168	114	119
West-Groningen	216	219	213	248	239
Noordoost-Fryslân	119	77	89	118	116
Noordwest-Fryslân	92	90	101	88	73
Waddeneilanden	437	459	452	395	370
Zuidoost-Fryslân	229	237	221	225	240
Zuidwest-Fryslân	533	579	554	589	565
Groningen	428	434	439	437	437
Fryslân	1.409	1.442	1.417	1.416	1.364
Totaal	1.837	1.875	1.856	1.852	1.800

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 15 — Kampeerterreinen: Aantal overnachtingen vaste standplaatsen, 2008-2012

Som van overnachtingen vaste standplaatsen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	62	62	64	63	62
Groningen-Haren	11	11	11	7	7
Oost-Groningen	256	245	244	237	265
West-Groningen	137	136	132	120	116
Noordoost-Fryslân	226	222	221	209	211
Noordwest-Fryslân	124	123	114	124	129
Waddeneilanden	576	558	566	555	562
Zuidoost-Fryslân	321	329	324	305	302
Zuidwest-Fryslân	1.080	1.089	1.116	1.105	1.089
Groningen	465	454	450	427	449
Fryslân	2.327	2.321	2.341	2.297	2.293
Totaal	2.793	2.775	2.792	2.724	2.742

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 16 — Recreatiewoningen: Aantal bedrijven, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	5	5	5	4	4
Groningen-Haren	1	1	1	1	1
Oost-Groningen	9	9	9	13	13
West-Groningen	8	8	7	7	7
Noordoost-Fryslân	23	23	24	25	26
Noordwest-Fryslân	13	13	13	15	16
Waddeneilanden	69	69	69	70	71
Zuidoost-Fryslân	11	11	11	11	13
Zuidwest-Fryslân	60	60	60	63	65
Groningen	23	23	22	25	25
Fryslân	176	176	177	184	191
Totaal	199	199	199	209	216

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 17 — Recreatiewoningen: Aantal recreatiewoningen: 2008-2012

Som van aantal recreatiewoningen (verhuur + tweede woning)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	182	182	182	182	182
Groningen-Haren	267	267	269	271	271
Oost-Groningen	969	979	983	984	984
West-Groningen	464	464	463	440	440
Noordoost-Fryslân	732	750	770	774	774
Noordwest-Fryslân	661	662	662	704	704
Waddeneilanden	3,641	3,664	3,688	3,705	3,705
Zuidoost-Fryslân	739	741	745	745	745
Zuidwest-Fryslân	2,779	2,863	2,870	2,870	2,870
Groningen	1,882	1,892	1,897	1,877	1,877
Fryslân	8,552	8,680	8,735	8,798	8,798
Totaal	10,434	10,572	10,632	10,675	10,675

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 18 — Recreatiewoningen: Aantal verhuurwoningen, 2008-2012

Som van aantal verhuurwoningen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	154	153	155	154	146
Groningen-Haren	20	20	20	20	20
Oost-Groningen	474	478	464	508	492
West-Groningen	184	182	181	181	181
Noordoost-Fryslân	612	636	633	641	650
Noordwest-Fryslân	195	195	195	196	199
Waddeneilanden	3,641	3,664	3,688	3,705	3,705
Zuidoost-Fryslân	251	255	257	262	271
Zuidwest-Fryslân	844	843	851	839	836
Groningen	832	833	820	863	839
Fryslân	5,543	5,593	5,624	5,643	5,661
Totaal	6,375	6,426	6,444	6,506	6,500

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 19 — Recreatiewoningen: Aantal tweede woningen, 2008-2012

Som van aantal tweede woningen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	28	29	27	28	36
Groningen-Haren	247	247	249	251	251
Oost-Groningen	495	501	519	476	492
West-Groningen	280	282	282	259	259
Noordoost-Fryslân	120	114	137	133	124
Noordwest-Fryslân	466	467	467	508	505
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Zuidoost-Fryslân	488	486	488	483	474
Zuidwest-Fryslân	1,935	2,020	2,019	2,031	2,034
Groningen	1,050	1,059	1,077	1,014	1,038
Fryslân	3,009	3,087	3,111	3,155	3,137
Totaal	4,059	4,146	4,188	4,169	4,175

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 20 — Recreatiewoningen: Aantal overnachtingen verhuurwoningen, 2008-2012

Som van overnachtingen verhuurwoningen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	16	16	14	14	14
Groningen-Haren	*	*	*	*	*
Oost-Groningen	304	291	280	281	278
West-Groningen	124	117	112	118	119
Noordoost-Fryslân	387	423	401	410	425
Noordwest-Fryslân	60	51	52	49	48
Waddeneilanden	2,344	2,413	2,406	2,402	2,329
Zuidoost-Fryslân	140	120	120	116	120
Zuidwest-Fryslân	520	521	530	586	581
Groningen	443	424	407	414	410
Fryslân	3,451	3,528	3,509	3,562	3,503
Totaal	3,894	3,952	3,915	3,976	3,913

* door het zeer beperkte aantal verhuurbedrijven kunnen er i.v.m. geen respons voor deze regio geen aantallen worden getoond.

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 21 — Recreatiewoningen: Aantal overnachtingen tweede woningen, 2008-2012

Som van overnachtingen tweede woningen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	3	3	3	3	4
Groningen-Haren	25	25	25	25	25
Oost-Groningen	50	50	52	48	49
West-Groningen	28	28	28	26	26
Noordoost-Fryslân	12	11	14	13	12
Noordwest-Fryslân	47	47	47	51	51
Waddeneilanden					
Zuidoost-Fryslân	49	49	49	48	47
Zuidwest-Fryslân	194	202	202	203	203
Groningen	105	106	108	101	104
Fryslân	301	309	311	316	314
Totaal	406	415	419	417	418

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 22 — Groepsaccommodaties: Aantal bedrijven, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	4	4	4	4	4
Groningen-Haren	2	2	2	2	2
Oost-Groningen	11	11	11	12	12
West-Groningen	9	9	9	8	8
Noordoost-Fryslân	21	21	21	21	21
Noordwest-Fryslân	7	7	7	7	7
Waddeneilanden	88	88	88	86	86
Zuidoost-Fryslân	21	21	21	21	21
Zuidwest-Fryslân	51	51	51	51	51
Groningen	26	26	26	26	26
Fryslân	188	188	188	186	186
Totaal	214	214	214	212	212

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 23 — Groepsaccommodaties: Aantal bedden, 2008-2012

Som van aantal bedden					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	104	104	104	104	104
Groningen-Haren	137	137	138	138	138
Oost-Groningen	461	451	451	485	485
West-Groningen	539	539	539	549	537
Noordoost-Fryslân	638	636	636	636	632
Noordwest-Fryslân	496	512	512	524	524
Waddeneilanden	5.966	5.956	5.971	5.850	5.756
Zuidoost-Fryslân	1.488	1.488	1.488	1.481	1.480
Zuidwest-Fryslân	3.413	3.349	3.369	3.327	3.302
Groningen	1.241	1.231	1.232	1.276	1.264
Fryslân	12.001	11.941	11.976	11.818	11.694
Totaal	13.242	13.172	13.208	13.094	12.958

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 24 — Groepsaccommodaties: Aantal overnachtingen, 2008-2012

Som van overnachtingen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	4	4	4	4	4
Groningen-Haren	20	20	18	16	16
Oost-Groningen	35	35	32	27	29
West-Groningen	16	17	17	21	25
Noordoost-Fryslân	20	22	24	26	23
Noordwest-Fryslân	51	53	50	43	41
Waddeneilanden	511	532	518	481	430
Zuidoost-Fryslân	99	94	92	83	71
Zuidwest-Fryslân	235	222	212	190	215
Groningen	75	76	71	68	74
Fryslân	916	923	897	823	780
Totaal	991	999	968	891	854

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 25 — Jachthavens: Aantal jachthavens, 2008-2012

Som van aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	9	9	9	9	9
Groningen-Haren	3	3	3	3	3
Oost-Groningen	20	20	20	20	20
West-Groningen	11	11	11	12	12
Noordoost-Fryslân	26	26	26	26	26
Noordwest-Fryslân	52	52	52	51	51
Waddeneilanden	4	4	4	4	4
Zuidoost-Fryslân	13	13	13	13	13
Zuidwest-Fryslân	130	130	130	131	131
Groningen	43	43	43	44	44
Fryslân	225	225	225	225	225
Totaal	268	268	268	269	269

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 26 — Jachthavens: Totaal aantal ligplaatsen, 2008-2012

Som van totaal aantal ligplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	956	956	956	956	912
Groningen-Haren	693	693	693	643	696
Oost-Groningen	1.699	1.699	1.581	1.474	1.460
West-Groningen	1.349	1.350	1.350	1.415	1.422
Noordoost-Fryslân	3.863	3.869	3.919	3.798	3.717
Noordwest-Fryslân	6.434	6.434	6.434	6.436	6.407
Waddeneilanden	672	672	672	672	702
Zuidoost-Fryslân	2.317	2.317	2.284	2.734	2.717
Zuidwest-Fryslân	17.904	17.886	17.867	18.050	18.025
Groningen	4.697	4.698	4.580	4.488	4.490
Fryslân	31.190	31.178	31.176	31.690	31.568
Totaal	35.887	35.876	35.756	36.178	36.058

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 27 — Jachthavens: Totaal aantal passantenligplaatsen, 2008-2012

Som van totaal aantal passantenligplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	303	303	303	303	256
Groningen-Haren	75	75	75	80	133
Oost-Groningen	470	470	470	415	376
West-Groningen	283	283	283	313	243
Noordoost-Fryslân	437	437	477	400	415
Noordwest-Fryslân	1.144	1.144	1.144	1.218	1.291
Waddeneilanden	542	542	542	542	592
Zuidoost-Fryslân	113	113	111	106	114
Zuidwest-Fryslân	2.425	2.425	2.428	2.470	2.556
Groningen	1.131	1.131	1.131	1.111	1.008
Fryslân	4.661	4.661	4.702	4.736	4.968
Totaal	5.792	5.792	5.833	5.847	5.976

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 28 — Jachthavens: Totaal aantal vaste ligplaatsen, 2008-2012

Som van totaal aantal vaste ligplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	653	653	653	653	656
Groningen-Haren	618	618	618	563	563
Oost-Groningen	1.229	1.229	1.111	1.059	1.084
West-Groningen	1.066	1.067	1.067	1.102	1.179
Noordoost-Fryslân	3.426	3.432	3.442	3.398	3.302
Noordwest-Fryslân	5.290	5.290	5.290	5.218	5.116
Waddeneilanden	130	130	130	130	110
Zuidoost-Fryslân	2.204	2.204	2.173	2.628	2.603
Zuidwest-Fryslân	15.479	15.461	15.439	15.580	15.469
Groningen	3.566	3.567	3.449	3.377	3.482
Fryslân	26.529	26.517	26.474	26.954	26.600
Totaal	30.095	30.084	29.923	30.331	30.082

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 29 — Jachthavens: Aantal verhuurde vaste ligplaatsen, 2008-2012

Som van aantal verhuurde vaste ligplaatsen					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	621	632	619	611	590
Groningen-Haren	562	562	562	561	558
Oost-Groningen	875	871	760	672	664
West-Groningen	953	954	964	989	1.076
Noordoost-Fryslân	2.866	2.867	2.913	2.925	2.889
Noordwest-Fryslân	4.670	4.648	4.638	4.545	4.449
Waddeneilanden	129	129	129	125	104
Zuidoost-Fryslân	1.820	1.820	1.684	2.124	2.104
Zuidwest-Fryslân	14.147	14.041	13.865	14.052	13.955
Groningen	3.011	3.019	2.905	2.833	2.888
Fryslân	23.632	23.505	23.229	23.771	23.501
Totaal	26.643	26.524	26.134	26.604	26.389

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 30 — Jachthavens: Aantal overnachtingen, 2008-2012

Som van overnachtingen vaste ligplaatsen (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	31	32	31	31	30
Groningen-Haren	28	28	28	28	28
Oost-Groningen	44	44	38	34	33
West-Groningen	48	48	48	49	54
Noordoost-Fryslân	143	143	146	146	144
Noordwest-Fryslân	234	232	232	227	222
Waddeneilanden	6	6	6	6	5
Zuidoost-Fryslân	91	91	84	106	105
Zuidwest-Fryslân	707	702	693	703	698
Groningen	151	151	145	142	144
Fryslân	1.182	1.175	1.161	1.189	1.175
Totaal	1.332	1.326	1.307	1.330	1.319

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 31 — Jachtverhuur: Totaal aantal bedrijven, 2008-2012

Som van totaal aantal bedrijven					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemmond	2	2	2	2	2
Groningen-Haren	2	2	2	2	2
Oost-Groningen	8	8	8	8	8
West-Groningen	4	4	4	4	4
Noordoost-Fryslân	14	14	14	14	14
Noordwest-Fryslân	32	32	32	33	34
Waddeneilanden	2	3	3	3	3
Zuidoost-Fryslân	7	7	7	8	8
Zuidwest-Fryslân	119	121	121	122	122
Groningen	16	16	16	16	16
Fryslân	174	177	177	180	181
Totaal	190	193	193	196	197

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 32 — Jachtverhuur: Totaal aantal verhuurboten, 2008-2012

Som van totaal aantal verhuurboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemmond	12	12	12	13	13
Groningen-Haren	13	13	13	17	17
Oost-Groningen	23	23	23	28	34
West-Groningen	6	6	6	9	23
Noordoost-Fryslân	105	105	94	100	123
Noordwest-Fryslân	376	379	389	407	427
Waddeneilanden	0	0	0	2	2
Zuidoost-Fryslân	91	91	81	76	76
Zuidwest-Fryslân	2.070	2.124	2.121	2.005	2.067
Groningen	54	54	54	67	87
Fryslân	2.642	2.699	2.685	2.590	2.695
Totaal	2.696	2.753	2.739	2.657	2.782

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 33 — Jachtverhuur: Totaal aantal kajuitmotorboten, 2008-2012

Som van totaal aantal kajuitmotorboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	0	0	0	0	0
Groningen-Haren	0	0	0	0	0
Oost-Groningen	21	21	21	21	18
West-Groningen	0	0	0	0	0
Noordoost-Fryslân	29	29	29	28	28
Noordwest-Fryslân	130	131	139	138	143
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Zuidoost-Fryslân	64	64	54	49	49
Zuidwest-Fryslân	461	470	473	500	497
Groningen	21	21	21	21	18
Fryslân	684	694	695	715	717
Totaal	705	715	716	736	735

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 34 — Jachtverhuur: Totaal aantal kajuitzeilboten, 2008-2012

Som van totaal aantal kajuitzeilboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	0	0	0	0	0
Groningen-Haren	0	0	0	0	0
Oost-Groningen	0	0	0	0	0
West-Groningen	0	0	0	0	0
Noordoost-Fryslân	5	5	5	5	10
Noordwest-Fryslân	20	21	23	23	35
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Zuidoost-Fryslân	0	0	0	0	0
Zuidwest-Fryslân	394	402	400	385	363
Groningen	0	0	0	0	0
Fryslân	419	428	428	413	408
Totaal	419	428	428	413	408

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 35 — Jachtverhuur: Totaal aantal openzeilboten, 2008-2012

Som van totaal aantal open zeilboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	12	12	12	13	13
Groningen-Haren	13	13	13	13	13
Oost-Groningen	2	2	2	2	1
West-Groningen	6	6	6	6	6
Noordoost-Fryslân	63	63	52	49	41
Noordwest-Fryslân	160	160	160	166	167
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Zuidoost-Fryslân	26	26	26	26	26
Zuidwest-Fryslân	1.046	1.070	1.070	930	909
Groningen	33	33	33	34	33
Fryslân	1.295	1.319	1.308	1.171	1.143
Totaal	1.328	1.352	1.341	1.205	1.176

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 36 — Jachtverhuur: Totaal aantal open motorboten, 2008-2012

Som van totaal aantal open motorboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	*	*	*	*	0
Groningen-Haren	*	*	*	*	0
Oost-Groningen	*	*	*	*	12
West-Groningen	*	*	*	*	14
Noordoost-Fryslân	*	*	*	*	31
Noordwest-Fryslân	*	*	*	*	24
Waddeneilanden	*	*	*	*	0
Zuidoost-Fryslân	*	*	*	*	0
Zuidwest-Fryslân	*	*	*	*	107
Groningen	*	*	*	*	26
Fryslân	*	*	*	*	162
Totaal	*	*	*	*	188

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 37 — Jachtverhuur: Totaal aantal platbodems, 2008-2012

Som van totaal aantal platbodems					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	0	0	0	0	0
Groningen-Haren	0	0	0	0	0
Oost-Groningen	0	0	0	0	0
West-Groningen	0	0	0	0	0
Noordoost-Fryslân	8	8	8	3	3
Noordwest-Fryslân	66	67	67	72	50
Waddeneilanden	0	0	0	0	0
Zuidoost-Fryslân	1	1	1	1	1
Zuidwest-Fryslân	169	182	178	188	189
Groningen	0	0	0	0	0
Fryslân	244	258	254	264	243
Totaal	244	258	254	264	243

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 38 — Jachtverhuur: Totaal aantal rondvaartboten, 2008-2012

Som van totaal aantal rondvaartboten					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond	*	*	*	0	0
Groningen-Haren	*	*	*	4	4
Oost-Groningen	*	*	*	5	3
West-Groningen	*	*	*	3	3
Noordoost-Fryslân	*	*	*	15	10
Noordwest-Fryslân	*	*	*	8	8
Waddeneilanden	*	*	*	2	2
Zuidoost-Fryslân	*	*	*	0	0
Zuidwest-Fryslân	*	*	*	2	2
Groningen	*	*	*	12	10
Fryslân	*	*	*	27	22
Totaal	*	*	*	39	32

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 39 — Jachtverhuur: Aantal overnachtingen kajuitmotorboten, 2008-2012

Aantal overnachtingen kajuitmotorboten (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond					
Groningen-Haren					
Oost-Groningen	12	12	12	10	13
West-Groningen					
Noordoost-Fryslân	9	9	9	9	8
Noordwest-Fryslân	51	49	53	41	54
Waddeneilanden					
Zuidoost-Fryslân	30	30	25	22	22
Zuidwest-Fryslân	207	212	209	178	192
Groningen	12	12	12	10	13
Fryslân	298	301	296	251	277
Totaal	309	313	308	260	290

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 40 — Jachtverhuur: Aantal overnachtingen kajuitzeilboten, 2008-2012

Aantal overnachtingen kajuitzeilboten (x1000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Eemsmond					
Groningen-Haren					
Oost-Groningen					
West-Groningen					
Noordoost-Fryslân					
Noordwest-Fryslân	6	6	6	6	9
Waddeneilanden					
Zuidoost-Fryslân					
Zuidwest-Fryslân	102	98	96	101	106
Groningen					
Fryslân	108	104	102	106	116
Totaal	108	104	102	106	116

Bron: ETFI, Toerisme Monitor Fryslân en Groningen

Tabel 41 — Brug- en sluisstellingen: passages Groningen, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Brug Roodehaan	9.503	9.051	6.502	7.143	7.516
De Groeve Noord	2.561	4.352	3.159	2.272	2.753
De Groeve Zuid	2.321	3.668	2.680	1.852	2.499
Dorkwerdersluis	6.116	6.653	5.251	5.548	5.936
Eexterbrug	*	*	895	*	*
Euvelgunnerbrug	3.499	3.489	3.309	3.184	2.483
Farmsum zeesluis	5.935	6.180	4.909	4.946	6.072
Gaarkeuken	7.328	7.651	6.276	6.880	6.070
Hunsingoersluis	1.354	1.627	1.114	1.186	1.262
Kinderverlatenbrug	677	400	351	264	245
Lauwersoog (Robbengatsluis)	14.647	15.538	13.124	12.648	12.073
Lalleweer	*	*	*	*	*
Meedenerbrug	*	*	978	*	*
Oostersluis	7.446	7.853	6.721	6.322	6.063
Rengersbrug	1.788	2.347	2.419	2.345	2.237
Boterdiepbrug	417	355	180	270	332
Slochtersluis	330	319	304	*	197
Hoendiep (Briltil) (Fanerbrug)	*	*	*	*	142

Bron: Provincie Groningen, 2012

*Geen data bekend

Tabel 42 — Brug- en slustellingen: passages Fryslân, 2008-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
Meineslootbrug	18.401	25.299	22.058	20.813	*
Brug Oudeschouw	15.323	15.998	14.746	14.808	13.866
Damsluis	*	1.053	1.284	1.339	3.218
Brug Follega	26.945	32.568	31.380	30.739	23.171
Brug Warns	46.605	46.907	45.288	44.879	42.476
Brug Heerenzijl	31.531	30.625	28.837	27.435	*
Hooddambrug	11.288	15.708	*	*	*
Janesloot	*	26.698	*	23.266	23.791
Johan Frisosluis	39.212	39.496	38.962	38.246	34.214
Klaarkampsterbrug	*	*	11.248	10.252	11.577
Linthorst Homansluis	25.642	25.695	25.620	25.110	23.742
Brug Aldeboarn	2.571	2.504	2.557	2.545	*
Nieuwe Lemstersluis	14.260	11.591	16.122	15.779	*
Princes Margrietsluis	26.463	27.180	26.306	20.848	*
Nije Sansleatbrege	15.567	17.731	15.044	15.643	17.458
Scharsterbrug	21.334	17.756	19.355	18.386	19.190
Sudergoabrêge	22.161	21.510	21.697	21.816	21.609
Tjerk Hiddessluizen	11.952	13.789	12.810	11.489	*
Brug Uitwellingerga	29.513	29.697	27.063	27.026	26.154
Willem Loresluis	14.756	13.056	15.553	15.536	15.799
Sluis Gorredijk	*	*	*	*	2.941
v. Panhuysbrug	*	*	*	*	5.781
Stationsbrêge	*	*	*	*	11.436
Rottumerbrug	*	*	*	*	8.323

Bron: Provincie Fryslân 2012

*Geen data bekend

Tabel 43 — Bezoekcijfers dagattracties Groningen, 2008-2012

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Museum Sint Bernardushof	Aduard	Museum (M)	6.000	7.500	*	6.600	6.850
Museum Stad Appingedam	Appingedam	Museum (M)	5.229	6.706	9.673	14.942	10.051
Fontana Nieuweschans	Bad Nieuweschans	Overig (O)	200.000	202.900	200.800	204.200	204.500
Streekmuseum De Oude Wolden	Bellingwolde	Museum (M)	1.965	3.221	*	2.906	1.798
B en B & Ambachtelijk Zadelmakerij Museum	Bellingwolde	Museum (M)	*	*	*	*	*
Rondvaart- en partyboot Dekker	Blijham	Overig (O)	*	*	*	15.000	9.000
Museum Lammert Boerma	Borgercompagnie	Museum (M)	1.800	1.300	1.100	*	900
Stichting Vesting Bourtange	Bourtange	Museum (M)	80.000	84.000	85.000	101.300	76.760
Museum en Zeeaquarium Delfzijl	Delfzijl	Museum (M)	15.390	15.311	16.352	17.981	18.375
Abrahams mosterdmakerij	Eenrum	Ambacht (B)	7.500	7.500	7.500	*	*
Kaarsenmakerij Wilhelmus	Eenrum	Overig (O)	35.000	44.500	44.500	*	*
Museum Wierdenland	Ezinge	Museum (M)	3.000	7.073	7.770	7.019	6.840
Holland Casino Groningen	Groningen	Overig (O)	308.403	265.001	243.611	240.455	235.989
Groninger Museum	Groningen	Museum (M)	257.416	227.700	88.469	214.000	180.000
Nederlands Stripmuseum	Groningen	Museum (M)	39.000	41.000	43.000	41.000	40.318
Martinitoren	Groningen	Overig (O)	35.711	42.005	40.000	40.000	40.000
Noordelijk Scheepvaartmuseum	Groningen	Museum (M)	23.530	54.423	26.975	22.243	28.066
Universiteitsmuseum	Groningen	Museum (M)	15.015	15.500	15.000	16.000	15.500
Grafisch Museum	Groningen	Museum (M)	4.910	6.733	6.858	7.045	6.370
Euro Kartracing Groningen	Groningen	Kartbaan (KA)	*	*	*	*	*
Kinder Party Centrum Apekooi	Groningen	Attractiepark (A)	*	*	*	*	*
Hortus Haren	Haren	Overig (O)	38.085	27.160	29.700	57.000	22.000
Reinhart Orchideeën	Haren	Overig (O)	15.000	15.000	*	*	10.000
Klokkengieterijmuseum	Heiligerlee	Museum (M)	4.755	5.902	*	7.089	3.026
Museum 'Slag bij Heiligerlee'	Heiligerlee	Museum (M)	3.078	4.099	*	2.918	1.855
Nationaal Bus Museum	Hoogezand	Museum (M)	20.630	21.265	21.107	18.706	20.383
De Theefabriek	Houwerzijl	Museum (M)	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Stichting Nienoord	Leek	Attractiepark (A)	304.000	295.000	220.890	230.000	230.000
Nationaal Rijtuigmuseum	Leek	Museum (M)	15.088	17.536	15.230	14.730	11.000
Landgoed Verhildersum	Leens	Museum (M)	20.410	15.200	18.700	22.750	25.876
Abel Tasmankabinet	Lutjegast	Museum (M)	1.000	1.000	*	890	*
Museumboerderij Hermans	Midwolda	Museum (M)	*	*	*	*	*
Schilder- en bakkerijmuseum 't Steenhuus	Niebert	Museum (M)	3.050	2.750	*	2.858	2.564
De Leeuwenborg Recreatie BV	Nieuw-Scheemda	Overig (O)	*	*	*	19.000	8.500

*Geen data bekend

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Kapiteinshuis Pekela	Nieuwe Pekela	Museum (M)	1.158	650	*	903	1.195
Kinderwagenmuseum	Nieuwolda	Museum (M)	1.750	1.500	1.000	800	500
Nederlands Strijkijzer-Museum	Noordbroek	Museum (M)	900	900	*	*	*
Kostuummuseum De Gouden Leeuw	Noordhorn	Museum (M)	4.900	4.900	*	2.800	2.800
Landbouwmuseum 't Rieuw	Nuis	Museum (M)	2.530	3.100	*	2.798	3.086
Radio-Speelgoedmuseum	Onstwedde	Museum (M)	1.227	1.120	1.208	1.256	1.350
Slaait'nhoes	Onstwedde	Museum (M)	*	*	*	*	*
Vestingmuseum Oudeschans	Oudeschans	Museum (M)	1.500	1.250	*	750	800
Zeehondencrèche	Pieterburen	Dierentuin (D)	140.000	*	*	*	96.320
Domies Toen Botanische Tuin	Pieterburen	Overig (O)	6.600	6.780	6.980	6.256	6.043
Koffie- en winkelmuseum	Pieterburen	Museum (M)	*	*	*	*	*
Waddencentrum Pieterburen	Pieterburen	Overig (O)	*	*	*	*	*
Groninger Schaatsmuseum	Sappemeer	Museum (M)	330	550	475	*	450
Camping De Bronzen Eik	Sellingen	Overig (O)	*	*	*	800	900
Landgoed Fraeylemaborg	Slochteren	Museum (M)	76.037	82.527	68.789	65.492	92.295
Boerderij Museum Duurswold	Slochteren	Museum (M)	1.450	1.550	600	1.650	1.050
Museumspoorlijn STAR	Stadskanaal	Museum (M)	31.500	25.177	28.630	20.322	26.167
Streekhistorisch Centrum	Stadskanaal	Museum (M)	4.420	4.326	3.718	3.456	3.800
Sport- & vakantiepark Het Pagedal	Stadskanaal	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Klooster Ter Apel	Ter Apel	Museum (M)	34.368	36.986	33.558	37.085	32.442
Wonderwereld	Ter Apel	Museum (M)	39.000	39.000	*	*	*
Menkemaborg	Uithuizen	Museum (M)	25.156	23.172	23.096	22.576	21.176
Museum 1939-1945	Uithuizen	Museum (M)	*	*	*	*	*
Oudheidkamer Uithuizermeeden	Uithuizermeeden	Museum (M)	1.643	1.600	1.565	*	*
Subtropisch Zwemparadijs Tropiqua	Veendam	Sportcomplex / Zwembad (S)	219.006	221.202	226.905	226.905	213.500
Veenkoloniaal Museum	Veendam	Museum (M)	28.841	27.321	27.003	23.000	23.771
Indoor Kartracing Veendam	Veendam	Kartbaan (KA)	*	*	*	*	*
Pensioen "Stee en Stoetje"	Vriescheloo	Overig (O)	*	*	*	1.000	300
Openluchtmuseum Het Hoogeland	Warffum	Museum (M)	11.788	14.468	15.976	14.814	15.725
Spoorwegattributen-expositie	Waterhuizen	Museum (M)	400	400	500	*	550
Porselein Dierenpark	Wildervank	Museum (M)	*	*	*	*	*
Museum Stoomgemeaal Winschoten	Winschoten	Museum (M)	2.700	2.700	*	1.700	1.250
Stichting Kinderboek Cultuurbezit	Winsum	Museum (M)	835	1.017	963	*	900
Visserijmuseum	Zoutkamp	Museum (M)	4.510	5.000	5.974	5.204	3.937

*Geen data bekend

Tabel 44 — Bezoekcijfers dagattracties Fryslân, 2008-2012

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Bonifatiuskapel	Dokkum	Museum (M)	11.000	12.396	*	*	11.000
Kinderboerderij Anna Zijlstrahoeve	Dokkum	Attractiepark (A)	10.300	15.000	10.000	*	10.300
Streekmuseum Het Admiraliteitshuis	Dokkum	Museum (M)	5.170	4.878	4.658	4.690	5.170
Sportvisserij Dageraad	Dokkum	Overig (O)	3.000	4.100	3.223	*	3.000
Natuurmuseum Dokkum	Dokkum	Museum (M)	604	1.412	1.715	3.137	604
Tolhuisbad	Dokkum	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	151.403	151.194	*	*
Kinderboerderij De Natuurij	Drachten	Dierentuin (D)	145.000	110.000	120.000	130.000	145.000
Museum Dr8888	Drachten	Museum (M)	17.000	10.100	9.000	12.000	17.000
Karmelklooster De Welle	Drachten	Overig (O)	*	18.000	*	*	*
	Drachten	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Fries landbouwmuseum	Earnewâld	Museum (M)	13.000	20.000	17.500	11.700	13.000
It Kokelhûs fan Jan en Sjut	Earnewâld	Museum (M)	485	1.201	620	720	485
De Twirre / De Stripe / Annage	Earnewâld	Museum (M)	*	5.800	5.800	*	*
D'Elf Ieken	Elsloo	Overig (O)	1.800	*	*	2.000	1.800
Stichting Aldfaers Erf Route	Exmorra	Museum (M)	31.474	31.500	32.500	32.500	31.474
Schierstins	Feanwâlden	Museum (M)	3.836	5.465	4.694	4.337	3.836
Eise Eisinga Planetarium	Franeker	Museum (M)	44.484	46.029	45.416	46.649	44.484
Museum Martena	Franeker	Museum (M)	9.500	9.107	9.000	9.000	9.500
Kaatsmuseum	Franeker	Museum (M)	650	1.500	1.100	1.200	650
Museum Opsterlan	Gorredijk	Museum (M)	2.550	*	2.550	2.550	2.550
TIP Gorredijk	Gorredijk	Museum (M)	*	3.900	3.960	*	*
Mineralogisch Museum	Grou	Museum (M)	1.000	1.392	960	987	1.000
Museum De Trije Gritenijen	Grou	Museum (M)	600	986	1.348	600	600
Openlucht zwembad De Sawn Stjerren	Hallum	Sportcomplex / Zwembad (S)	34.170	41.893	36.439	*	34.170
Themapark De Spitkeet	Harkema	Museum (M)	10.000	9.200	10.000	10.000	10.000
Gemeentemuseum Het Hannemahuis	Harlingen	Museum (M)	9.458	8.504	8.368	9.000	9.458
Harlinger Aardewerk Museum	Harlingen	Museum (M)	*	500	*	*	*
Houtbouwmuseum De Helling	Heeg	Museum (M)	*	*	*	*	*
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	Heerenveen	Sportcomplex / Zwembad (S)	300.000	380.000	350.000	300.000	300.000
Museum Belvédère	Heerenveen	Museum (M)	37.000	39.000	45.000	43.000	37.000
Museum Willem van Haren	Heerenveen	Museum (M)	10.500	9.107	10.414	9.500	10.500
De Vries Indoor Karting	Heerenveen	Kartbaan (KA)	*	*	*	*	*
Glasblazer Jip	Heerenveen	Ambacht (B)	*	*	*	*	*
Klokmakerij Den Heyer	Heerenveen	Ambacht (B)	*	*	*	*	*
Pronkkeamer Abe Lenstra Stadion	Heerenveen	Museum (M)	*	*	*	*	*

*Geen databekend

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Het Eerste Friese Schaatsmuseum	Hindeloopen	Museum (M)	20.000	22.000	22.000	20.000	20.000
Museum Hindeloopen	Hindeloopen	Museum (M)	7.235	6.533	6.671	7.228	7.235
Vuurtoren Ameland	Hollum	Overig (O)	59.500	64.500	64.500	*	59.500
Reddingsmuseum Abraham Fock	Hollum	Museum (M)	17.000	65.000	69.000	18.500	17.000
Cultuur-Historisch Museum Sorgdrager	Hollum	Museum (M)	11.500	11.630	11.739	*	11.500
Korenmolen De Verwachting Ameland	Hollum	Museum (M)	6.500	*	*	*	6.500
Doe- en Kijk-centrum Nooitgedagt	IJlst	Museum (M)	3.035	3.930	4.106	*	3.035
Molen De Rat	IJlst	Overig (O)	*	*	*	*	*
Epema-State	IJsbrechtum	Museum (M)	*	4.300	5.200	*	*
Dekema State	Jelsum	Museum (M)	7.022	7.019	11.856	9.072	7.022
Stichting Museum Joure	Joure	Museum (M)	22.757	22.276	23.608	23.360	22.757
De Stienen Flier	Joure	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Strijkijzermuseum Bouten van Boudje	Kaart	Museum (M)	*	*	*	*	*
Oudheidkamer Mr. Andreae	Kollum	Museum (M)	566	554	610	602	566
Zwembad 'It Paradyske'	Kollum	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Zwemcentrum Kollum	Kollum	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Kazemattenmuseum	Kornwerderzand	Museum (M)	12.090	10.929	14.055	14.500	12.090
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	Leeuwarden	Sportcomplex / Zwembad (S)	266.000	*	*	260.000	266.000
AquaZoo Fryslân	Leeuwarden	Dierentuin (D)	185.000	165.000	155.000	160.000	185.000
Natuurmuseum Fryslân	Leeuwarden	Museum (M)	59.864	37.792	48.667	79.143	59.864
Tresoar	Leeuwarden	Museum (M)	58.188	48.183	49.671	52.000	58.188
Princessehof Keramiekmuseum	Leeuwarden	Museum (M)	35.000	39.242	29.525	28.000	35.000
Fries Museum	Leeuwarden	Museum (M)	16.055	65.784	44.000	28.500	16.055
Verzetsmuseum Fryslân	Leeuwarden	Museum (M)	16.055	*	48.000	*	16.055
Museum Grutterswinkel	Leeuwarden	Museum (M)	14.220	17.350	15.300	14.150	14.220
Pakhuis Koophandel "t andere museum	Leeuwarden	Museum (M)	2.100	1.800	1.500	1.700	2.100
Holland Casino Leeuwarden	Leeuwarden	Overig (O)	*	*	*	*	*
Indoor Karting Leeuwarden	Leeuwarden	Kartbaan (KA)	*	*	*	15.000	*
Museum Lemster Fiifgea	Lemmer	Museum (M)	1.227	1.827	1.734	1.750	1.227
Duikmuseum Lemmer	Lemmer	Museum (M)	*	*	*	*	*
Museum Oold Ark	Makkinga	Museum (M)	2.650	1.800	*	2.245	2.650
Aardewerkfabriek Altena-Krooyenga	Makkum	Ambacht (B)	*	*	*	*	*
Koninklijke Tichelaar Makkum	Makkum	Ambacht (B)	*	30.000	*	*	*
De Seedykstertoer	Marrum	Overig (O)	*	*	*	15.875	*

*Geen data bekend

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Popta Slot - Heringa State	Marsum	Museum (M)	2.444	2.869	3.991	3.475	2.444
't Fiskershúske	Moddergat	Museum (M)	12.074	13.690	12.821	12.521	12.074
Scheepswerf en garnalenfabriek Moddergat	Moddergat	Museum (M)	12.074	*	*	*	12.074
Antiek Boerderij "De Marpleats"	Molkwerum	Museum (M)	*	*	*	*	*
Natuurcentrum Ameland	Nes	Museum (M)	47.000	91.475	94.374	48.000	47.000
Brandspuithuisje Ameland	Nes	Museum (M)	1.500	*	*	*	1.500
Korenmolen Phenix Ameland	Nes	Museum (M)	500	*	*	*	500
Laagveenderij Museum It Damshûs	Nij Beets	Museum (M)	8.436	9.494	10.545	9.712	8.436
Koerienmuseum	Nijemirdum	Museum (M)	*	*	*	*	*
Klompemuseum	Noardburgum	Museum (M)	7.873	8.560	8.685	7.486	7.873
Nationaal Vlechtmuseum Noordwolde	Noordwolde	Museum (M)	11.900	9.965	9.000	10.500	11.900
Bezoekerscentrum Nationaal Park Alde Feanen	Oudega	Overig (O)	40.000	35.000	40.000	40.000	40.000
Sybrandy's Ontspanningspark	Oudemirdum	Attractiepark (A)	40.000	44.000	39.500	40.000	40.000
Informatiecentrum Mar en Klif	Oudemirdum	Museum (M)	15.000	32.968	30.000	15.151	15.000
De Hege Gerzen	Oudemirdum	Overig (O)	8.000	9.900	*	*	8.000
Paintballcentrum Bullet Factory	Oudwoude	Overig (O)	*	*	*	*	*
Theeschenkerij De Heale Moanne	Readtsjerk	Overig (O)	400	750	400	400	400
Activiteitenboerderij Fjouwerhusterpleats	Rohel	Attractiepark (A)	*	*	*	*	*
Bezoekerscentrum Schiermonnikoog	Schiermonnikoog	Museum (M)	40.000	50.000	50.000	40.000	40.000
Schiermonnikoog Schelpenmuseum Paal 14	Schiermonnikoog	Museum (M)	5.100	4.982	4.931	5.000	5.100
Technisch doe-centrum Aeolus	Sexbierum	Museum (M)	*	*	*	*	*
De Bildtse Slag	Sint Annaparochie	Overig (O)	*	60.000	62.000	*	*
Museum Stedhûs Sleat Fries	Sloten	Museum (M)	2.900	*	4.000	3.200	2.900
Scheepvaartmuseum	Sneek	Museum (M)	33.269	23.521	16.818	22.600	33.269
Stichting Talant Kinderboerderij It Buthus	Sneek	Attractiepark (A)	19.000	22.465	18.062	15.062	19.000

* Geen data bekend

Bedrijfsnaam	Plaats	Categorie	2008	2009	2010	2011	2012
Het Nationale Modelspoormuseum	Sneek	Museum (M)	14.000	18.151	*	*	14.000
Slijterij Weduwe S. Joustra & Zn	Sneek	Ambacht (B)	2.000	3.950	3.950	2.500	2.000
Zwembad It Rak	Sneek	Sportcomplex / Zwembad (S)	*	*	*	*	*
Museum J. de Vries Haga	Sneek	Museum (M)	*	*	*	*	*
boterdrabbelkoekfabriek De Friese Sjees	Sneek	Ambacht (B)	*	4.500	*	*	*
Toankamer 't Ponthús	Stavoren	Museum (M)	*	1.000	*	*	*
Zwembad Wettervlecke	Surhuisterveen	Sportcomplex / Zwembad (S)	54.000	57.000	55.000	*	54.000
Munt- en Penningkabinet	Surhuisterveen	Museum (M)	500	945	1.003	1.000	500
Optiekmuseum	Surhuisterveen	Museum (M)	*	650	420	*	*
Nôtmûne Koartwâld	Surhuisterveen	Overig (O)	*	*	*	*	*
Kameleondorp Terherne	Terherne	Overig (O)	30.000	12.000	18.000	10.000	30.000
De Lindelaar	Terwispel	Overig (O)	1.000	*	*	964	1.000
Kaasboerderij De Deelen	Tijnje	Overig (O)	10.000	12.000	*	*	10.000
Nederlands Opel museum	Tijnje	Museum (M)	*	*	*	*	*
Fogelsangh-State	Veenklooster	Museum (M)	3.000	5.000	2.500	3.400	3.000
Landbouwmuseum De Brink	Veenklooster	Museum (M)	837	1.050	980	1.430	837
Informatiecentrum De Noordwester	Vlieland	Museum (M)	12.000	15.110	16.058	15.498	12.000
Stichting Museum Tromp's Huys	Vlieland	Museum (M)	6.500	4.710	6.569	6.500	6.500
Vuurtoren Vlieland	Vlieland	Overig (O)	*	10.500	*	*	*
Museum Sudwal en It Earmhûs	Warten	Museum (M)	700	*	575	575	700
Museum Ald Slot	Wergea	Museum (M)	2.700	2.016	*	2.781	2.700
Sportfondsen Zwembad de Dobe	West-Terschelling	Sportcomplex / Zwembad (S)	78.000	67.343	66.251	*	78.000
Gem. Centrum voor Natuur en Landschap	West-Terschelling	Museum (M)	20.313	24.500	20.724	25.000	20.313
Terschelling museum 't Behouden Huys	West-Terschelling	Museum (M)	13.000	14.500	14.000	15.500	13.000
Stichting Visserijmuseum 'Aike van Stien'	West-Terschelling	Museum (M)	1.098	1.372	1.425	1.300	1.098
Museum 'De Striid tsjin it Wetter'	Wommels	Museum (M)	*	700	*	*	*
Jopie Huisman Museum	Workum	Museum (M)	42.000	49.000	50.000	54.000	42.000
Kunsthuis Kort	Workum	Overig (O)	4.000	8.000	8.000	*	4.000
Museum voor Kerkelijke Kunst	Workum	Museum (M)	1.911	2.946	2.512	3.017	1.911
Museum Warkums Erfskip	Workum	Museum (M)	2.000	5.000	3.000	3.000	875
Molen 't Lam	Woudsend	Overig (O)	*	*	*	*	*

Tabel 45 — Beschrijving SBI-codes Recreatie en Toerisme

Sector	SBI 2008	Wegings-factor	Beschrijving 2008
Detailhandel/groothandel	45194	1	Handel in en reparatie van caravans
Detailhandel/groothandel	46492	1	Groothandel in watersportartikelen
Detailhandel/groothandel	46493	1	Groothandel in kampeerartikelen (geen caravans)
Detailhandel/groothandel	4730	0,1	Benzineservicestations
Detailhandel/groothandel	47642	1	Winkels in watersportartikelen
Detailhandel/groothandel	47643	1	Winkels in sportartikelen (geen watersport)
Detailhandel/groothandel	47644	1	Winkels in kampeerartikelen (geen caravans)
Detailhandel/groothandel	47722	0,3	Winkels in lederwaren en reisartikelen
Detailhandel/groothandel	47781	0,3	Winkels in fotografische artikelen
Logiesverstrekking	55101	1	Hotel restaurants
Logiesverstrekking	55102	1	Hotels (geen hotel-restaurants), pensions en conferentieoorden
Logiesverstrekking	55201	1	Verhuur van vakantiehuisjes en appartementen
Logiesverstrekking	55202	1	Jeugdherbergen en vakantiecampen
Logiesverstrekking	5530	1	Kampeerterreinen
Logiesverstrekking	5590	1	Overige logiesverstrekking
Horeca	56101	1	Restaurants
Horeca	56102	1	Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, eetkramen e.d.
Horeca	56103	1	IJssalons
Horeca	5630	1	Cafés
Vervoer	4910	0,1	Personenvervoer per spoor (geen tram of metro)
Vervoer	4932	0,1	Vervoer per taxi
Vervoer	49391	1	Ongeregeld personenvervoer over de weg
Vervoer	5010	0,5	Zee- en kustvaart (passagiersvaart en veerdiensten)
Vervoer	5030	0,1	Binnenvaart (passagiersvaart en veerdiensten)
Vervoer	5110	0,1	Personenvervoer door de lucht
Vervoer	5222	0,1	Dienstverlening voor vervoer over water
Vervoer	5223	0,1	Dienstverlening voor de luchtvaart
Vervoer	7911	1	Reisbemiddeling
Vervoer	7912	1	Reisorganisatie
Vervoer	7990	1	Informatieverstrekking op het gebied van toerisme en reserveringsbureaus

Bron: IPO: De Landelijke R&T Standaard. 2009

Sector	SBI 2008	Wegings-factor	Beschrijving 2008
Sport	85511	1	Zeil- en surfscholen
Sport	85519	0,3	Overig sport- en recreatieonderwijs
Sport	9311	0,3	Exploitatie van sportaccommodaties (zwembaden + overig)
Sport	93111	0,3	Exploitatie van zwembaden
Sport	93112	0,3	Exploitatie van sporthallen, -zalen, en gymzalen
Sport	93113	0,3	Exploitatie van sportvelden
Sport	93119	0,3	Exploitatie van overige sportaccommodaties
Sport	9312	0,3	Buitensport
Sport	93121	0,3	Veldvoetbal
Sport	93122	0,3	Veldsport in teamverband (geen voetbal)
Sport	93123	0,3	Atletiek
Sport	93124	0,3	Tennis
Sport	93125	0,3	Paardensport, inclusief maneges
Sport	93126	0,3	Wielersport
Sport	93127	0,3	Auto- en motorsport
Sport	93128	0,3	Wintersport
Sport	93129	0,3	Overige buitensport
Sport	9313	1	Fitnesscentra
Sport	9314	0,3	Binnensport
Sport	93141	0,3	Individuele zaalsport
Sport	93142	0,3	Zaalsport in teamverband
Sport	93143	0,3	Kracht- en vechtsport
Sport	93144	0,3	Bowlen, kegelen, biljarten e.d.
Sport	93145	0,3	Denksport
Sport	93146	0,3	Sportscholen
Sport	93149	0,3	Overige binnensport en omnisport
Sport	93151	0,3	Zwem- en onderwatersport
Sport	93152	0,3	Roei-, kano-, zeil- en surfsport e.d.
Sport	93191	0,3	Beroepssportlieden
Sport	93192	1	Hengelsport

Bron: IPO: De Landelijke R&T Standaard. 2009

Sector	SBI 2008	Wegings- factor	Beschrijving 2008
Cultuur, recreatie en amusement	5914	1	Bioscopen
Cultuur, recreatie en amusement	90011	1	Beoefening van podiumkunst
Cultuur, recreatie en amusement	90013	1	Circus en variété
Cultuur, recreatie en amusement	90041	1	Theaters en schouwburgen
Cultuur, recreatie en amusement	90042	1	Evenementenhallen
Cultuur, recreatie en amusement	91021	1	Musea
Cultuur, recreatie en amusement	91022	1	Kunstgalerieën en expositieruimten
Cultuur, recreatie en amusement	91041	1	Dieren en plantentuinen, kinderboerderijen
Cultuur, recreatie en amusement	91042	1	Natuurbehoud
Cultuur, recreatie en amusement	93211	1	Pret- en themaparken
Cultuur, recreatie en amusement	93212	1	Kermisattracties
Cultuur, recreatie en amusement	5914	1	Bioscopen
Cultuur, recreatie en amusement	90011	1	Beoefening van podiumkunst
Cultuur, recreatie en amusement	90013	1	Circus en variété
Cultuur, recreatie en amusement	90041	1	Theaters en schouwburgen
Cultuur, recreatie en amusement	90042	1	Evenementenhallen
Cultuur, recreatie en amusement	91021	1	Musea
Cultuur, recreatie en amusement	91022	1	Kunstgalerieën en expositieruimten
Cultuur, recreatie en amusement	91041	1	Dieren en plantentuinen, kinderboerderijen
Cultuur, recreatie en amusement	91042	1	Natuurbehoud
Overig	3012	1	Bouw van sport- en recreatievaartuigen
Overig	77111	0,1	Verhuur van personenauto's en lichte bedrijfsauto's (geen operational lease)
Overig	7712	0,3	Verhuur en lease van bestel en vrachtauto's, autobussen en campers
Overig	7721	1	Verhuur en lease van sport- en recreatieartikelen
Overig	7734	0,3	Verhuur en lease van schepen
Overig	8230	1	Organiseren van congressen en beurzen
Overig	92001	1	Loterijen en kansspelen
Overig	92009	1	Exploitatie van amusements- en speelautomaten
Overig	93299	1	Overige recreatie n.e.g. (geen jachthavens)
Overig	9604	1	Sauna's, solaria, baden e.d.
Overig	3012	1	Bouw van sport- en recreatievaartuigen
Overig	77111	0,1	Verhuur van personenauto's en lichte bedrijfsauto's (geen operational lease)
Overig	7712	0,3	Verhuur en lease van bestel en vrachtauto's, autobussen en campers
Overig	7721	1	Verhuur en lease van sport- en recreatieartikelen
Overig	7734	0,3	Verhuur en lease van schepen
Overig	8230	1	Organiseren van congressen en beurzen
Overig	92001	1	Loterijen en kansspelen
Overig	92009	1	Exploitatie van amusements- en speelautomaten

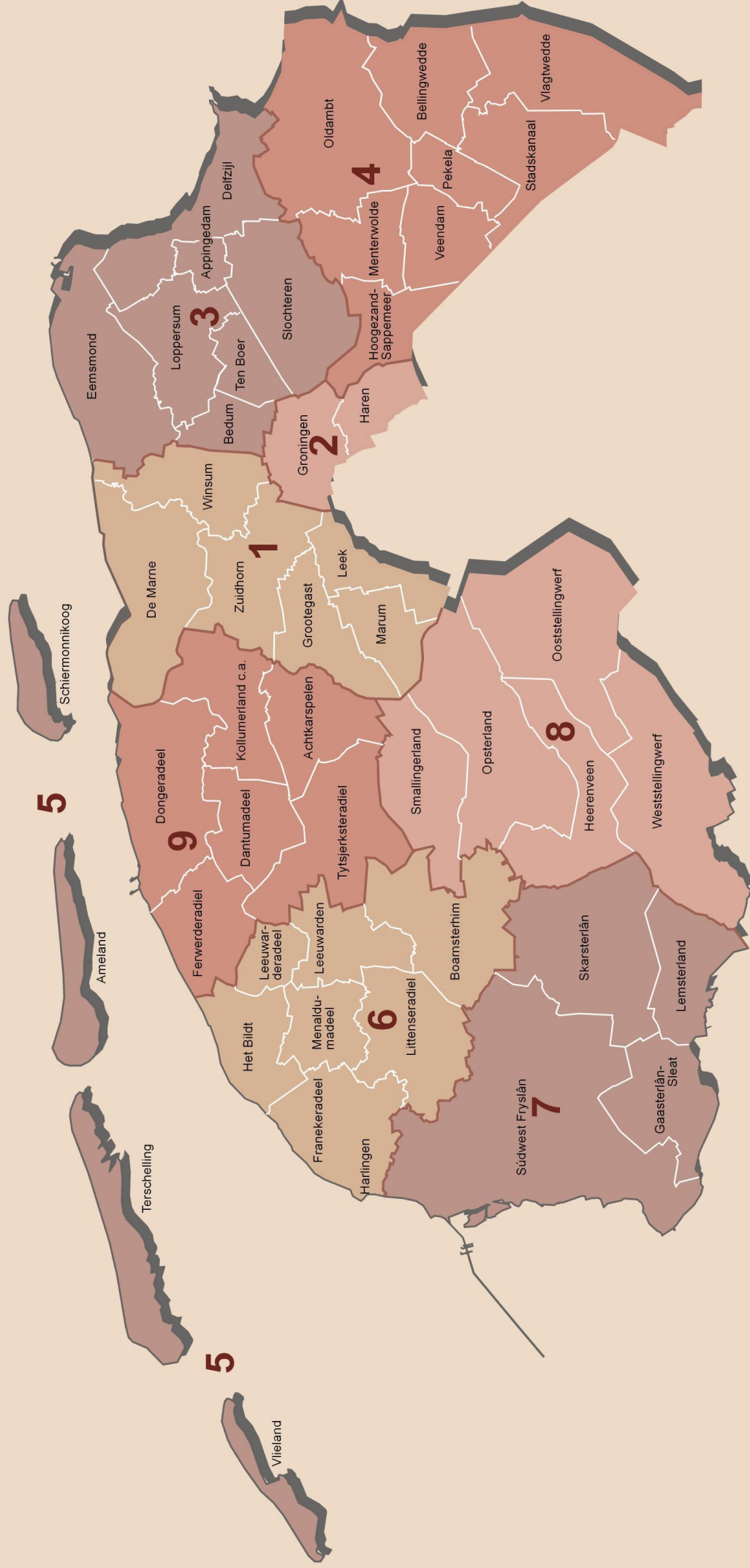
Bron: IPO: De Landelijke R&T Standaard. 2009

Tabel 46 — Beschrijving SBI-codes Watersport

Sector	SBI-2008	Wegings- factor	Omschrijving
Jachthavens	93291	1	Jachthavens
Bootverhuur	7721	0,8	Verhuur van sport- en recreatieartikelen
Zeilscholen	85511	1	Zeil- en surfscholen
Passagiersvaart	5010	0,5	Zee- en kustvaart (passagiersvaart en veerdiensten)
Passagiersvaart	5030	0,8	Binnenvaart (passagiersvaart en veerdiensten)
Passagiersvaart	7734	0,8	Verhuur en lease van schepen
Passagiersvaart	93193	1	Verzorgen van vistochten
Jachtwerven	3011	0,3	Bouw van schepen (geen sport- en recreatievaartuigen)
Jachtwerven	3012	1	Bouw van sport- en recreatievaartuigen
Jachtwerven	3315	0,5	Reparatie en onderhoud van schepen
Overige watersportgebonden industrie	1392	0,5	Vervaardiging van geconfectioneerde art. van textiel (geen kleding)
Overige watersportgebonden industrie	2811	0,5	Vervaardiging van motoren en turbines
Overige watersportgebonden industrie	31011	0,5	Interieurbouw
Watersportgebonden handel en diensten	4614	0,3	Handelsbemiddeling in machines, techn. benodigdheden en schepen
Watersportgebonden handel en diensten	4618	0,3	Handelsbemiddeling gespecialiseerd in overige goederen
Watersportgebonden handel en diensten	5222	0,1	Dienstverlening voor vervoer over water
Watersportgebonden handel en diensten	46492	1	Groothandel in watersportartikelen
Watersportgebonden handel en diensten	47642	1	Winkels in watersportartikelen
Watersportgebonden handel en diensten	93151	0,3	Zwem- en onderwatersport
Watersportgebonden handel en diensten	93192	1	Hengelsport

Bron: Provincie Fryslân

Regio-indeling toeristengebieden

1. West-Groningen
2. Groningen-Haren
3. Eemsum
4. Oost-Groningen
5. Waddeneilanden
6. Noordwest Fryslân
7. Zuidwest Fryslân
8. Zuidoost Fryslân
9. Noordoost Fryslân

